

T.C
FATİH ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

146277

“DİVAN-I FANÎ” İNCELEMESİ

YÜKSEK LİSANS

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Cihan OKUYUCU

146277

Hazırlayan
Abdulkadir KAYHAN

İstanbul – 2005

FATİH ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE
YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI

31/03/2005

Enstitünüz TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI (Tezli) Anabilim Dalı 51070207 numaralı yüksek lisans öğrencisi ABDULKADİR KAYHAN'ın hazırlayarak enstitüye teslim ettiği "Divan-ı Fani" İncelenmesi adlı tezi, tez jüri üyeleri huzurunda .....S.O..... (*) dakika ile savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında, ...oy birliği..... (**) ile ....k.abul..... (***) kararı verilmiştir.

Tez Danışmanı: PROF. DR. CİHAN OKUYUCU

Jüri Üyesi: YRD. DOÇ. DR. YUSUF ÇETİNDAG

Jüri Üyesi: PROF.DR MEHMET İPŞİRLİ

* savunma süresi el ile yazılacaktır. (savunma süresi, en az 45 en çok 90 dakikadır)

** oybirliği / oyçokluğu el ile yazılacaktır.

*** kabul / red ve düzeltme el ile yazılacaktır.

ÖZET

Klasik Türk Edebiyatını oluşturan unsurların başında gelen şiir yüzyıllar boyunca şairler tarafından kaleme alınmıştır. Yazdıkları şiirleri divanlarda toplayarak sanat severlerin beğenisine sunmuşlardır. Bu çalışmayı teşkil eden eser XV. Yüzyılın sonu ile XVI. Yüzyılın başında yaşayan ve Fânî mahlasıyla şiirler yazan şaire aittir. Şairin Karahisar'da doğduğu fakat doğum tarihi bilinmemektedir. Kaynaklara göre Lazkiye (Denizli) mevlevihanesi şeyhi olmuş ve burada ölmüştür. Ölüm tarihi Esrar Dede'nin Tezkire-i Şu'ara-yı Mevleviye'sinde Hicri 910 (1504) tarihi belirtilmektedir.

Divandaki şiirler tasavvufî temaları içermektedir. Şiirlerin içeriği şairin Mevlevî olduğunu göstermektedir. Divan'daki şiirlerin son harflerinden yola çıkarak Divan'ın gayr-i mürettep bir divan olduğu ortaya çıkıyor. Divan'daki şiirlerin çoğu gazellerden oluşuyor. Divân da Firâk-nâme adlı uzunca bir mesnevi de yer almaktadır. Dönemin bütün özellikleri şiirlerinde görülen Fânî'nin dili sâde ve akıcıdır.

Eser üç ana bölümde toplanarak incelendi. Birinci bölümde yaşadığı dönemdeki Türk edebiyatının genel özellikleri ~~ve Mevlevîlik~~ konusuna değinilmiş, daha sonra şairin hayatı ve edebî şahsiyeti ele alınmıştır. İkinci bölümde Divân'ın incelenmesi yapılmış ayrıca şairin dil ve üslubu ele alınmıştır. Üçüncü bölümde transkripsiyonlu metin yer almıştır.

SUMMARY

Poem is one of the main component that Forms the Turkish Classical Literature, has been written out for centuries by the poets. Poets collected their poems in the “divans” in order to get art lovers like or approve of. The work of art that constitutes this study was written by a poet whose penname was “Fani” and lived from the last of the XV th century to earlies of the XVI th century. We know that he was born in Karahisar but we don't know the date of his birth. According to written sources, he was the head of the lodge used by Mevlevi dervishes in Lazkiye (Denizli) and he dead here. According to Esrar Dede's Tezkire-i Şu'ara-yı Mevleviye, his death date was Hegira 910-(1504)

The poems in the divam includes sufistic themes. The contents of the poems shoq that the poets were see that the Divan isn't a compositor Divan-There was a long “ Mesnevi-Firak-name-in the Divan. The style of the Fani is simple and fluent, and we can see all of the characteristics of this years in his poems.

His opus was studied in three parts. In the first part the characiteristics of the Turkish Literature, Mevlevi teachings and praetices were studied and then the poet's life and the literary personality were studied-In the second part, Divan was studied, poet's style and the language he used was considered. In the third part there was a transcriptional text.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	I
KISALTMALAR.....	II
TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ.....	III
ÖNSÖZ.....	IV

I. BÖLÜM

XV. ve XVI. YÜZYIL TÜRK EDEBİYATINA GENEL BAKIŞ.....	VI
FÂNÎ'NİN HAYATI.....	IX
FÂNÎ'NİN EDEBİ ŞAHSİYETİ.....	XII

II. BÖLÜM

DİVAN'IN İNCELENMESİ.....	XVIII
A) DİVAN'IN ŞEKİL ve MUHTEVA ÖZELLİKLERİ.....	XVIII
B) ŞEKİL ÖZELLİKLERİ.....	XIX
1. Nazım Şekilleri.....	XIX
2. Nazım Tekniği.....	XXVI
C) DİL ve ÜSLUP.....	XXXIII
D) GRAMER ÖZELLİKLERİ.....	XL

III. BÖLÜM

DİVAN-I FÂNÎ.....	2
KAYNAKÇA.....	160
EK.....	166

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
a.g.m.	: Adı Geçen Makale
a.g.t.	: Adı Geçen Tebliğ
s.	: Sayı
c.	: Cilt
s.	: Sayfa
Der.	: Derleyen
p.	: Page
pp.	: Sayfa Sırası
ed.	: Editör
ev.	: Çeviren
G.	: Gazel
K.	: Kaside
M.	: Mesnevi
Bkz.	: Bakınız
Hzr.	: Hazırlayan

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

Metin hazırlanırken şimdiye kadar uygulanagelen taranskripsiyon alfabesi kullanılmıştır.

Arap alfabesinde olup yeni yazıda bulunmayan işaretler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ			
آ (ā)	a, ğ	ش	ş
أ (ā)	a, e	ص	ş
ء	ʾ	ض	đ, ž
ب	b	ط	t
پ	p	ظ	z
ت	t	ع	ʿ
ث	ṯ	غ	ġ
ج	c	ف	f
چ	ç	ق	ķ
ح	ḥ	ك	k
خ	ḫ	ك	ñ
د	d	ل	l
ذ	z	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v (o, ö, u, ü, ū)
ژ	j	ه	h (a, e)
س	s	ی	y (i, i, î)

ÖNSÖZ

Türk edebiyatı araştırmalarında daha çok “Divan Edebiyatı” adıyla tanınan, son zamanlarda ise “Klasik Türk Edebiyatı” veya daha yaygın olarak “Eski Türk Edebiyatı” diye tanımlanan sahada birçok eser bulunup raflardan çıkarılarak ilim dünyasına sunulmuştur. Hemen hemen bütün Divan’lar üzerinde çalışma yapılmıştır. Fakat yinede dipde köşede kalmış eserlere rastlamak mümkündür. Buralardaki eserleri gün yüzüne çıkarmak yine, araştırmacılara düşüyor. Bu eserler yaşadıkları zamandan günümüze renkler ve çizgiler taşıdıkları için önemlidir.

Bizim alışma konusu olan eser de böyle bir kütüphanede bulunmuştur. Emekli Öğretmen Albay Şefik CAN’ın Fatih Üniversitesine bağışladığı el yazması eserler arasından çıkardığımız Fânî Divan’ı bizim çalışma konumuz olmuştur. Fânî Divan’ının nüshası tekdir. Yaptığımız araştırmalarda başka bir nüshayla karşılaşmadık. Yaptığımız araştırmalar sonucunda eser üzerinde de herhangi bir çalışmanın da yapılmadığını tespit ettik. Bunun sonucunda eser üzerinde çalışmaya karar verdik. Şairin hayatı hakkında kaynaklarda çok az bilgi mevcuttu. Bunun sonucunda hayatı ile alakalı yeterli bilgiye sahip olamadık.

Divân karışık hatla yazılmıştır. Daha çok nesih yazı özellikleri kendini gösteriyor. Eserdeki şiirlerin son harflerinden yola çıkarak Divan’ın gayr-i mürettep bir divan olduğu sonucuna vardık. Divandaki şiirlerin –bir tanesi hariç- tamamen Fânî’ye ait. Eserin başka bir nüshası olmadığı için tenkitli metin yapamadık. Başka nüshaların olmaması bir takım zorlukları da beraberinde getirmişti. Bir başka zorluk da elimizdeki nüshanın eksik olmasıydı. Dolayısıyla şairin diğer şiirleri hakkında fikir sahibi olamadık. Eserin ilk önce okunması yapılarak transkribe edilmiştir. Metni okurken o dönemin özelliklerini göz önünde bulundurarak metni inceledik. Nüs-

hadaki tahrip olunmuş yerleri okuyamadık. Eserin bir başka nüshası olmadığı için karşılaştırma yapamadık. Daha sonra Divân'ı büyük nazım şakilerinden küçük nazım şekillerine doğru sıraya dizdik. İlk Önce Firâk-nâme adlı mesnevi, daha sonra dört kaside, terci-i bend, murabba ve gazeller şeklinde oluşturduk. Gazellerden sonra dörtlükler, müfred ve en sonunda şairin Farsça şiirleri gelecek şekilde dizilerek eser belli bir düzene getirildi. Gazelleri sıralarken harf sırasını takip ettik.

Divan'daki şiirlerin çoğu gazellerden oluşuyor. Şairin, şiirlerinde daha çok tasavvufî temalara ağırlık verdiği görülmektedir. Şairin bir başka dikkat çekici özelliği Mevlevî oluşudur. Eseri üç bölümde incelemeye çalıştık. Birinci bölümde şairin hayatı ve edebi şahsiyetini ele aldık. İkinci bölümde Divân'ın incelenmesine çalışıldı. Divân'ın muhtevası, şekil özellikleri, şairin dil ve üslubu ve eserin gramer özelliklerine bu bölümde değinilmeye çalışıldı. Üçüncü bölümde de transkripsiyonlu metin yer almaktadır.

Bu çalışmayı hazırlarken bana maddî ve manevî yardımlarını esirgemeyen en başta tez hocam sayın Prof. Dr. Cihan OKUYUCU'ya öğretmen arkadaşım Ali İNCİ'ye ve arkadaşım Ali AKTAŞ'a ayrı ayrı teşekkür ederim.

Abdulkadir KAYHAN

İstanbul 2005

I.BÖLÜM

XV. YÜZYIL ve XVI. YÜZYILIN GENEL DEĞERLENDİRMESİ

Eski Türk Edebiyatı “Türk edebiyatının umumi gelişimi içinde, nazarî ve estetik esaslarını İslâmî kültürden alarak meydana gelen ve özellikle örnek kabul ettiği Fars edebiyatının her yönden kuvvetli ve sürekli tesiri altında şekillenip belirgin örneklerini vermeye başladığı XIII. yüzyıl sonlarından, XIX. yüzyılın ikinci yarısına kadar, bünyesini sarsıcı ve zayıflatıcı bir tepki ve değişikliğe uğramadan Arapça – Farsça kelimelerin geniş ölçüde yer aldığı bir dille varlığını altı asır sürdürmüş bir edebiyat geleneğidir.”¹ şeklinde tanımlanmıştır. Burada bu geleneğin belli dönemlerinin kısa bir değerlendirmesini yapacağız.

XV. yüzyıl Türk edebiyatının Türk sanatının Anadolu sahasında ve Anadolu dışındaki Türk ülkelerinde büyük bir gelişme gösterdiği yüzyıldır. XIV. yüzyılda temelleri iyice yerleşen Klasik Türk Edebiyatı ve özellikle klasik Türk şiiri XV. yüzyılda gelişip büyümeye devam etmiştir. Asıl kuruluşu ve tamamen yerleşmesi XV. yüzyılda olmuştur. İslami kültürün etkisi ile gelişen bu edebiyatta XV. yüzyılda İran etkisi kendini oldukça hissettirmektedir. Buna rağmen şiirde kullanılan dil Türkçe ağırlıklıdır. Arapça ve Farsça kelimeler bazen terkipler kullanılsa da bunlar fazla bir yer tutmamaktadır. Sanatın gelişmesinde özellikle dönemin padişahlarının sanata verdiği önem önemlidir. Bunlardan I. Bayezid’in oğlu Emir Süleyman’ın etkisi, II. Murat’ın şiire yatkınlığı ve Muradî mahlasıyla şiirler yazması, Fatih Sultan Mehmet’in bilime ve sanata önem vermesi ve kendisinin de Avnî mahlasıyla şiirler yazması ve bu şiirlerin bir divan oluşturacak kadar olması önemlidir. Yine dönemin devlet adamlarından Adnî mahlasıyla şiirler yazan Mahmut Paşa divan ve münşeât sahibidir. Nişanî mahlasıyla şiirler yazan Karamanî Mehmet Paşa, yüzyılın ünlü nasiri

¹ İslam Ansiklopedisi, “Divan Edebiyatı” Maddesi, Türkiye Diyanet Vakfı, Cilt 9, İst. 1994, s. 389

Sinan Paşa ve şair Ahmet Paşa önemli devlet adamlarındandır. Yine Fatih'in oğlu II. Bayezid Adlî mahlasıyla şiirler yazmıştır. Bu yüzyılda manzum ve mensur pek çok eser yazılmıştır. Bu yüzyılda yabancı kelimelerin girişi artmaya başlamıştır. Necatî'nin halk dilini şiirlerinde kullanması, Aydınî Visalî'nin Türkçe kelimelerle şiir yazması, Şehzâde Korkut'un Farsça kelimeleri ve terkipleri az kullanması şiir diline yabancı unsurların girmesini engelleyememiştir.

Bu dönemde yetişen şairlerden Ahmed-i Dâ'î XIV. yüzyılın sonu ile XV. yüzyılın başında yaşamış ve çok sayıda eser vermiştir. Yine bu dönemde yetişen Şeyhî yüzyılın önemli şahsiyetlerindedir. Dîvân'ı Har-nâme ve Hüsrev ü Şîrîn adlı eserleri mevcuttur. Dîvân'ı elimizde bulunan Ahmet Paşa, halk söyleyişini, deyim ve atasözlerini kullanmakta gösterdiği ustalıktan dolayı ve özellikle gazeldeki başarısından dolayı Necatî döneme damgasını vurmuşlardır. Bunlardan başka Atâyî, Hümâmî, Sâfî, Cemâlî, Şîrâzî, Melihî, Mesihî, Cem Sultan, Rüşenî, Kemâl-i Ümmî ve Eşrefoğlu Rûmî gibi şairler vardır. Yine bu yüzyılda Şeyhî, Cemâlî, Muînî, Süleyman Çelebi, Tâcizâde Ca'fer Çelebi, Behiştî, Revânî gibi önemli mesnevi yazarları vardır. Ayrıca bu dönemde de mensur eserler önemli bir yer edinmiştir.

XVI. yüzyıl Osmanlı devletinin en muhteşem olduğu dönemdir ki buna paralel olarak sanat ve ilim yönüyle muhteşem bir dönem geçirmektedir. Sayısız sanatkâr, ilim adamı ve şair yetişmiştir. Padişah ve devlet adamları edebiyatla yakından ilgilenmiştir. Bu yüzyılda Azeri sahasının ve divan şiirinin en güçlü şairi Fuzûlî'dir. Bu yüzyılda şairler taklitten uzak kendi şiir dilini kurmuşlardır. İran edebiyatından uzak manzum ve mensur birçok eser meydana getirmişlerdir. Özellikle bu dönemde İslam medeniyetinin bir parçası olan Arapça ve Farsçayı şiir dilinde kullanmışlardır. Özellikle Türkçenin aruza uydurulması bu olguyu sağlamıştır. Bu olguya karşı olarak da "Türkî-i Basit" olarak bilinen akımın doğması sonucunu getirmiştir. Bu yüzyılda şiir estetik ve ahenk yönünden zirveye ulaşmıştır. Yine bu yüzyılda hiciv kendini göstermiş bunun dışında yerel unsurlar şiirlerde yer bulmuştur.

Yüzyılın önemli şairlerinin başında gelen Zâtî çok sayıda eser vermiştir. Bunun dışında bu yüzyılda Hayâlî ve devrinde Sultânü'ş-Şu'arâ diye tanınan Bakî gibi çok

güçlü bir şair yetişmiştir. Bakî kendisinden önceki şairlerden etkilendiği gibi kendisinden sonrada bir çok önemli şairi etkilemiştir. Bu yüzyılda yetişen önemli şairlerden biri Nev'î'dir ve Dîvân sahibidir. Yüzyılın şairleri arasında Bağdatlı Rûhî, özellikle mensur eserleriyle tanınan Lâmi'î Çelebi, Kemâl Paşazâde ve Figânî'dir. Yine bu yüzyılın Osmanlı padişahları şiir ve edebiyatla ilgilenmiş ve şiirler yazmışlardır. Yavuz Sultan Selim, Selîmî mahlasıyla şiirler yazmış, bunun yanında III. Murad'ın Murâdî mahlasıyla şiirler yazdığı ve bir Dîvân'ının olduğu bilinmektedir. Yine Kanuni Sultan Süleyman'ın Muhibbî mahlasıyla şiirler yazdığı ve bir Dîvân'ının olduğu bilinmektedir. Bunların yanında ikinci derecede yer alan şairlerden Âhi, Hayretî, Üsküplü İshak Çelebi ve Usûlî bu yüzyılın şairlerindedir. XVI. yüzyıl mesnevilerinde din, ahlak ve tasavvufi konuların çok işlendiği görülür. Taşlıcalı Yahya, Kara Fazlî, Hâkanî Mehmet Efendi, Şemsî, Halvetî ve Mevlevî şair Şâhidî gibi mesnevi yazarları vardır. XVI. yüzyılın bir başka özelliği mensur eserlerin çokluğu ve bu yüzyılda yazılmış biyografik eserlerdir. Osmanlı döneminde yazılmış ve varlığı bilinen ilk şu'ara tezkiresi Sehi Bey'in Heşt Bihişt'i bu yüzyılda kaleme alınmıştır. Daha sonra Latîfî'nin Tezkiretü's-Şu'arâ'sı, Ahdî'nin Gülşen-i Şu'arâ'sı, Âşık Çelebi'nin Meşâ'irü's-Şu'arâ'sı, Kınalızâde Hasan Çelebi'nin Tezkiretü's-Şu'arâ'sı, Beyanî'nin Tezkiretü's-Şu'arâ'sı bu yüzyılda yazılmıştır. Yine bu yüzyılın önemli biyografik eseri Şakâyıku'n-Nu'maniyye'dir. Diğer mensur eserler arasında ahlak kitapları ve mensur tarihlerde yazılmıştır. Bunlar arasında Gelibolulu Ali'nin Kühü'l-Ahbâr'ı önemlidir. Kısaca değindiğimiz bu iki yüzyıldan sonra diğer yüzyıllarda da sanat ve edebiyat gelişimini ve serüvenini sürdürmüştür.²

² bkz. Prof. Dr. Mine Mengi, Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Ankara, 2000; E.J. Wilkinson GIBB: (Çev. Ali Çavuşoğlu) Osmanlı Şiir Tarihi, C. I-II-III-IV, Ankara, 1999; İslam Ansiklopedisi, "Divan Edebiyatı" Maddesi, Türkiye Diyanet Vakfı, Cilt 9, İst. 1994

FANÎ'NİN HAYATI

Tezkirelerde şairin hayatı ile ilgili çok az bilgi vardır. Bu da bizi şairin gerçek kimliği hakkında yeterli bilgiye ulaşmamızı engellemiştir. Bunun sebeplerinden biride elimizdeki nüshanın eksik olmasıdır. Elimizdeki nüshadan hareketle şairin hayatı hakkında bir takım bilgilere ulaşarak şair hakkında bilgi vermeye çalışalım. Şairin Mevlevî oluşundan hareketle kaynaklarda Fânî mahlasıyla şiir yazan ve elimizdeki şiirlerin de müellifi olan Şeyh Fânî olduğudur. Bir beyitinde şair mahlasını güzel bir şekilde belirtiyor.

Adımız Fânî'yise kendümüzü hâk idelüm

Ya' nî kim nefsumüzi küllî fenâ isteyelüm G.102/11

Özellikle Mevlevî olduğuna delil olan şiirleri mevcuttur.

Pîrüm ü şeyhüm emîrüm şâh-ı Mevlânâ'durur

Dü-cihânda dest-gîrüm şâh-ı Mevlânâ'durur G.35/1

Yukarıdaki bilgiler dışında şairin hayatı hakkında kaynaklarda pek az bilgi mevcuttur. Fânî Karahisar'da doğmuştur. Doğum tarihi ile ilgili bilgi yoktur. Divane Mehmet Çelebi'nin dedesi Ahmet Paşa Çelebi'nin müritlerindedir. Daha sonra Paşa Çelebi tarafından Lazkiye (Denizli) Mevlevihanesi'ne postnişin olarak atanmış. Uzun yıllar burada hizmet etmiştir. ³ Mecmûatü't-Tevârîhi'l-Mevleviyye'de şairin

³bkz. İlhan Genç, Esrar Dede, Tezkire-i Şu'ara-yı Mevleviyye, Ankara 2000, s. 419, 420, 421; Semahâne-i Edeb, s. 190, 191; Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü, Komisyon, KTB Yayınları, Ankara 1988, s. 128; Nasrattinoğlu, İ. Ünver, Afyonkarahisarlı Şâirler, Yazarlar, Hattatlar, Ankara 1971, s. 24

ismi Şeyh Ahmed-i Fânî Efendi olarak geçmektedir.⁴ Esrar Dede tezkiresinde ölüm tarihi 910 (1504) olarak belirtilmiştir.⁵ Bu tarih diğer kaynaklarda da aynı şekilde geçmektedir. Fakat Abdalbaki Gölpınarlı bu tarihin yanlış olabileceği üzerinde durmuştur. Şöyle ifade ediyor. “Esrâr Dede, Lazkiye Mevlevî şeyhi Fânî Dede'nin 1504 te (909H) öldüğünü kaydediyorsa da Gülşen-i Esrâr'ın, 1544 te yazıldığı düşünülürse Fânî'nin bu tarihten sonra öldüğü ve Esrâr'ın yanlış olduğu muhakkaktır.”⁶ Şahidî Dede, Gülşen-i Esrar'ında Fanî'nin Divane Mehmet Çelebi'nin âşıklarından ve menkıbelelerinin ravilerinden olduğunu bahseder.⁷ Kaynaklarda Divane Mehmet Çelebi'nin vefat tarihi 1529 olarak belirtilse de Gölpınarlı bu tarihin yanlış olabileceğini vefatının XVI. yüzyılın ikinci yarısında olabileceğini belirtir.⁸ Yine divanda geçen Alemşah ve Sultan Korkut ismi önemlidir. Alemşah Sultan II. Beyazıd'ın sekizinci ve en küçük oğludur. 1490 yılında Mentеше (Muğla) Sancak Beyliği, 1503 yılında da Saruhan (Manisa) Sancak Beyliği yapıp 1512 yılında ölmüştür.⁹ Mezarı Bursa'dadır. Alemşah'ın şehir şehir dolaştığı Fanî'nin şeyh olduğu Lazkiye'ye de geldiği bilinmektedir.¹⁰ Burada Fanî ile tanıştığı muhakkaktır. Divandaki iki tarih kıtası da bunu göstermektedir. Sultan Korkut, II. Beyazid'in oğlu olup Harîmî mahlasıyla şiirler yazmıştır ve 1513'te boğdurularak öldürülmüştür.¹¹ Saruhan (Manisa) ve Teke Sancak Beyliği yapmıştır.¹² Divanda geçen iki tarih kıtasıda H. 896 ve 906 tarihleri bulunmaktadır.¹³ Bütün bu bilgilerden sonra Fanî'nin ölüm tarihi net olmamakla birlikte yaşadığı dönem ortaya çıkmıştır. Bu da şairin XV. yüzyılın ikinci yarısı ile XVI. Yüzyılın ilk yarısında yaşadığını gösteriyor. Yine kaynaklarda, Şahidî Dede'nin, Gülşen-i Esrar'ında onunla olan sohbetlerini nazmettiği belirtilir.¹⁴ Şahidi eserinde Denizli'ye giderken bir köye uğrayarak Fânî adlı mevlevî şeyhinin misafiri olduğunu

⁴ SAHİH Ahmet Dede, *Mevlevîlerin Tarihi*, İnsan Yayınları, İstanbul, 2003, s. 239, 251

⁵ GENÇ, İlhan, *Esrar Dede, Tezkire-i Şu'ara-yı Mevleviyye*, Ankara, 2000, s. 419, 420, 421

⁶ GÖLPINARLI, Abdalbaki, *Mevlânâ'dan Sonra Mevlevilik*, İnkılap Yayınları, s.120

⁷ ŞİMŞEKLER, Nuri, “Şâhidî İbrâhim Dede'nin Gülşen-i Esrâr'ı”, Selçuk Üniversitesi, Konya, 1998, s. 114-115, (Yayınlanmamış Doktora Tezi)

⁸ GÖLPINARLI, Abdalbaki, *Mevlânâ'dan Sonra Mevlevilik*, s. 113

⁹ ŞİMŞEKLER, Nuri, “Şâhidî İbrâhim Dede'nin Gülşen-i Esrâr'ı”, Selçuk Üniversitesi, Konya, 1998, s. 107-108, (Yayınlanmamış Doktora Tezi)

¹⁰ GÖKÇE, Turan, XVI. ve XVII. Yüzyıllarda Lâzıkıyye (Denizli) Kazâsı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2000, s. 120, ayrıca bkz. dipnot 301

¹¹ MENGİ, Mine, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara, 2000 s. 120

¹² ŞİMŞEKLER, Nuri, “Şâhidî İbrâhim Dede'nin Gülşen-i Esrâr'ı”, Selçuk Üniversitesi, Konya, 1998, s. 107, (Yayınlanmamış Doktora Tezi)

¹³ Metin, s. 151-152

¹⁴ GENÇ, İlhan, *Esrar Dede, Tezkire-i Şu'ara-yı Mevleviyye*, Ankara 2000, s. 419, 420, 421

belirtir.¹⁵ Yine Şahidi, Fânî'nin bir müridinden onun Mevlevî tarikatının ruhsatlı şeyhlerinden ve mesnevi denizinin dalgıçlarından biri olduğunu işitir.¹⁶ Kaynaklarda şairin şiirlerinin tasavvufî ve çok güzel olduğu belirtilmektedir.¹⁷ Yine kaynaklarda Fânî'ye ait olduğu belirtilen aşağıdaki iki şiir elimizdeki nüshada bulunmamaktadır.¹⁸ Fakat elimizdeki nüshanın da eksik olduğunu belirtmek gerekir.

Dehr-i dūna aldanup kılma tebâhîler gibi
 Âşinâ ol baħr-ı 'aşk-ı yâre mâhîler gibi

Nefs elinden almak isterseñ gönül mülkin şehâ
 Çek kanâ' at seyfini sen de sipâhîler gibi

Ķanlı dâğıyla müzeyyen kıl ser-â-ser çeşmüñi
 Câme-i zerrin dilerseñ padişâhîler gibi

Dilde envâr-ı tecellî-yi cemâl itsün zühür
 Âayrden âyineñi pāk it İlâhîler gibi

Gönlünün Tebrîzine sultân olayum dir iseñ
 Fâniyâ cân terkin ur bu yolda şâhîler gibi

Ol nedür kim anda 'âlem nakş olur
 Geh bozılır geh yazılır bî-ķarâr

¹⁵ŞİMŞEKLER, Nuri, (Doktora Tezi)“Şâhidî İbrâhim Dede'nin Gülşen-i Esrâr'ı”, Selçuk Üniversitesi, Konya, 1998, s.27

¹⁶ A.g.e. s. 114, 115

¹⁷ GENÇ, İlhan, Esrar Dede, Tezkire-i Şu'ara-yı Mevleviyye, Ankara 2000, s. 419, 420, 421; Semahâne-i Edeb, s. 190, 191; Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü, Komisyon, KTB Yayınları, Ankara 1988, s. 128; Nasrattinoğlu, İ. Ünver, Afyonkarahisarlı Şâirler, Yazarlar, Hattatlar, Ankara 1971, s. 24

¹⁸ bkz. İlhan Genç, Esrar Dede, Tezkire-i Şu'ara-yı Mevleviyye, Ankara 2000, s. 419, 420, 421; Semahâne-i Edeb, s. 190, 191; Nasrattinoğlu, İ. Ünver, Afyonkarahisarlı Şâirler, Yazarlar, Hattatlar, Ankara 1971, s. 24

Her neyi kim ister iseñ anda var
Ger temâsâ ise maqşûd anda var

Ger dilerseñ Haqqı dañi anda bul
Feth olur anda vişâle râh-ı yâr

Kim bunu feth eyler ise Fâniyâ
Cân ü dilden hizmet eyle bende-vâr

Sonuç olarak şairin yaşadığı dönem, yaşadığı çevre ve sosyal çevresi ortaya çıkmış bulunuyor.

FÂNÎ'NİN EDEBÎ ŞAHSİYETİ

Dönemin bütün özelliklerini şiirlerine yansıtan Fânî'nin edebî şahsiyeti hakkında - hayatında olduğu gibi- kaynaklarda yeterli bir bilgi yoktur. Esrar Dede 'arifâne şiirleri ve salikane güftarları olduğunu ve fenn-i lügazda maharetli olduğunu ifade eder.¹⁹

Fânî'nin şiirlerinde, dilin ve mazmunların kullanımına bakarak, tasavvufî temalara ağırlık veren, ancak divan şiirinin mazmunlarını da çok sık kullanan bir şairle karşılaşıyoruz. Divandaki şiirler daha çok tasavvufî temalar içermektedir. Buda şairin mutasavvuf olduğundan kaynaklanmaktadır. Divandaki tasavvufî şiirler şairin dünya görüşünü yansıtmaktadır. Tasavvufî temalara sık rastlanır.

‘Ayne’l-yağîn ol dilberi cânım içinde görmişem

¹⁹ GENÇ, İlhan, Esrar Dede, Tezkire-i Şu'ara-yı Mevleviyye, Ankara 2000, s. 419, 420, 421

Men ‘ârif-i Hakk’am bu gün zann u gümândan geçmişem G. 89/2

Gelmişem Manşûrveş ‘aşkuñda ber-dâr olmağa

Aş beni zülfüne k’ey dildâr dârumdur benüm G. 94/4

Faķır oldur ki terk-i mâsivallâh

İde sulţân-ı bî-hemtâ degül mi G. 135/3

Şairin tasavvufi yönünü şekillendiren unsurların başında şairin Mevlevi oluşu ve Mevlevi dergâhının şeyhi olmasıdır.

Fâni’yüz biz Şems-i Tebrizi’yi sevdük cânile

Mevleviyüz ki hudâvendigârdur Mevlâ bize G. 118/7

Yine şiirlerinde Sultan Veled’e göndermede bulunarak onun fikirlerini, Mevlevilik düşüncesini yaymak istemektedir:

Olduğıyçün mazharı esrârınuñ Sulţân Veled

Nûr-ı çeşmidür ki oldı bülbül-i gül-zâr-ı Şems G. 67/13

Yâ ilâhî isterem senden müyesser eylegil

Ki cihânuñ fikrini dilden süre efkâr-ı Şems G. 67/15

Şairin edebi kişiliğini oluşturan unsurların başında hiç kuşkusuz Mevlana sevgisi gelmektedir:

Pîrüm ü şeyhüm emîrüm şâh-ı Mevlânâ'durur
Dü-cihânda dest-gîrüm şâh-ı Mevlânâ'durur G. 35/1

Şeh Celâle'd-dîn'durur sultânımız
Anı sevmekdür bizüm îmânımız G. 57/1

Sırr-ı Fâni'yem ki Mevlânâ'durur
Gönlümüñ tahtına sultânım benüm G. 85/7

Şairin Mevlana sevgisi özellikle Mevlana'nın da şiirlerinde mahlas olarak kullanıldığı hamuş kelimesini kendi mahlasının geçtiği beyitlerde de kullanması, dikkat çekmektedir.²⁰

Dilerseñ künc-i ma' nî göstere yüz
Hamûş ol Fâniyâ ketmeyle esrâr G. 10/8

Fâniyâ hāmûş oluban kimseye virme haber
Sırr-ı aşkuñdan habîbün tâ ola cânuñ habîr G.32

Hamûş ol Fâniyâ olma güyâ
Ki saña perde bu güftâr oldu G. 146/9

Mest-i Hâk olmak dilerseñ Fâniyâ olgıl hamûş
Garq-ı baħr-i vahdet ol terk eyleyüb biş ü kemi G. 149/7

²⁰ Bkz. Develioğlu, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 1997

Şairin sadece Mevlana'nın etkisinde kalmayıp yine birçok şairi etkileyen Yunus Emre'den de etkilendiğini görüyoruz. Yunus Emre'nin meşhur "Cennet cennet dedikleri / Birkaç köşkle birkaç huri / İsteyene ver sen anı / Bana seni gerek seni" mısralarına içerik bakımından benzeyen şiirleri de bulunmaktadır:

Terk iderse hür u cennâti 'aceb mi Fânî kim
Tâlib-i dîdâr olan firdevs-i a' lâdan geçer G. 29/7

Şairin bir diğer yönü diğer divan şairlerinde de görüldüğü gibi, Eski Türk Edebiyatı'nda bir gelenek sandığımız zahide veya sufiye çatma durumu Fânî'nin şiirlerinde de görülür:

'Âşıkun seyrine zâhid budurur irmedüğün
Seyyi 'ât oldı aña saña görinen hasenât G. 6/7

Hâlini 'âşık-ı mestün bile mi zâhid-i huşk
Ki riyâdan idemez câm-ı muşaffâya nazar G. 52/6

Lâubâlî 'âşıkâ ta' n itme ey şûfî-i huşk
Kim anuñ bir âhı biñ ehl-i riyâyı öldürür G. 51/4

Divan şairleri genellikle medhi severler. Az da olsa bundan hoşlanmayanlar vardır. Fânî de bazı beyitlerinde kendini övmüştür:

Fânîyâ her ki diler sırruñı fehm ide senün
Açuban defterün itsün bu maqâlâta nazar G. 55/9

‘Āşık-ı mest oluban derd-i dilümden ala bûy

Her ki dīvānum açub ide bu eş‘āra nazar G. 54/6

Divan şiirinin alışılmış mazmunlarını söyleyiş kolaylığı içinde terennüm eden Fânî, şiir anlayışı bakımından sâdedir. Bu sadelik hem üslup bakımından hem de mazmun ve mânâ yönündendir. Şair şiiri mazmun ve istiâreye boğmadan kelimelerin lügat anlamlarıyla çözülebilen bir şiir inşa etmiştir. Buda dönemin özelliğiyle alakalıdır. Halkla iç içe olan şair şiirlerinde Türkçe kelimelere oldukça fazla yer vermiştir. Şiirleri oldukça sadedir:

Saňa mesken olmayınca nār-ı ‘aşk

Çeşm-i cânüñ görmeye gül-zār-ı ‘aşk G. 75/1

Dil derdine itme devā derdüñ yiter dermān bize

Yoluñda virdük cânumuz kim ‘aşkuñ ola cān bize G. 134/1

Görelî nūr-ı cemālün a benüm çok sevdüğüm

Gitmedi gözden hayālün a benüm çok sevdüğüm G. 100/1

Fânî, şiirlerinde aşk, tabiat, hasret ve sevgiliyi öğme gibi ortak konuları işlemiştir. Şairin aşk anlayışı daha çok tasavvufidir. Beşeri aşkı işleyen şiirleri de mevcuttur. Mevlevilik neşesi ve nüktesiyle söylenmiş gazelleri oldukça fazladır. Aşk anlayışı İslâmî’dir. Şiirlerinde bunu dile getirirken lirizm çerçevesi içerisinde dini tasavvufi unsurları kullanır. Kelimeleri özenle seçmeye çalışmıştır:

Ben gedāya luţfile bakmazsa dilber āh āh

Cān meşāmın zülfi] itmezise mu‘ attar āh āh G. 132/1

‘ Āşık oldu yine dil bir büt-i gonca-dehene

K’oldı şeh cümle-i hūbān-ı zemīn ü zemene G. 128/1

‘ Aşk-ı Hāk’ dan toptoludur sīnemüz

Pāk olalı sīnemüzden kīnemüz G. 58/1

‘ Aşkına cān u gönül vireli sen sīm-berūn

Himmetile gözūme bir görünür hāk ile zer G. 20/3

Şiirlerinde ayet ve hadis iktibaslarını ve telmihlerini çokça kullanmıştır. Bakınız dil ve üslup bölümüne. Yine diğer divan şairlerinde görülen bahtından şikayet etme, sevgilinin vefasızlığından şikayet etme gibi özellikler Fânî’de de rastlanır. Görüldüğü gibi daha çok tasavvufi şiirler yazan Fânî yer yer divan şiirinin kendine has özelliklerini de şiirlerine yansıtmıştır.

II. BÖLÜM

FÂNÎ DİVANI'NIN İNCELENMESİ

Fani'nin Edebi Kişiliği ile sanat gücünün daha iyi anlaşılabilmesi için belli ölçüde eserin incelenmesine gayret gösterilmiştir. Divanı, muhteva, şekil, dil ve üslup, gramer özellikleri olmak üzere dört kısımda ele aldık ve bu dördünü ana başlık altında incelemeye çalıştık. Divanın içerik özellikleri de dil ve üslûp bahsinde verilmeye çalışıldı.

A) DİVAN'IN ŞEKİL ve MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

Re harfiyle başlayan Divan'ın baş tarafı eksiktir. Yüz varaktan oluşmaktadır. Nüshanın boyutu 19 cm'dir. Daha çok nesih yazı özelliklerini göstermektedir. Mukavva cilt içerisindeydir. Divan'daki şiirlerin son harflerinden yola çıkarak Divan'ın gayr-i mürettep bir divan olduğu ortaya çıkıyor. Divan'daki şiirlerin çoğunluğu gazellerden oluşuyor. Gazellerin sayısı yüz altmış beştir. Dörtlük görünümündeki bazı şiirlerin dışında –ki bunlar on yedi adettir- bir tane murabba, iki tane müfred, dört tane kaside, bir terci-i bend ve Firâk-nâme adlı uzunca bir mesnevi ile Divan'ın sonunda iki adet tarih kıtası bulunmakta. Divan'da şaire ait on iki tane Farsça şiirde bulunmaktadır. Yine Divan'da Tılsım-ı Mücerreptür başlığını taşıyan düz yazı mevcuttur.²¹ Divan'daki şiirler -bir tanesi hariç- tamamen Fani'ye aittir. Fani'ye ait ol-

²¹ TILISM-I MÜCERREBDÜR

Ṭalaḳ için yazılır şol bâzûsına baġlayalar her gice şol yanına yata Allâh faẓlıyile ol ṭalaḳ ol şişin atar

و ه ه	الا	ع ع ع	دهه	الرحم	أا
ادم		ح ل ل ل			
dirim yâ Allah yâ Allâh		yâ Allâh	yâ Allâh yâ Rab		yâ Allâh

Eger inanmazsañuz yazuñ bir koyunuñ boġazına daḳuñ on gün ṭursun on günden soñra ol koyunu boġazlañ eger ol koyunda ṭalaḳ bulunursa inanmañ

Vallâhu a' lem bi's-şavâb

mayan tek şiir MİN-KELÂMÎ MEVLÂNÂ CEFÂYÎ başlığını taşıyan şiirdir.²² Adından da anlaşıldığı üzere bu şiir Cefâyî adlı bir şaire aittir. Divan'ın sonundaki uzunca mesnevîde tegazzüle de yer verilmiş ki bunların sayısı beş tanedir. Elimizdeki nüshada, sayfa kenarlarında bulunan şiirlerin büyük bölümünün divanla ilgisi yoktur. Sayfa kenarlarındaki şiirlerde kullanılan hat çeşidi bu metinlerin daha sonraki bir zamanda müsvedde amacıyla yazıldığını gösteriyor. Ayrıca bu şiirlerde Fânî mahlasına da rastlanmıyor. Divan'da, dilin ve mazmunların kullanımına baktığımızda; tasavvufî temalara ağırlık veren, ancak divan şiirinin mazmunlarını da çok sık kullanan bir şairle karşılaşırız. Onar beyitlik bölümlerden oluşan bir tercî-i bend. Kıtaların onuncu beyitleri tekrarlanan beyit durumundadır

B) ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

Fânî Divanı'nı şekil yönünden incelerken, sırasıyla Nazım şekilleri ve Nazım tekniği (vezin, kafiye) hakkındaki tespitlerimizi ortaya koymaya çalışacağız.

1. Nazım Şekilleri:

22

MİN-KELÂMÎ MEVLÂNÂ CEFÂYÎ

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Gülsitân-ı 'âlem oldı cennetü'l-me'vâ bigi
Dilsitânlar bezme meşgûl oldılar hürâ bigi
- 2 Dest-i Mûsâ sendedür kapaya hüsnuñ gencine
El ur ey muṭrib nıgehbân olsun ejderhâ bigi
- 3 Mürdeler gûş itse sen 'İsî- nefesden nağmeler
Devr içinde raqş ururlar zühre-i zehrâ bigi
- 4 Hey ne hünîdür döküb kanum içer mestânevâr
Çeşm-i hün-rizüñ leb-i la' lüñ mey-i hamrâ bigi
- 5 Ey Cefâyî bu dil-i divâne[yi] zencür ile
Bağlayub meftün iden şol zülf-i 'anber-sâ bigi

Fani eserinde divan edebiyatının nazım şekillerine çeşitli örnekler vermiştir. Divanında gazel ve kasidenin yanında bir mesnevi, tarih, kıt'a, murabba, terci-i bend ve müfred olmak üzere nazım şekillerini kullanmıştır. Elimizdeki divanın eksik olduğunu da belirtmek isteriz.

a) Mesnevi:

Şairin divanında Firak- Nâme adlı bir mesnevisi bulunmaktadır. Firâk Arapça kelime olup ayrılık, ayrılma, sevişenlerin ayrılığı anlamına gelir.²³ Nâme, Farsça kelime olup, mektup, kitap ve mecmua anlamlarına gelir. Yine, yazılı, yazılmış, küçük kitap manalarına gelerek birleşik kelimeler yapar.²⁴ Bu iki kelimenin birleşmesinden oluşan Firak-nameler adından anlaşıldığı gibi ayrılığı ifade eden metinlerdir. Bu konuda yapılan bir çalışma bütün bu eserleri ortaya koyarak bir bütünlük içerisinde görmemizi sağlamıştır. Orhan Kemal Tavukçu'nun "Türk Edebiyatında Firak-name Adlı Eserler" başlığını taşıyan makalesi konunun bütünlüğü için yol göstericidir. Bu tip eserler Firak-name isminin yanında Fûrkat-name, Hecr-name ve Firak gibi isimlerle de yazılmıştır.²⁵ Daha çok yazanın vatanından veya sevdiği birinden ayrılmasını ifade eden bu eserler, otobiyografik olarak yazıldıkları için Sergüzeşt-name/hasb-i hâl başlıkları altında değerlendirilmişlerdir.²⁶ Firak-name kelimesi "ayrılık fikrini çağrıştırdığı için bu ifadeyle bazen bir devlet büyüğünün bulunduğu mevkiden ayrılması, azledilmesi ve hatta öldürülmesinin anlatıldığı küçük manzumeler, ağıtlar da kastedilmiştir."²⁷ Bu tip eserler İran edebiyatında da görülmekte ve benzer özellikler göstermektedir.²⁸ Klasik Türk edebiyatında sekiz adet firak-name yazılmış ancak bunların hepsi ayrılık fikrini ifade etmemiştir.²⁹ Burada şunu ifade etmek gerekir ki bu sayılanlar içerisinde Fani'nin Firak-name'si yer almamaktadır. Yine Tavuk-

²³ DEVELİOĞLU, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 1997

²⁴ A.g.e.

²⁵ TAVUKÇU, Orhan Kemal, "Türk Edebiyatında Firâk-nâme Adlı Eserler", Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi, s.10, İstanbul, 2004, s. 89-122

²⁶ A.g.m.

²⁷ A.g.m.

²⁸ A.g.m.

²⁹ A.g.m.

çu'nun makalesinden "Celili'nin Hecr-name'sinin, Halili'nin Fırkat-name'sinden kopya; Kadı Hasan'ın eserinin de Binbir Gece Masalları'ndan tercüme edildiği anlaşılmıştır. Ayrıca çeşitli araştırmalarda bir Fırkat-name nüshası olarak zikredilen bir yazmanın, Halili'nin eseriyle ilgisi olmadığı, bunun Latifi'nin manzum yüz hadis tercümesi olan Sübhatü'l-uşşak'ının bir nüshası olduğunu"³⁰ öğrenmekteyiz. Yine Tavukçu'ya göre Çoğu manzum olan bu eserlerin üçünü (Aşık Paşa, Halili ve Celili'nin eserleri) konunu klasik örnekleri arasında olduğu kalan beş eserden ikisinin (Fırak-ı Mahmut Paşa ve Fırak-name-i Sultan Bayezid) devlet büyüğünün azledilmesi veya öldürülmesini konu edinmiştir. Lami'i'nin eseri sevgiliye yazılmış bir aşk mektubu, Kadı Hasan bin Ali'nin Binbir Gece Masalları'ndan tercüme ettiği Fırak-name'sidir. Sonuncusu da Fırak-name der Arabi ismini taşıyan manzum bir yüz hadis tercümesidir.³¹

Yukarıda sayılan eserler içerisinde yer almayan Fani'nin Fırak-name'si aruzun *mefâ'ilün mefâ'ilün fâ'ülün* kalıbıyla yazılmıştır. Beyit sayısı 272 olan mesnevide 5 tane de tagazzül bulunmaktadır. Bunlar aruzun aşağıdaki kalıplarıyla yazılmıştır.

1- *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* M. 63a / 46

2- *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* M. 66a / 101

3- *mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fâ'ülün* M. 68b / 177

4- *mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fâ'ülün* M. 70b / 221

5- *mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fâ'ülün* M. 70b / 226

Fânî mesnevisini kim için yazdığını açıkça belli etmiyor. Eser daha çok gazel nazım şekline özgü motifleri ihtiva etmektedir. Eserde birinin ayrılığından duyulan üzüntü dile getiriliyor.

Yağaldan bağrumı nâr-ı firâkuñ

İnen hâdden aşupdur iştiyâkuñ M. 123

³⁰ A.g.m.

³¹ A.g.m.

Anılan kişiden kendisini yanına almasını istiyor.

Murādum budurur kim ḥazretüñden
Beni redd itmeyesin ḥizmetüñden M. 216

Eser aşağıdaki beyitle başlıyor.

Elā ey dil göginüñ āftābı
Bu fūrkat şeblerinüñ mäh-tābı M. 1

Eserde tasavvufi terim ve semboller de kendini göstermektedir.

Ḥarāb idüb özüñi kıl münācāt
Ki vire cür' asın p̄ir-i ḥarābāt M. 98

b) Kaside:

Şairin divanında 4 kaside bulunmaktadır. Her divan şairinde olduğu gibi, kasidelerinde bayit sayısı farklıdır. Dört kasideden biri 67 (K. 1), biri 39 (K. 2), biri 25 (K. 3) sonuncusu da 48 (K. 4) betittir. Kasidelerin başlıkları aşağıdaki şekildedir.

1. Kaside: BE-HĀDİYYĀT-I MEDḤ-İ SULTĀN VELED ḲADDES-ALLĀHU SİRRUHU

2. Kaside: MEDḤ-İ GÜL [Ü] ESRĀR-I NEV-RŪZ-I CŪMLE ŞŪKŪFE BEYĀN İDER

3. Kaside: MEDḤ-İ ESRĀR-I ŞER'

4. Kaside: MEDH-İ BOZDAĞ

Şair kasideleri genellikle belli bir kompozisyon şeklinde yazmıştır. Bunlar kaside planına uymaktadır. Kasideler sırasıyla aruzun aşağıdaki kalıplarıyla yazılmıştır.

1. *mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fâ'ülün*

2. *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*

3. *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*

4. *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*

Şair Sultan Veled'e yazdığı kasidesi zü'l-metali kasidedir. Kasidelerden ikincisi gül rediflidir. Üçüncü kaside şer', dördüncü kaside Bozdağ rediflidir.

c) Gazel:

Bir çok divan şairi gibi Fani'de en fazla gazel nazım şeklini kullanmıştır. Divanda 165 gazel vardır. Bu arada divanın eksik olduğunu da unutmamak gerekir. 18a'da bulunan 83 numaralı gazel tek beyitlidir ve nüshanın başında bulunmaktadır. Beyitte mahlas bulunmaktadır. Muhtemelen başka bir şiirin son beytidir. Nüshanın bu bölümünde eksiklik olabilir. Gazel م harfiyle yazılmıştır. 17b'de bulunan 71 numaralı gazelde de mahlas bulunmamaktadır. Gazel ش harfiyle yazılmıştır.

Şairin gazellerinden on beşi 5, yedisi 6, seksen dördü 7, yedisi 8, otuz üçü 9, dördü 10, sekizi 11, biri 12, ikisi 13, ikisi 15, biri 17 beyittir.

Fânî'nin divanında -eksik olmakla birlikte- diğer divan şairlerine paralel olarak çeşitli harflerde gazeller bulunmaktadır. Harflere göre gazellerin dağılımı şöyledir:

ب - 3, ت - 3, ج - 1, د - 1, ر - 48, ز - 10, س - 2, ش - 4, غ - 2, ق - 1, ك - 3, ل - 4, م - 22, ن - 10, و - 1, ه - 19, ی - 31.

Yukarıda görüldüğü gibi şairin tercih ettiği harflerin başında ر (re) harfi gelmektedir. Bu harfi sırasıyla ع (ye), م (mim) ve ه (he) takip etmektedir. Şairlerin “re” harfini çok kullanması “-dur, -durur” bildirme ekinin, çekim eklerinin çeşitli zamanlarının, çoğul eklerinin yani hal ve çekim eklerinin bu harfe uygunluk göstermesi; “ye” harfinin çekim ekindeki işlerliği, akkuzatif ekine uygunluğu, soru ekinin kullanımı, ilgi ekinin durumu ve “gibi” edatının bu harfle biter olması; “he” harfinin datif ekinin yapısı, “ile” edatının durumu, lokatif ekinin yapısı, “yine” zarfının şiirdeki işlerliği, çekim eklerinin kullanımı ve “he” harfiyle biten çiçek isimlerinin redif olarak sıkça kullanılması, bu harflerin çok kullanılmasına yol açmıştır.³²

Fânî'nin gazellerinin bir başka özelliği de, manzumelerin büyük çoğunluğunun redifli olarak yazılmış olmasıdır. Divanda bir gazel hariç hepsinde mahlas beyti vardır. Divanda yer alan gazellerin büyük kısmı tasavvufi özellik taşır;

Aşl-ı secde kurb-ı Hağ'dur 'aşkile fehm eylegil

Kaatre deryaya irişse anda seyrânı nedür G. 12/2

İmdi hestiden ħalâş itdünse Fânî cân gözün

Her neye kim yüz tutarsañ *semme vechullâh*[1] gör G. 27/7

'Ayne'l-yağın ol dilberi cânım içinde görmişem

Men 'ârif-i Hağğ'am bu gün zann u gümândan geçmişem G. 89/2

Didüm ey şeh nice gördüm seni ħışmile didi

Beni görmek dileriseñ yüri terk it seni sen G. 106/9

Divanda rindane şiirlere de rastlamak mümkündür;

³² AKKAYA, Mehmet, “Divân Şâirlerinin Gazellerinde Harf Tercihleri ve Redif Hususu”, İlmî Araştırmalar Dergisi, s. 3, İstanbul, 1996, s. 19-24

Geh mest-i cām-ı bādeyem geh t̄alib-i mey-ḥāneyem
 Geh cūr‘ aya cān virürem geh sâkin-i ḥum-ḥāneyem G. 93/1

Geh zâhid-i muḥliş olub Ḥaḫḫ’a münâcât eylerem
 Geh şūfî-i şâfî-dilem geh rind ü geh mestāneyem G. 93/8

Bir kısmı hakîmânedir;

‘ Aşka vir gönlüni tâ vaḥdet-i yâra iresin
 ‘ Aqla virme ki seni keşret ü gavgâya şalar G. 24/6

Ger fenâ olduṣa Fānî k̄il ü k̄ali eyle terk
 Fi‘ le meşḡul oluban fikr it mühimmātuñ nedür G. 34/9

Ġayra nazār itmek vaḥdetüñ aşlıdurur
 ‘ Aşkile yanmak müdām ‘ aşîka tevḥîdimiş G. 69/5

Âşîkâne şiirleri de vardır;

Ol ġamzesi cādūya nazār ideli çeşmüm
 Cānile göñül oldı hedef t̄ir-i każāya G. 122/4

Dīvâne olub ḥaste göñül düşdi ḥabîbâ
 Sevdâ-yı ser-i zūfūñile bend-i belāya G. 122/5

Divanda mesnevî, gazel ve kasîdeden başka bir tane terci-i bend, bir tane mu-rabba, on yedi tane dörtlük, iki tane müfret, iki tanede tarih kıt’sı bulunmaktadır. Divanda 12 tane de şairin Farsça şiirleri bulunmaktadır. Divandaki iki müfretten biri matlâ beyti şeklindedir.

2. Nazım Tekniği:

Şiir söz konusu olunca teknikten bahsetmek gerekir. Şiirin tekniği de vezin ve kafiyedir. Âhenk konusunu dil ve üslûp bahsine bırakarak vezin ve kafiyeyi incelemeye çalışalım.

a) Vezin:

Fânî de geleneğe bağlı kalarak arûzun belli kalıplarıyla şiirlerini yazmıştır. Divanda kullanılan vezinlerin sayısını, nazım şekli türüne göre şöyle belirtebiliriz:

Mesnevi:

mefâ'îlün mefâ'îlün fa'ûlün (1)

Mesnevî içindeki **tegazzüller**:

fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün (2)

mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fa'ûlün (3)

Kaside:

mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fa'ûlün (1)

fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün (3)

Terci-i Bend:

mefâ'îlün mefâ'îlün fa'ûlün (1)

Murabba:

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün (1)

Gazel:

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün (37)

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün (44)

mef' ûlü mefâ' ilü mefâ' ilü fa' ûlün (17)

fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün (2)

mefâ' ilün mefâ' ilün fa' ûlün (11)

mef' ûlü mefâ' ilün mef' ûlü mefâ' ilün (5)

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün (19)

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün (13)

müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün (11)

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün (3)

müfte' ilün fâ' ilün müfte' ilün fâ' ilün (1)

müstef' ilün fa' ûlün müstef' ilün fa' ûlün (2)

Dörtlük:

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün (15)

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün (1)

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün (1)

Müfred:

mef' ûlü mefâ' ilü mefâ' ilü fa' ûlün (1)

fe' ilâtün mefâ' ilün fâ' ilün (1)

Tarih:

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün (2)

Divanda aruz vezninin on iki kalıbı kullanılmıştır. Toplam vezin sayısı yüz doksan sekizdir. Divan şairlerinde var olan imale ve zihaf kusurları Fânî'de de görülür:

‘ İlâc eyleme derdüme şabîbâ

Bu derde şanma kim tîmâr olısar G. 15/5

Yine vezin zorlamasıyla arkaik kelimelerde kullanmıştır:

Fânîyâ defter-i tıbbını yakayidi oda

Ger Felâtün-ı cihân görsedi ‘ aşkuñ tebini G. 147/7

Divanda bazı beyitler dört tefilesi aynı olan basit ve uzun kalıpların genellikle iki tefilesinde kelime sona ermekte, âdeta mısra ikiye bölünebilmektedir:

Bâr-ı belâdan şaddümi ol meh-liķâ hûn eyledi

Leylî saçından gönlümi şeydâ vü mecnûn eyledi G. 162/1

Böylece divanın vezin özelliklerine kısaca değindikten sonra şairin vezni bir mûsiki vâsıtası yapabildiğini söyleyebiliriz.

b) Kâfiye ve Redif:

Şairin divan edebiyatının genel kâfiye anlayışına bağlı olduğunu söyleyebiliriz. Genellikle kafiyeli kelimeler Türkçe değildir. Daha çok Arapça kelimeler, Arapça – Farsça, Farsça - Farsça, Türkçe –Arapça, Farsça – Türkçe kelimelerdir:

Göreliden yüzüñi eylemezem ğayra nazār

Nüh sitāre baña ey şeh ki benüm oldı kamer G. 20/1 A+A

Cüş itdi yine deryā-yı cünün

Cānumı ğarķ eyledi emvāc-ı hūn G. 105/1 A+F

Ķad-i mevzūnuñ eger görseyidi serv-i çemen

Özini hāk ideyidi ķalub ayakda çü men G. 106/1

.....

Didüm ey şeh nice gördüm seni hışmile didi

Beni görmek dileriseñ yürü terk it seni sen G. 106/9 F+T

Aña kim kıble oldı vech-i dildār

Ķamudan gördü cānı nūr-ı didār G. 10/1 F+F

Çekerven her ne kim gelürse senden

Olur mı yüz çevire kişi cāndan M. 171 T+F

Şuşadum vaşluñ şarābın şun baña

Leblerüñden derdüme eyle devā D. 4/1 T+A

Hemen hemen her divan şâirinde görülen bazı özellikler Fânî’de de rastlamak mümkündür. Bazı şiirlerinde ’-ân” çokluk ekiyle biten kelime ile sonu “ân”lı olan kelimelerin bir arada bulunması. Bu hadiseye “itâ-yı celî” adı verilmektedir:

Muḥâl ola ṭapuñsuz zindegânî

Baña ey cismümün rūḥ-ı revânı M. 23

Bazı gazelerde akuzatif ekiyle biten kelime ile son harfî nisbet “î”li kelimelerin birbiriyle kafiyelendiği görülür:

Nūr-ı cemâl-i cāndurur vechünde cānuñ manzarı

Ḥâşâ gözüm k’ide nazar ol āftāba serserî

G. 161/1

Muḥâl ola ṭapuñsuz zindegânî

Baña ey cismümün rūḥ-ı revânı M. 23

Redif konusunda şiirlerin büyük çoğunluğu rediflidir. Kullanılan kafiyelerin redifle zenginleştirildiği görülmektedir. Dönemin özellikleri göz önünde tutulduğunda rediflerin büyük bir bölümü Türkçedir. Şairin redifle konu birliği sağladığı görülür. Aynı zamanda manayı kuvvetlendirici unsur olarak da şair tarafından kullanılmıştır. Redif divan edebiyatında önemli bir unsur sayılabilir. Şairin hangi redifleri kullandığını sergilemek açısından -özellikle gazelerde- şöyle bir sınıflandırmayla aşağıya çıkarılmıştır:

1.Ek Redifler:

-sından	-ini	-(y)em	-dur
-idüm	-ını	-imiş	-dür
-umdan	-lara	-umuz	-ı
-leri	-üm	-ümüz	-i
-ider	-dan	-ler	-ın
-umdur	-(y)a	-durur	-e
-ımı			

2. Kelime ve Kelime Grubu Redifler:

olısar	itmez	nedür	yiter
gönüldür	görmedüm	degül mi	bana
bigidür	bize	bulmuşam	gisuların
görinür	benüm olsa	gördiler	ebrularun
bulınmaz	degül mi	haber	sevdüm
itdi,	oldı	olmuşdur	nideyim ah
olmadı	diriğ	bize	ey dost
bigi			

3.Ek Kelime Redifler:

-1 vardır	-1 'aşıkun	-muz bizim
-mı nedür	-i dür	-imişsin bilmedün
-almış gelür	-a tapar	-a gel
-(y)a salar	-1 neylerem	-1 şems
-1 gör	-1 'aşk	-um benüm
-dan geçer	-dan işit	-umdur benüm
-1 yakar	-i cihanda	-i n'iderem
-a nazar	-a benlerün	-dan geçmişem
-un nedür	-1 nedür	-(y)ı 'aşkile
-üm şah-ı Mevlana'durur	-um yokdur	-e yine
-i var	-1 'aşka	-1 Mevlevi
-lerüz biz	-a yine	-a nazar kıl
-laruz biz	-umdur benüm	-1 Bozdağ
-1 var	-1 şer'	-1 gül

C) DİL ve ÜSLÛP

Edebiyat tarihçilerine göre XVI. yüzyılın dil ve üslubu XVII. yüzyıla göre yabancı kelimesi daha az, sâde, sanat ve tamlamaların yoğunluğunun az olduğu bir yüzyıldır. Fânî, bu yüzyılın genel dil anlayışına bağlı kalarak şiirini inşa etmiştir. Fânî de kelimelerin anlaşılır oluşuna dikkat ederek Osmanlı Türkçesinin o devirdeki sâde diliyle şiirlerini yazmaya çalışmıştır:

Görelî nûr-ı cemâlûñ a benüm çok sevdüğüm

Gitmedi gözden hayâlûñ a benüm çok sevdüğüm

Geçüben cân u cihândan fûrkatünde rûz u şeb

İsterüm Hâk'dan vişâlûñ a benüm çok sevdüğüm

Nâzenîñler işigüñde oldılar ehl-i niyâz

Görelî gunc-ı delâlûñ a benüm çok sevdüğüm

Âyet-i nûr üzre konmuş şanalar bir noktadır

Muşhaf-ı hüsnüñde hâlûñ a benüm çok sevdüğüm G. 100/1,2,3,4

Evliyâdan gelüñüz 'aşk-ı Hudâ isteyelüm

Terk-i fânî idüben mülk-i beķâ isteyelüm

Yolına terk idelüm pâdişehüñ varumuzu

Zillet ü fakr ü niyâzile 'atâ isteyelüm

Ṭayanup zühde talep itmeyelüm hûr u behişt

Dü cihândan geçelüm 'aşk-ı likâ isteyelüm

Şeb-i fūrkat[d]e niçe bir olalum zūlmete ğarķ

Mihr ü mehden gelüñüz nūr u ziyā isteyelüm G. 102/1,2,3,4

Gerek yukarıdaki gazeller, gerekse diğer gazellerin pek çoğunda görülebileceği gibi, kelime bakımından okuyucunun beytin anlamını çözmede zorluk çekmeyeceğini belirtebiliriz. Dilin sâdeliğini şairin Mevlevî şeyhi oluşu ve halkla iç içe oluşu da etkilemiştir. Bu yüzyılda Mevlevîliğin kırsal kesimde daha yaygın olduğu ve Mevlevî şairlerinin şiirlerini oluşturmada halk söyleyişlerinden, deyimlerden ve Türkçeden fazlaca yararlandığı görülmektedir. Gölpınarlı'ya göre Mevlevilik, XVI. yy'dan sonra ise kırsal kesimden şehirlere kaymış ve yüksek tabakanın tarikatı haline gelmiştir³³. Bu olay, şairlerin şiiri daha sanatlı, ağıdalı ve tamlamaların çok olduğu bir şiir anlayışına sahip olmalarını sağlamıştır.

Divanda arkaik kelimelere de rastlamaktayız. “Bigi, görsedi” gibi bazı arkaik kelimeler divanda geçmektedir:

Fāñiyā defter-i tıbbını yaķayidi oda

Ger Felāñun-ı cihān görsedi ‘aşķuñ tebini G. 147/7

Şem‘ -i ruħsāruñiçün uş yine dīvāne bigi

Tutuşup odlara cānile gönül yana bigi G. 150/1

Şairin dilinin sâdeliğine bir delil de tamlamaların kullanılışıdır. Daha çok ikili ve üçlü tamlamaları kullanan şair, tamlamaları oluştururken Farsça ve Arapça kelimelerden yararlanmıştı. Tamlamalar girift olmayıp kolay anlaşılır bir türdendir. Divanda dörtlü beşli tamlamalara da çok az rastlanır:

³³ Gölpınarlı, “Mevlevilik”, İA., c. VIII, s. 169

Tecellî eyleyüp vech-i dildâr
Olaydı vücûdum ğarķ-ı envâr

Emîn oldı geçüp havf-ı haţardan
Çü kaçre oldı ğarķ-ı baħr-i zehhâr G. 9/1,2

Tiryāk-i lebûñ derd-i [di]le ‘ayn-ı şifâdur
Bu hasteye şunarsañ anı nola revâdur

Her söz ki döker la‘l-i lebûñ dürr-i şemîndür
Biñ cân[1] anuñ birine kim vir bahârdur G. 18/1,2

Şair şiirini inşa ederken, atasözleri, darb-ı mesel, deyimler ve halk sözlerinden de fazlaca yararlanmıştır. Bunlara ifade içerisinde yer vermiştir:

İtüñe hem-ser olayın didüm ol yâre didi
Açıl eñseñ göreyin ol yüri âvâre yine G.125/3

Râh-ı ‘aşķuñda geçerssem cân u serden tañ mı kim
Fânî’yem baş oynamak ‘âlemde kârumdur benüm G. 94/7

‘Âşık olan cihânda râhatdan el yumışdur
Sırıyilen bilinüñ ehl-i belâ degül mi G. 155/4

Pâyüñe baş koduğičün nergis-i zerrin-külâh
Bezmine idindi sâķî ol gözi fettân[1] gül K. 2/33

Meseldür ‘âşık olur gözi yaşlu
Daħi hem beñzi şaru bağrı başlu M. 257

Bu meseldür dinilür kim genc olur virâñede
Künc[i] anuñ nice nesnedür ya virâñı nedür G. 12/6

Dönemin özelliklerini yansıtan Fânî'nin üslubu sâde, akıcı ve âhenklidir. Üsluptaki sadelik, sadece bilinmeyen kelimelerin çok az bulunması değil, hayal ve tasvirlerde de görülür. Sâde ifâdenin yanında açıklık ve tabîlik de görülür:

Saňa mesken olmayınca nâr-ı 'aşk

Çeşm-i cânuñ görmeye gül-zâr-ı 'aşk

Ten gözin yum cân gözin aç 'aşkile

Tâ olasın lâyıķ-ı dîdâr-ı 'aşk G.75/1,2

Fânî, şiirlerinde ahengi çeşitli yollarla sağlamıştır. Bazen seçtiği kelimelerle:

Âh kim tåg-ı cününü urdı cāna beñlerüñ

Cān nedür biñler urur âteş cihāna beñlerüñ G.78/1

Ey 'aşıkān ey 'aşıkān men vaşl-ı dilber bulmuşam

Ey müflisān ey müflisān men ma' den-i zer bulmuşam G. 96/1

Bazı şiirlerinde beyit başlarında kelime tekrarlarıyla ahengi ortaya koymaya çalışmaktadır:

Geh mest-i cām-ı bādeyem geh t̄alib-i mey-ḥāneyem

Geh cür' aya cân virürem geh sâkin-i ḥum-ḥāneyem

Geh nâṭıķam gāhî ḥamuş gāhî çü ḳandam gehi türş

Gāhî cemālî şem' ine cānānenüñ pervāneyem

Geh 'âķil-i hüşyār-ı ser olup yürürem der-be-der

Geh dutuban şahrā yolın lâ-ya' ḳıl u dīvāneyem G. 93/1,2,3

Ahengi sağlamada rol oynayan önemli unsurlardan biri de rediflerdir:

'Aşıkiseñ ey göñül dildāra gel

Terk-i aġyār eyleyüben yāra gel G. 80/1

Şairin gazellerinde tasavvufi söyleyişler, çok sık görülen üslup özelliklerinden biridir. İfade ettiği şeyi, onunla ilgili unsurları seçerek tabiiği sergilemeye çalıştığı görülmektedir:

Boyu cān bāğına serv saç[1] sünbül yüzi gül

Lebini kim ola beñzede ‘aķıķ-i Yemen’e G. 127/5

Her ki Mansūr oluban dāra gele ‘aşķuñile
Aşmağıl dāra anı zūlfuñ aña dār yiter G. 50/8

Fânî şiirini inşa ederken bir çok unsurdan yararlanmışır. Bu unsurlar şairin üslubu hakkında bize veri sağlamaktadır. Şairin şiirde kullandığı unsurların başında ayet ve hadis iktibasları ve telmihleri gelmektedir. Bir şiirinde mısraları ayet ve hadislerle inşa etmiştir:

Rāh-ı ‘aşķuñ oldı ‘uşşāķa şırāt-ı müstaķim
Yüz tutup didüm ki *bismi’llāhi’r-raħmāni’r-raħim*

Göricek Maħmūd beni *el-ħamdü-lillāh* okudum
Ya’ nî görmez gözlerüm ‘ālemde çizinür qadim

Senden artuğa gönül virmek günāh oldı şehā
Ol günāhı itmeyem *estağfir-ullāhi’l-‘azim*

Ma’ nî-i *innā fetehnā* vaşf-ı ħüsnüñdür senüñ
Kim anuñ şanına gelmişdür ‘*alā ħulķu’l-‘azim*

Ķābe kavseynüñ rümüzın kaşlaruñdan añladum
Ve’d-duħā oldı yüzüñ *ve’l-leyķdür* ol zūlf-i cım

Ehl-i ‘aşķa vaşluñ ey şeh cennet-i a’ lādurur
Kim ‘azāb-ı fūrķatüñe didiler nār-ı caħim

‘Aşķuñ olmasa eger bulmayadı bir şey zuhūr
Saña açdı *küntü kenzüñ* maħzenin şāh-ı qadim

Levh-i maħfūza yazılan ‘ilm ‘ilmüñdendurur
Ol sebebden k’oldı qalbüñ mażhar-ı ‘ilm-i ‘alim

Raḥmeten lil-‘âlemînsin luṭf idüp olğıl şefî‘
Varıcaḡ ‘işyânile Fânî ḡapuña yâ Kerîm G. 91

Görüldüğü gibi ayet ve hadisleri yeri geldikçe kullanmıştır. Divanda yeri geldikçe hadisleri de telmih olarak kullanmıştır:

Çünkü dünyâ sicn-i mü'mindür didi şâh-ı rüsûl
Mü'minüñ fikr eylegil kim bend-i zindânı nedür G. 12/9

Şairin üslubunu oluşturan ayet iktibasları ve telmihlerini şöyle belirtebiliriz: Bakara suresi 115. 31. 156. ayet, Kaf suresi 16. ayet, Fatiha suresi 1. ayet, Nur suresi 35. ayet, Yusuf suresi 40. ve 53. ayet, Duha suresi 1, 2,10,11,12. ayetler, Tur suresi 30. ayet, Muhammet suresi 19. ayet, İsra suresi 1. ayet, Fetih suresi 1. ayet, Kalem suresi 4. ayet, Necm suresi 9. ayet, Enbiya suresi 91. ve 107. ayet, Buruc suresi 22. ayet, Nebe suresi 40. ayetlerdir. Tesbit edebildiğimiz ayetlerin çokluğu, şairin üslubu hakkında da bize gerekli ipuçlarını da vermiştir. Şair tasavvufî şiirlerini inşa ederken ayetlerden de fazlaca yararlanmıştır.

Şairin Mevlevî oluşu Mevlevî terimlerinden ve mûsiki unsurlarından da fazlaca yararlanmıştır. Mevlevî ile ilgili unsurlar: hamuş, külâh, kaba, cübbe, destar, hankah, hil'at, ayin, hırka, kandan, hulle, günbed-i devvâr, niyâ, semâ', Mûsuki ile ilgili unsurlar: merdan, def, rebâb, gülsitan, nay, nevâ, nale, raks, sada, ney, nay-zen, mutrib, tarab, dil-ârâ, nev-rûz, reşk, nev-'arûs, reng, semâ', nefes, pâ-kûp, dem, 'ûd.

Görüldüğü gibi şair şiirini inşaada birçok unsurdan yararlanmıştır. Bunları şiirinde anlamı sağlamlaştırmak ve aheng sağlamak için kullanmıştır. Bunun yanında şiirlerinde mülemma' örneği de vardır:

Ol şanem leblerini gösterüben câna didi
مردو تو کرازين آب حياتم بخشى

G. 164/3

Şair şiirini oluştururken yukarıdakilerin dışında bir çok unsurdan da yararlanmıştır: Kitaplar, peygamberler ve peygamber kıssaları ve mucizeleri, halifeler, mah-

şer, cennet cehennem, Ka'be, iman, kazâ ve kader, şeytan, tarihi ve efsanevî kişiler, hükümdar ve devlet adamları, masallaşmış aşk kahramanları, kavimler, ülkeler, şehirler, sevgili ve sevgili ile ilgili unsurlar (âhû, âyîne, gül, gülistân, serv, Hümâ, melek, Yusuf, saç, yüz, yanak, kaş, göz, gamze, ben, kirpik, ayva tüyleri, ağız, dudak, çene, boy, âşık, bülbüb, Hümâ, pervâne, gönül, ten, can, gözyaşı, sîne, rakîp vb.), felek, seyyâreler, burçlar, zaman, mevsimler, su, toprak, hava, ateş, hayvanlar, ağaç ve bitkiler (servi, tûbâ), çiçek ve çeşitleri (gül, gonca, menekşe, nergis, sümbül) ve tasavvufi unsurlar:

Old[1] yeksân gözüme Rûm u Horâsân u 'Irâk

Düşeliden gönül ol Türk-i Hıtâ vü Hoten'e G. 127/6

Geh mutribem gâhî tarab geh ehl-i rûzam gâhî şeb

Geh Kürd'em ü gâhî 'Arab geh sâde geh ferzâneyem G. 93/7

Luţf u fażluñla Ĥudâyâ Fânî'ye eyle 'atâ

Sıdk-ı Bû Bekr'i vü fakr-ı Mustafâ'yı 'aşkile G. 117/13

Ol saçları sümbül leb[i] mül beñleri fülful

Ol gözleri şehlâ şeh-i fettân benüm olsa G. 121/2

Ol gonca-dehen sîb-zekân yâr-i şeker-leb

Ol Zühre-cebîn ü meh-i tâbân benüm olsa G. 121/3

Çü Zelîhâ benüm olsa dirüm ol Yûsuf'[a] ben

Dil-i Ya'küb'[a] neğam düşdise beytü'l-ğazene G. 128/7

Küfr ola zülf-i siyâhına disek misk-i Hıtâ

Beñzeden la' lini seng ola 'aķîķ-i Yemen'e G. 128/8

Yukarıdaki beyitlerden de anlaşılacağı gibi bir çok unsurdan faydalanan Fânî, devrin bütün özelliklerini şiirine yansıtmıştır. Sâde, tabii bir dil, ince, doğal hayâli, temiz ve ahenkli söyleyişi ile şiirini inşa etmeye çalışmıştır. Tasavvufi hisleri duyan ve saf bir şiir anlayışıyla üslubunu oluşturmuştur.

D) DİVAN'IN GRAMER ÖZELLİKLERİ

Divan'da yer yer arkaik kelimeler ve ekler kullanılmış. Eserin oldukça ilginç imlâ özellikleri de bulunmaktadır. Bunların en belirgin olanlarından biri pek çok ekin kendisinden önceki harfle birleşme özelliği taşımasına rağmen, kelime kök veya gövdesinden ayrı yazılmasıdır. Türkçe kelimelerde i sesini veren ye (ی) harfi -kelime başı dahil- çoğu zaman kullanılmamış: ادر (ider), ان (anı) gibi. Bu divanda çokça karşılaşılan bir durum. İsmi -i hâl ekinin yazılmaması. Eklendiğini belirtmek için köşeli parantez içinde gösterildi.

Bu meşeldür dinilür kim genc olur vîrânede

Künc[i] anuñ nice nesnedür ya vîrânı nedür

Bugünkü “gibi” edatı divanda karşımıza çokça “bigi” biçiminde çıkıyor. Bu da arkaiktir. Divanda istek kipinin 1.tekil ve geniş zamanın 1. tekil şahsında bugünkünden farklı olarak şahıs ekini “-ın, -in” şeklinde kullanıldığını görüyoruz.

Üçüncü tekil şahıs ve işaret zamirine “-e, -i, -in” hâl ekleri ve “-cılayın” eki eklenince “a” olmaktadır: ana (ona), anı (onu), anun (onun), ancılayın (onun gibi)... gibi.

“-den” hâl eki “-din” şeklinde kullanılmıştır: virmedin (vermeden), olmadın (olmadan), yanmadın (yanmadan)... gibi.

“-i” hâl eki üçüncü şahıs iyelik ekiyle birlikte kullanıldığında “-n” şeklindedir: özin (özünü), başın (başını), toprağın (toprağını), varın (varını)... gibi.

Divanda “düzlük-yuvarlaklık” uyumuna aykırı kelimeler vardır.

Divanda arkaik kelimelere de raslamaktayız. Bunlar bigi, görsedi, karğıdum gibi.

Zâhidi karğıdum ben daği senüñ gibi lîk

Bağladı bilüme zünnâr ser-i zülf-i ħamı G. 151/3

Fâniyâ defter-i tıbbını yaqayidi oda

Ger Felâṭun-ı cihân görsedi ‘aşkuñ tebini G. 147/7

Şem‘-i ruhsârüñiçün uş yine dîvâne bigi

Ṭuṭuşup odlara cânile gönül yana bigi G. 150/1

III. BÖLÜM

METİN

MESNEVÎ

FİRÂK-NÂME

mefâ' ilün mefâ' ilün fa' ulün

- 61b 1 Elâ ey dil göginün âftâbı
Bu fûrkat şeblerinün mâh-tâbı
- 2 Cemâli âftâbınun ziyâsı
Dil ü cân zulmetinün rûşenâsı
- 3 Leb-i şîrînüne la' l-i Bedaḥşân
Diyenün baĝrı ḫoldı ĝoncaveş ḫan
- 4 Ḳad-i mevzûnuña Ṭübâ-yı cennet
Diyenün yiri oldı derd ü miḫnet
- 5 Yüzünle ey şanem ol zülf ü ol ḫâl
Cemâlile celâle oldılar dâl
- 6 Yüzün olduĝiçün nûr-ı cemâli
Baĝışlar şevḫ-ı câna perr ü bâli
- 7 Ne cân kim dem ura 'aşḫuñ deminden
Cihânuñ yiye sükkerler seminden
- 8 Ṭulû' idüp nice kim şems-i ḫâver
Cihânuñ yüzini ḫıla münevver
- 9 Mezîd idüp Ḥudâ her dem kemâlün
Münevver eylesün şem'-i cemâlün
- 10 Şehâ 'acizile ben kim bir gedâyam
Ḳamu başdan ayaĝa pür-ḫatâyam
- 11 Velîkin idinüp luṭfuñı mesned
Ḳapuña geldüm ey şeh eyleme red
- 12 'Ubûdiyyet maḫâmında ḫoyup ser
Niyâz eyler ṭapuña işbu çâker

- 13 Niyâzı kim gelür ol cān [u] dilden
Niyâzı k'oldı şāfī āb u gilden
- 62a 14 Niyâzum budurur sen nāzenīne
Ki dil ber-dār idüp zūlfūñ ḥamına
- 15 Görüp sen nāzenīnden şīve-i nāz
Reh-i 'aşkuñda olam cānile ser-bāz
- 16 Niyāz ehlin ḳapuñdan eyleme dūr
Ki ḥoşdur bādeyile cān-ı maḥmūr
- 17 Cemālūñden niçe kim dūram ey dōst
Meyinden vaşluñuñ maḥmūram ey dōst
- 18 Yine ma' mūr idüp işbu ḥarābı
N'ola şunsañ aña cām-ı şarābı
- 19 Şarāb-ı vaşlile mest eyle cānı
Unut[d]ur aña kevnile mekānı
- 20 Cemālūñ 'idini ey şāhid-i cān
Bu cāna 'arz idüben eyle ḳurbān
- 21 Kí yoḳdur cānumuñ sensüz ḳarārı
Anuñ'çün ḡayra yoḳdur i' tibārı
- 22 Yoluñda terk idüben cümle varum
Cihān u cāna kılma i' tibārum
- 23 Muḥāl ola ṭapuñsuz zindeḡānı
Baña ey cismümüñ rūḥ-ı revānı
- 24 Görelden gözlerüm zībā cemālūñ
Göñülden gitmedi hergiz ḥayālūñ
- 25 Göñül 'aşkuñ şarābın ideli nūş
Ṭaḡıldı 'aḳlile cān u dil ü ḥuş
- 26 Ğam-ı zūlfūñ olalı cāna hem-dem
Ṭutar göñlüm benefşe bigi mātem

- 27 Göreli gözlerüm ol zülf ü hâli
Gönül gamdan degül bir lahza hâlî
- 62b 28 Perîşân zülfüñile key perîşân
Olupdur hâlüm ey sultân-ı hübân
- 29 Hâbîbâ bilmezem kim n'oldı hâlüm
Şoñucu neye iriser me'âlüm
- 30 Karârum kalmayup şabrum dükendi
Dil ü cân tütüşup odlara yandı
- 31 Devâsuz derde luğ idüp devâ kıl
Cihân-ı bî-vefâda gel vefâ kıl
- 32 Cihân-ı bî-vefâya olma hem-hû
Baña hem-hû olan oldı siyeh-rû
- 33 Şehâ luğ eyle hem-hüy-ı lağif ol
Ki tâ luğ-ı lağife bulasın yol
- 34 Çü sensin mazhar-ı luğ-ı Hudâyî
N'ola luğile yâd itseñ gedâyı
- 35 Çü men bir mür-ı miskin haste bî-cân
Tapuñ hem-çün Süleymân şah-ı devrân
- 36 Tapuñdan mür-ı garîb'eyleme dür
Süleymân'dan ırag olmadı çün mür
- 37 Kamudan gerçi kemterdür karınca
Anuñ dağı yiri vardur hâlince
- 38 Şehâ mür-ı za'ife hür bakma
Şu bigi meyl idüp her yaña akma
- 39 Yolınd[a] şâbit olgil ehl-i şıdkuñ
Bilesin tâ kim esrârını 'aşkuñ
- 40 Çü mürğı kūr kılma dâm-ı 'âma
Özüñi hem-dem itme tab'-ı hâma

- 41 Esîr-i deng-i dîv kıılma özüni
Niyâz ehline tut dâyim yüzüni
- 63a 42 Müdâmî hem-dem-i ehl-i niyâz ol
Ki ‘aşk-ı bî-niyâza bulasın yol
- 43 Hâbîbâ olmagil bî-derde hem-dem
Ki ‘aşk odını ol senden kıılur kem
- 44 Aña uyma saķın kim râh-zendür
Esîr-i reng ü bûdur k’ehl-i zendür
- 45 Anuñ söziyile itme saķın kâr
Saña yâr ola şanma gel ol aġyâr
- fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*
- 46 Niçe kim ol gül özini hem-dem-i her hâr ider
Derdile bülbülleyin dün gün işümi zâr ider
- 47 Degme bî-derde cemâlün ‘arz idüben açma râz
K’ol senüñ nûr-ı cemâlün ‘aşkuña inkâr ider
- 48 Cilve-yi tâvûsa bakma k’oldı ol şûret-perest
Nâle-i bülbül işit kim ‘aşkile bâzâr ider
- 49 Kâr-ı dünyâdan güzer kııl çünki bî-hâşıldurur
Her ki ‘âkıldür özini bundan ol bî-kâr ider
- 50 Zıkr-i Mevlâ’ya düriş kim fikrini kııla ‘atâ
Fikre yol buldı şular kim zıkrini tekrâr ider
- 51 Pâdişâhum her dü-kevn olmaķ dilersenî ol fakîr
Sırr-ı fakra irişenler şâhlıķdan ‘âr ider
- 52 Uyma huffâşa ki şemsüñ nûrına kıâyil degül
‘Aşk-ı Fânî’den dem ur kim seni pür-envâr ider
- 53 Eyâ iķlîm-i hüsnüñ pâdişâhı
K’urılmış başuña rif‘ at külâhı

- 63b 54 K l h-ı rif' at-i Mevl  baŐuında
NiŐ n-ı p diŐ h  r  kaŐuında
- 55 Ezel ol Şeh saŐa kılub ' in yet
Ceb n nde  omıŐ n r-ı hid yet
- 56 S leym n' uş k l h-ı rif' atini
BaŐuŐa urmiŐ ol Şehler g z ni
- 57 AnuŐ'  n sen daŐi olduŐ g z de
Ki miŐlin g rmemiŐd r h c d de
- 58 Bu h blar i re ey Şeh b -bedelsin
AnuŐ'  n c mle dillerde meŐelsin
- 59 Cem l n olduğu c na tesell 
Budur kim gösterür n r-ı tecell 
- 60 Ne Şem' -i c ndurur y  Rab cem li
K' anuŐ'  n yaŐdı c nlar perr   b li
- 61 Meger bu maŐhar-ı n r-ı H d ' dur
Ki ' aŐŐ ehline vird-i reh-n m dur
- 62 Cem l-i b -niŐ ndan bu niŐ ndur
Bu Ő retten görindi n r-ı c ndur
- 63 AnuŐ'  n oldu c num aŐa m yil
Bu Ő ret olmadı ma' niye h yil
- 64 Bu meyle bes sebep olmaya Ő ret
Ki  almaz Ő rete ehl-i baŐ ret
- 65 Bu meyl-i c ndurur Ő ret degüldür
Miy n-ı h rda Şan berg-i g ld r
- 66 H c ba Ő rete girmedin ey h b
Dil olmiŐdı reh-i ' aŐŐuında p -k b
- 67 DaŐi urılmadın bu d ra b ny d
Gönül sen h sreve olmiŐdı Ferh d

- 64a 68 Ne Leylî adı varidi ne Mecnûn
Dil olmuşdı ğam-ı zülfiyle pür-ĥûn
- 69 Dil odı yandurup bunca cihânı
Yüzüñde gördi nûr-ı âftâbı
- 70 Anuñ'çün olmuşam 'aşkuñla şeydâ
Anuñ'çün oldı başum tül-i sevdâ
- 71 Anuñ'çün kılarım derdile zârî
Anuñ'çün terk iderem nâm u 'ârı
- 72 Hicâb olmaya baña mezheb ü dîn
Yoluñda ey yüz[i] gül zülf[i] müşğîn
- 73 Şarâbından bu câmuñ gerçi mestem
Velî şanma ki ben şüret-perestem
- 74 Ki cândur tâlib olan bu şarâba
Anuñ'çün cism evin virür ĥarâba
- 75 Yine cândur olan cânâna mâyil
Yine nürdur olan nûra kıyil
- 76 Bu cism-i ĥâkiyedür dâm-ı şüret
Ĥalâş olmasına yokdur zarüret
- 77 Ki aşlı ĥâkidi vü kıaldı ĥâke
İre mi cism olanlar rûĥ-ı pâke
- 78 Murâd-ı cân ezelden çün velâdur
Bunuñ ğayrı kıatında cümle lâdur
- 79 Maĥabbet oldı aşl-ı cümle eşyâ
Ne kim vardur eger a' lâ vü ednâ
- 80 Şıfât-ı lâ-yezâlîdür maĥabbet
K'anuñla fûrķat ehli buldı kıurbet
- 81 Kime kim bu maĥabbet oldı sâķî
Fenâya irmeyüben kıaldı bâķî

- 64b 82 Bu zāhir cism gerçi oldı fānī
Velī bākīdurur ma' nīde cānı
- 83 Dem-i ' aşka irenler buldı cānı
Dem urmayan bu demden oldı fānī
- 84 Cihānuñ cismine cān oldı ādem
Şol ādem kim maħabbetden urur dem
- 85 O cānuñ daħi oldı cānı cānān
Kāmu cānlar anuñ emrinde fermān
- 86 Kāmusı katre dūr ol baħr-i cāndur
Odur bāde kāmı katre nihāndur
- 87 Ne cān kim ' āleme virse ħayātı
Yine zinde kıla cümle memātı
- 88 Mesihā bigi ger bir kez ura dem
Diyeler zāhir oldı ism-i a' zam
- 89 Yine baş kalduruban cümle emvāt
Olaydı mazħar-ı muħyīye mir 'āt
- 90 Velī ketm itdi anı ħayret-i Ĥaħ
Ki perdeden görindi nūr-ı muṭlaħ
- 91 Ne ħürdur yā Rab ol ħürşid-i enver
Kim andan zerre degül mihr-i ħāver
- 92 Dilerseñ k'iresin ol baħr-i cāna
Çü cū andan yaña olgil revāne
- 93 Çü āb-ı cū özüñi eyle şāfī
Bilesin tā ki ' ayn u şin ü kāfi
- 94 Geçüp bu bend-i hestīden güzer kıl
Tecerrüd ' ālemine ħōş sefer kıl
- 95 Metā' -ı hestīyi yakup birāder
Dü- ' ālemden güzer kıl çün kalendar

- 65a 96 Metâ' -ı hestîyi yakup tamâmî
 H̄arâbâta iriş nûş eyle cāmı
- 97 Bu derde sâkin olgil idinüp cā
 Bu cāmuñ cür' asın eyle temennâ
- 98 H̄arâb idüp özüñi kıl münâcât
 Ki vire cür' asın pîr-i h̄arâbât
- 99 Dilerseñ h̄aşıl ola ' aşk-ı cānān
 Bu cān[1] ' aşk-ı cāna eyle kurbān
- 100 Bu cāna irişen cānān buldı
 Bu kaçreye iren ' ummān buldı
- fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*
- 101 Gönlüñüñ mir 'âtına virmek dileriseñ cilā
 Sâkı-i cānāneden gel nûş kıl cām-ı şafā
- 102 Z̄ulmet-i hestîden olsun diriseñ kalbün şāf
 İşbu cāmuñ cür' asın kıl cānuña her dem ğdā
- 103 Bāde-i ehl-i tecerrüd nûş kıl kim iresin
 ' Ālem-i tev̄hîde k'anda ğayr-i vāhid oldı lā
- 104 Merdiseñ hem-çün kalender kıl dü [' ā]lemden güzer
 Kim hiçâb oldı ser-i mû işbu yolda ey fetā
- 105 Aldanuban naķşa Fānî olmağıl şüret-perest
 Naķşa viren gönlini naķķaşları kıldı cüdā
- 106 Elā ey āftāb-ı bürc-i devlet
 Ayaguñ toprağıdur tāt-ı ' izzet
- 107 Cihān şem' -i ruħuñdan rüşenādur
 Kaķpuñda mihr ü meh kemter gedādur
- 65b 108 Münevverdür ruħuñ şems ü kamerden
 Mu' attar çin-i zülfüñ misk-i terden

- 109 Cemālũñ āyet-i nũr-ı Hũdā'dur
Demũñ ' İsí vũ hulķuñ Muştafā'dur
- 110 Boyuñ Tũbĩ yũzũñ gũl-zār-ı cennet
Özũndür bũlbũl-i bāğ-ı melāhat
- 111 Dehānuñ rāzını kılmaķda idrāk
Yaķasın çāk idũp ğonca olur hāk
- 112 Yũzũn ķan ağladur Şems-i đuhāya
Cebĩnuñ şa' n ider bedr-i đucāya
- 113 Cemālũñ oldı nũr-ı Hāķķ'a bũrhān
Ta' ālallāh zihĩ maşnũ' -ı Yezdān
- 114 Tapuñdur mũlk-i ħũsnũñ pādişāhı
Řapuñ derd ehlinũñ pũşť ũ penāhı
- 115 Yũzũndür dil ğoğinde mihr ũ māhum
İşigũñ Ka' be'sidür secde-ğāhum
- 116 Dil ũ cān taĥtına řāh u emĩrũm
Dem-i ũftādelikte dest-ğĩrũm
- 117 Felekler devr kıldığınca var ol
Ĥuceste řālĩ' ile pāy-dār ol
- 118 Murāduñı Hũdā kılson mũyesser
Sa' ādetlũ başuña devlet efser
- 119 Hezārān cān u dilden merĥabādur
İki ' ālem baña sensũz hebādur
- 120 Benũm řapuñdan özge mesnedũm yoķ
Řapuñdan dağı ğayrı ma' bedũm yoķ
- 121 Anuñ ĥāķķı cihānı k'itdi mevcũd
Baña yoķdur řapuñdan özge maķşũd
- 66a 122 Seni cān u ğoñũl maķşũd itdi
Çũn Aĥmed'sin seni maĥmũd itdi

- 123 Yağaldan bağrumı nār-ı firākuñ
İñen ḥadden aşupdur iştiyākuñ
- 124 Dutaldan mürğ-i cān zülfünde çine
Yağıldı döndi bağrum müşg-i Çin'e
- 125 Baña çün cām-ı aşkuñ bāde virdi
Bi-küllī dirliğümi bāda virdi
- 126¹ Çü 'anber zülfün ey meh tāba düşdi
Hemān-dem cān u gönlüm tāba düşdi
- 127 Gidübdür ihtiyārum küllī elden
Kalupdur cānum u cismüm 'amelden
- 128 Dem-ā-dem derdile ḥayrān ü zāram
Tutışup nār-ı fūrkatle yanaram
- 129 Ğam-ı zülfün beni odlara yağıdı
Belā zencirini boynuma dağıdı
- 130 Ğam-ı zülfünle ḳaddüm çeng'iderven
Yağılup ney bigi āheng iderven
- 131 İşitse sözile sāzumı Zühre
Nevāsın arturup çāk ide zehre
- 132 Ve ger olsam şehā derdünle nālān
Daḫi ḳalmaya hergiz ra' da efgān
- 133 Derün-ı dilden itsem āh u zārı
Felekler inleyeydi zārī zārī
- 134 Bu ğam baħrinde dökse çeşmüm ābı
Felekler oladı kemter ḫabābı
- 135 Ğamuñ çāk eyleyüp şabrum yaḳasın
Fenāya viriser 'ömrüm beḳasın

¹ Beyit kenardadır.

- 136 Dirîgâ k'öldüriser beni hicrân
Henüz sem'ine irmez âhum ey cân
- 66b 137 Dirîgâ kim bu derdüm bî-devâdur
Yirüm fûrkat odı yolum hevâdur
- 138 Dirîgâ bulmadum derdüme çâre
Kılur hasret yüregüm pâre pâre
- 139 Dirîgâ irmedi pâyâna hicrân
İrişür göklere âhile efgân
- 140 Dirîgâ irmedüm pâyâna fûrkat
Başumdan gitmedi derdâ ki mişnet
- 141 'Aceb bilsem ki ben bende ne kıldum
Ki bile hicrile yandum yağıldum
- 142 Yağud bilsem nedür yâ Rab günâhum
Neden eflâke irer her gün âhum
- 143 Bekâ-yı 'ömrümi virüp fenâya
Nişân olmak neden tîr-i cefâya
- 144 Meger kim cevruñile çarh-ı gaddâr
Beni öldüriserdür âhir-i kâr
- 145 Anuñ'çün yüz çevirdi her yañadan
Belâlar indürür başa kazâdan
- 146 Ger olmazsa firâka hadd ü gâyet
Baña cân virmek olısar nihâyet
- 147 Velî her ne gelürse el-ğükmü-lillâh
Ger olam fûrkatile şad-hezâr âh
- 148 Şehâ raħm eylegil ben bî-nevâya
Gam-ı zülfüñle her dem mübtelâya
- 149 İñen zülfüñ bigi şalma ayağa
Düşürme lâleveş miskin[i] tağa

- 150 Ayakda kaldum ey şeh destgîr ol
Kerem kıl bî-ğaberden gel habîr ol
- 67a 151 Mürîd-i ‘aşkunam irgür murâda
Beķā göster baña kaldum fenâda
- 152 Çü ismüñdür ‘Alî hüsnüñ Hasan’dur
Anuñ’çün cümle ahlâkuñ hasendür
- 153 Bu isme çün şifât oldı mürevvet
Mürüvvet kıl mürüvvedür fütüvvet
- 154 Çü seni luṭf için halk itdi Hâlik
Şehâ luṭf it saña luṭf oldı lâyıḳ
- 155 Şifât-ı Hakk’ı insân oldı câmi‘
Gerekdür k’olmaya tapuñda zâyi‘
- 156 Bu vaşfile kişi ger ola mevşûf
İzâfetle olur ol zâta ma‘ṭûf
- 157 Velî mevşûf[ı] bul ḳalma şifâta
Şifâta ḳalmayan irişdi zâta
- 158 Şifâtı terk idüben iste zâtı
Bilesin tâ ki sırr-ı kâyinâtı
- 159 Çü ‘aşkuñdur dü ‘âlemde naşîbüm
Revâ mı redd idesin ey habîbüm
- 160 Kişi ḳod şâdiḳ olsa redd olunmaz
Velîkin şıdḳa daḳı kedd olunmaz
- 161 Diyesüz ‘âşıḳa dâd-ı Hudâ’dur
Anuñ’çün derd derdine devâdur
- 162 Hudâ bilür ḳapuñda bî-riyâyam
Velî sen pâdişehsin ben gedâyam
- 163 Liyâḳat yogidî gerçi kim ey şâh
Baña ‘aşkuñ yolında keşf ola râh

- 164 Velî olmuş ezel başuma taqdîr
Muvâfîk gelmeye taqdîre tedbîr
- 67b 165 Gelür şol nesne kim olur muqadder
Muqadderdür hemân k'olur müyesser
- 166 Müdâmî çünki taqdîriledür kâr
Revâ olmaz şehâ kim idesin 'âr
- 167 Gözet şol kim gamuñdan mübtelâdur
Dimegil kim ğarîb ü bî-nevâdur
- 168 Ğarîb olduĝuyiçün ğôr bakma
İñen cevrüñle cânın oda yakma
- 169 Ğarîbüñ key şaķın kim âh[1] vardur
Ğarîbise ne var Allâh'[1] vardur
- 170 Eger lâyıķ degülsem ğizmetüñe
Şehâ minnet tutarvan miĝnetüñe
- 171 Çekerven her ne kim gelürse senden
Olur mı yüz çevire kişi cândan
- 172 Murâdum mihrüñ oldı cândan ey döst
Vişâlüñ kıandan ü ben kıandan ey döst
- 173 Hümâ'sın saña kıılma zâĝ[1] maĝrem
Ki olmadı Hümâ'ya zâĝ hem-dem
- 174 Şular kim 'aşķuña şâbit-kademdür
Yoluñda varlığı küllî 'ademdür
- 175 Revâ görme olardan iĝtirâzı
Bulardan nâzile añla niyâzı
- 176 Ğam-ı baĝrüñle aĝlardum kıılup âh
Bu maĝla' göñlüme feyz oldı nâ-gâh

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fa'ülün

- 177 Bulınmadı hicrüne nihâyet n'ideyin âh
Cân virmek olısar bize gâyet n'ideyin âh
- 68a 178 Ey şâh-ı cihân bendelerün şaldun ayağa
Her dem idinüp zulmile 'âdet n'ideyin âh
- 179 Dil mülkini hicrün çerisi yakdı vü yıkdı
Sen şehden irişmedi 'inâyet n'ideyin âh
- 180 Fırkat beni öldürübeni derd-i kadünle
Kopardı şehâ başa kıyâmet n'ideyin âh
- 181 Miñnet çeküben derdile 'âlemde müdâmî
Cânile gönül bulmadı râhat n'ideyin âh
- 182 Cevrile bu ben hasteyi öldürmege çeşmün
Haddünde hañ kıldı şehâdet n'ideyin âh
- 183 'Aşkuñda gam-ı hicrünile Fânî'ye ey şâh
Cân virmek imiş çünkim işâbet n'ideyin âh
- 184 Eyâ dil gülşeninün 'andelîbi
Yüzi gül-zâr-ı cennet kaddi Tûbî
- 185 Cemâli manzar-ı nür-ı ilâhî
Serir-i mülk-i hüsnün pâdişâhı
- 186 Kapuñdur ma'bed-i ehl-i 'ibâdet
Tapuñdur mesned-i ehl-i sa'âdet
- 187 Cemâlünden cihân oldu münevver
Yüzünden buldı nürü mihr-i hâver
- 188 Zihî hüsn ü zihî hulq u kemâli
Ki virmiş saña Hayy-i lâ-yezâlî
- 189 Nice hulk eylemiş kim seni Hâlik
Ki hayrân hüsnüne cümle halâyık

- 190 Ne zāt-ı pāk kılmış seni Allāh
Ki cānile cihān bendüñdür ey şāh
- 68b 191 Ne mümkün k'olına evşāf-ı zātuñ
Ne mümkün had bula hamd-i şifātuñ
- 192 Gönül yol bulmadı çünkim şenāya
Yüz urup bağladı bilin du'āya
- 193 Çü ben bir kem gedāyam sen şehensāh
Gedādan hod du'ādur şāha her gāh
- 194 Ezelden resm[i] budur bu cihānuñ
Du'ādur tuhfesi şāha gedānuñ
- 195 N'ola yirden getirüp bu gedāyı
Kabül itseñ du'ā-yı āşināyı
- 196 Kabül it luṭf idüben bu peyāmum
Ki ya'nī cānile dilden selāmum
- 197 Du'ādan soñra ey sultān-ı hūbān
Ki sensin Mısr-ı dil tahtına sultān
- 198 Ğam-ı hicrūñ beni çün kıldı bīmār
Gerekdür k'idesin bīmāra tīmār
- 199 Tapuñdan dūr ideli beni devrān
Yürürem hasretile zār u giryān
- 200 Ne gicem bilürem ne gündüzümi
Ne gayriyi bilürem ne özümü
- 201 Yağup bağrumı derdüñ nitekim 'ūd
İderdi göklere āhumile dūd
- 202 Beni giryān idüp derdile fürkat
Dem-ā-dem garķ ider deryā-yı miñnet
- 203 Şehā rahm eyle kim üftāde kaldum
Elüm tut şıdkile saña tayandum

- 204 N'ola luṭfile yād itseñ ġarībi
Muḳadderdür ṭapuñdan çün naşībi
- 69a 205 Gerekmez kim ġarībūñ yād idesin
Raḳībini gerekmez şād idesin
- 206 Gerekmez 'ār kılamak ol gedādan
Gerekmez yüz çevirmek āşinādan
- 207 Egerçi kim ġarīb ü bī-nevādur
Velīkin 'aşkuñile āşinādur
- 208 Gerekmez yād kılamak āşināyı
Gerekmez zār kılamak müptelāyı
- 209 Çü men mūr-ı za' ifem sen Süleymān
Bi-küllī olmışam emrūñe fermān
- 210 Nazar kılsañ n'ola mūr-ı za' ife
Ġamuñdan bu nihāl olmuş nahīfe
- 211 Gedā gerçi ki şāhid hem-ser olmaz
Gedāsuz şāhuñ işi epter olmaz
- 212 Velī şāhuñ işi luṭf u keremdür
Şehūñ luṭfiyla ḳullar muḫteremdür
- 213 Nazar eyleyicek şehler ġulāma
Bi-küllī naḳşını görür tamāma
- 214 Nazar kılm k'ışigūñde kem ġulāmam
Ḳamu ef'āl içinde nā-tamāmam
- 215 Çü ben şıdkile yüz uram ḳapuña
Revā olmaya redd itmek ṭapuña
- 216 Murādum budurur kim ḫazretūñden
Beni redd itmeyesin ḫizmetūñden
- 217 Ki hicrūñle be-ġāyet ḫör u zāram
Ḥayāl-i vaşluñile bī-ḳarāram

- 218 Şehā gel çāre kıl bī-çāre ҡaldum
Firāķ u derdile āvāre ҡaldum
- 69b 219 Demidür bī-meded ҡaldum meded ҡıl
Gedāñam luţfuñ ey şeh bī-‘aded ҡıl
- 220 Firāķuñdan irişmedi fenāya
Vişālūñden irer ‘ömrüm beķāya
- mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fa‘ülün*
- 221 Derdā ki beni derdile yandurđı ğam ey dōst
Bulınmazise derdüme çāre n’idem ey dōst
- 222 Terk eyleyüben yoluña cāndan dü-cihānı
Şāfī dilile ‘aşķuña urdum ķadem ey dōst
- 223 Şevķ-i leb-i la‘lūñ olalı cānuma hem-dem
Bir zerrece gelmez gözüme cām-ı Cem ey dōst
- 224 Derdile firāķuña ger olmazsa nihāyet
Āhir beni öldürüben ider ‘adem ey dōst
- 225 ‘Aşķuñ yoluña terk idüben cān [u] cihānı
Ĥāk-i derüñe zerre-i kemden kemem ey dōst
- mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fa‘ülün*
- 226 Şabrum yaķasın çāk idüben dest-i ğam ey dōst
Ĥāk eyleyiser ķaddümi pāy-ı elem ey dōst
- 227 Derd-i dilüme çāre bulınmazise bir ğün
Başdan başa āhumile cihānı yaķam ey dōst
- 228 Ğuş idübeni sözümi āhumla felekler
Ķanlar döküben şām u seher tutdı ĥam ey dōst
- 229 Ĥāk olayidüm yoluña tā rüz-ı kıyāmet
Ger senden ireydi yüzüme bir ķadem ey dōst

- 230 Üftāde kı lup derdün ile cān viriser āh
Fānī'ye eger irmeye dest-i kerem ey dōst
- 70a 231 Elā ey mazhar-ı nūr-ı ilāhī
Ka pu ndur ehl-i 'aş ku ñ secde-gāhı
- 232 Yüzün cennet lebündür āb-ı Kevşer
Boyuñ Tübī yaña guñ verd-i aħmer
- 233 Dehānuñ gonça-i firdevs-i a' lā
Cemālün pertevi nūr-ı tecellā
- 234 Yüzüne ger disem nūr-ı muşavver
' Aceb mi kim cihānı kı ldı enver
- 235 Aya guñ to prağı nūr-ı ba şardur
İ şigün bendesi şems ü ka merdür
- 236 Yüzün dındür şa çuñ kü frinde ey dōst
Güneş zerre yüzün mihrinde ey dōst
- 237 Hümā-devlet felek-rif' at melek-ħū
Ka şı müşgün kemān ü çe şm-i āhū
- 238 Şa çı misk-i Hıtā vü ħa tı-ı reyħān
Di şı dür lebleri la' l-i Beda ħşān
- 239 Mezid olsun kemālün bī-kem olsun
Bināsı ' ömrünüñ müsta ħkem olsun
- 240 Selām ile du' ā vü medħ ü ' izzet
Ka bül it lu tı idüp kı l gil şe fā' at
- 241 Ki senden ğayrıya ' ālemde deyyār
Dil ü cān olmadı cānā ħaridār
- 242 Güneş yüzüne gönlüm müşteridür
Ka mu sūd u ziyānından beridür
- 243 Lebün yādı durur derdüm devāsı
Ĥayālün cānum u gönlüm ziyāsı

- 244 Baña ‘aşkuñ yolıdur mezheb ü dīn
Ki cān u dil anuñla buldı teskin
- 70b 245 Ğamuñdan özge dermān istemezven
Ṭapuñdan ğayrı cānān istemezven
- 246 Vücūdum dirliği senüñle k̄āyim
Anuñ ‘çün yüz ṭutarvan saña dāyim
- 247 Ezel bezminde mest olduĝda aḥbāb
‘Aṭā kılmış baña ‘aşkuñı Vehhāb
- 248 Düzilmedin henüz daḥi bu k̄āleb
Baña mey-ḥāne-i ‘aşkuñdı meşreb
- 249 Anuñ ‘çün ‘aşkuñile şimdi mestem
Anuñ ‘çün la‘ lüñiçün mey-perestem
- 250 řehā bu mā-cerāya olmaz inkār
Vücūdından ki zāhir oldu āřār
- 251 Müdāmī terk idüp yār-i kādīmi
Ğözetme dāyimā her bir le’imi
- 252 Ḥarīm-i řoḥbete inkār kıлма
Ğarībem řoḥbetümden ‘ār kıлма
- 253 Ṭaleb itmekde seni yār u aĝyār
Müsāvi ğörinür řüretā ey yār
- 254 Velī şol kim getürmişdür irādet
İder řimāsi vechinde řehādet
- 255 şular kim ola ‘aşk içinde řādık
Olur her fi‘li kāvline muvāfiķ
- 256 Delīl oldu ğiceler āḥ [u] zārı
Ki yanar şinesinde ‘aşk nārı
- 257 Meşeldür ‘āřık olur ğözi yaşlu
Daḥi hem beñzi şaru baĝrı başlu

- 258 Bu evşâfi ki didüm merd işidür
Buları şanma her bî-derd işidür
- 71a 259 Ezelden resm ü 'âdet birdür ey cân
K'olur merdânelerden yine merdân
- 260 Yoluñda cân u başı terk iderven
Gönülde mihrüñ odın berk iderven
- 261 Kapuñdan özge yokdur 'izz ü câhum
Tapuñdan ğayrı hem püşt ü penâhum
- 262 Gerekse luţf idüp mihr ü vefâ kııl
Gerekse qahr idüp cevrv ü vegâ kııl
- 263 Gerekse nâr-ı fûrkatle 'azâb it
Gerekse yaşumile ğark-ı âb it
- 264 İki 'âlemde besdür baña mihrüñ
Müsâvidür katumda luţf u qahrüñ
- 265 Dimişler keşf idenler râz-ı dehri
Ki 'ayn-ı luţf olur maĥbûb-ı qahrı
- 266 Beni şanma tapuñdan dūram ey dōst
Egerçi şūretâ mehcūram ey dōst
- 267 Çü ben bir şeb-nemem sen şems-i tâbân
Degülsin infişâle qâbil ey cân
- 268 Ki şeb-nem şemse dâyim muttaşıldur
Ezel şūrete gerçi münfaşıldur
- 269 Ħarâret kesb idüp maĥv olsa şeb-nem
Hemân-dem pertev-i şemse urur dem
- 270 Velî şemsüñdurur cümle 'inâyet
Ki viren şeb-neme oldur Ħarâret
- 271 Benüm nem var senüñdür luţf u iĥsân
Ki senden irişür derdüme dermân

- 272 Görelden pertev-i ruhsârûñ ey yâr
Bu ebyâtı kıturvan dilde tekrâr

KASİDELER

1

BE-HÂDİYYÂT-I MEDÛ-İ SULTÂN VELED KÂDDES-ALLÂHU SİRRAHU

mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fa'ûlün

- 37b 1 Bâd-ı şeheri gösterüben mu'ciz-i 'İsâ
Mürdelerin oldı cihân bâğınun ihyâ
- 2 Bû pîrgehin döndi yine tâze cüvâna
Enfâs-ı nesîm olaldan muhyî-i mevtâ
- 3 Fir'avn-ı zemistân[ı] bahâr itmege mağlûb
Mûsâ bigi gösterdi meger kim yed-i beyzâ
- 4 Bûrc-i Hâmel'e geldi güneş zulmet-i Behmen
Gitdi vü cihân tldı kamu nûr-ı tecellâ
- 5 Emvât-ı zemîn zinde olu atılır ikrâr
Kim kıldı bizi zinde dem-i *nahnü nefehnâ*
- 6 Bâğ içre 'arûsân-ı çemen şöyle bezendi
Kim görse şanur indi yire cennet ü hürâ
- 7 Hübân-ı çemen olmağa hüsni müşâhid
Ebr atdı semâdan yire mir'ât-ı mücellâ
- 8 Eşcâr-ı cihânun giyeli hil'at-i nev-rûz
Biñ cânile reşk itdi görüp anları Tübâ
- 9 Pîr ü zenile şahn-ı çemen zeyn oluban geh
Gâhî saçılır la'ile dürr-i ferağ-efzâ
- 10 Ferrâş-ı şabâ başt idüben ferş-i zümürrüd
Pür kıldı zemînun yüzini aţlas u dîbâ

- 11 Bu demde zemīn-i şah̄n şanasın ki semādur
K'aşıldı ağaçlar başına 'ıkd-ı Şüreyyā
- 12 Bu demde niçün kaldı rükū' ıyla benefşe
Vecd oldu meger gālib olup başına sevdā
- 13 Sūsen eline alubanı şīşe şürāhī
Nesrīnile ister ki bu dem nūş ide şah̄bā
- 38a 14 Sūnbül saçına bād meger şāne urupdur
Kim oldu tarāvet buluban zīnet-i şah̄rā
- 15 Kan ağlayuban bağına tağ urdı şakāyık
Sīmīn tenini berg-i semen ideli peydā
- 16 Nergis başına urunuban efser-i Kisrā
Süzmiş gözini içd[i] meger kim mey-i girā
- 17 'Arz idübeni 'arızını gonca-i mestür
Eyledi aña karşı figān bülbül-i gūyā
- 18 Meclis şeh[i]dür gül gelüben bezmine anuñ
Pür eyledi lāle kadehin bāde-i hamrā
- 19 Gül şah̄hidinüñ peyk-i şabā kapdı niķābın
Tā anı görüp bülbül ola vālih [ü] şeydā
- 20 Gül husrev[i] egnine alup cāme-i zerrīn
La'lin lebini açdı çü Şirīn-i şeker-ķā
- 21 Didi ki benüm şah̄ u çiçekler baña bende
Oldı ki ider vaşlumı cümlesi temennā
- 22 Üşkūfe zer ü sīm tabaķ açd[ı] seher-gāh
Düzdi içine jāle anuñ lü'lü-yi lālā
- 23 Zerrīn kadehin almış ele nergis-i ser-mest
İtdi gözinüñ gūşesile meclise ĩmā
- 24 Ya' nī gelüñüz nūş idelüm bāde-i gül-reng
Bir gün ola kim bād-ı hazān ide bizi lā

- 25 Cārī oluban her yañadan çeşme-i hayvân
Serv egnine giydi çü Hızır hulle-i hazrâ
- 26 Ebr oldı bu gün sâķī vü ra' d oldı çü muṭrib
Mest oldı çemenler içüben cām-ı muşaffâ
- 27 Mestâne şalup başlarını rakş ider eşcâr
Pür oldı ma' niyile meger meclis-i mer' â
- 38b 28 Țutdı işidüp bülbülün efgânını kumrî
Țuyalı daħi hüsn-i maķâlâtuñ[1] Țübâ
- 29 Çün huld-ı berîn rüy-ı zemîn şibh bezendi
Görüp an[1] reşk eyledi bu kubbeye-i minâ
- 30 Nîlûfere nâzile gelüp nârven ider
Dâyim niçün bilesini ğarķa virür mâ
- 31 Ol daħi didi cânile fehm eylemedüñ mi
Kim âbiledür zinde cihânda kâmu eşyâ
- 32 Şükr idübeni Hâķķ'a dü-tâ itdügi kâddin
Bu oldı rez-i bārıdurur kândile ħalvâ
- 33 Ħasretile şarşardı vü ħayâyile kızardı
Yârün zeķânuñ görüben elmayile ayvâ
- 34 Bâzâr kesâd olubanı üşd[i] megesler
Öykündügiçün la' line 'unnâbile ħurmâ
- 35 Gülgûna serüp ħaddine gülnâr ħadinden
Sünbül saçını eyledi zülfiyle muṭarrâ
- 36 Zülf-i siyehi sâye mi şaldı ki idübdür
Ħâk-i siyehi misk-i Ħıṭâ ' anber-i sârâ
- 37 Țoĝranubanı baĝrı içi kâniler taldı
Vaşlını enâr ideli câniler taķâzâ
- 38 Çigdemle za' ferân niçün bile şarşardı
Anlardan ıraĝ oldı meger ol gül-i ra' nâ

- 39 Ucdan uca saru oldu kamu bāgile bustān
Seyr itdi meger sāye şalup ol şad-i zībā
- 40 Eşcār u nebātāt u şükūfe çü kadehdür
Pür itdi bahār içlerine bāde-i ma' nā
- 41 Nüş ideriseñ ma' nī şarābın bu şuverden
Naqqāş[1] göresin idicek naqqāş[1] temāşā
- 39a 42 Nüş idemeyen ma' nī şarābın bu şuverden
A' mādur ebed yoqdur aña dīde-i bīnā
- 43 Naqqāşile şuver oldu fenā bāde-i ma' nī
Bulduñise bāqīdurur ey 'ākīl ü dānā
- 44 Her birisi bir rengile geldügi bularuñ
Bu oldu ki bundan biline hālet-i ferdā
- 45 Şürettedurur reng ü 'adū ma' nīde yoqdur
Bildüñse bunu keşf ola saña bu mu' ammā
- 46 Gerçi ki cihān tıldı bu dem zīb ü ferahdan
Līkin beni gark idübeni miñnet ü belvā
- 47 Odıara yaqub biñ gamile şaldı ayağa
Üftāde vü bī-çāre idüp bī-ser ü bī-pā
- 48 Bir pādīşehūñ 'aşkı beni almağa gamdan
Mīhr-i ruñınuñ pertevin itdi dile ilkā
- 49 K'oldur şeh-i sultān-ı selāṭīn-i cihān-dār
Mişlini anuñ görmedi bu tāk-ı mu' allā
- 50 Kem bendedurur aña Ferīdūn u Sikender
Kem çākeridür işiginüñ Husrev-i Dārā
- 51 İbn şeh-i sultān-ı selāṭīn ü cihān-bağş
Sultān-ı Veled Şāh ki oldur şeh-i vālā
- 52 Hükmiyle cihān mülkini tutdı ser-ā-ser
Şāhān-ı cihān anuñiçün aña varur tā

- 53 ‘Adlile Süleymân-ı cihân hüsniyle Yûsuf
Cûdında anuñ Hâtem-i Tay kaatre-i deryâ
- 54 Hülkile vü hüsniyle vü cûdile şehâda
Olmaya cihân içre añâ mişlile hemtâ
- 55 İksîr-i nazardur ki ider mislerümüz zer
Kim oldu ‘atâ Hâk’ dan añâ himmet-i a‘lâ
- 39b 56 Biñ niceleyin mürde-dili zinde ider ol
Luţfile eger bir kez ura dem çü Mesîhâ
- 57 Gün bigi cihân[ı] ideli yüzi münevver
Reşkile oda yandı bu mihr-i felek-ârâ
- 58 Gül-zâr-ı cemâlini eger görsedi nâ-gâh
Müştak oluban ‘aşık ola cennet-i me’vâ
- 59 Ferruḡ-ruḡ u sa‘d-aḡter ü Cemşîd-i cihândur
K’âşâr-ı şehi gün bigi alnında hüveydâ
- 60 Eyledi cihân zulmetini nûra mübeddel
‘Arz eyleyli mâh-ı münevver bigi sîmâ
- 61 Zîbâ ruḡınuñ ‘aksidurur zînet-i gül-zâr
Kim bâg-ı cihân hüsniyile oldu mücellâ
- 62 Ger Şa‘ ve anuñ nûş ide cür‘a-i la‘lin
Mest olubanı Kâf-ı cihânda ola ‘Ankâ
- 63 Gündüzde güneş gibi göreyidi Sühâ’yı
Hâk-i derini gözlerine çekseddi a‘mâ
- 64 Luţfile nazâr eyle şehâ Fânî garîbe
Kim şâh-ı ğanıden irişür müflise i‘tâ
- 65 Bu kûbbe-i pîrûze niçe kim ola pür-nür
Kandîl-i mehi mihri niçe kim ola raḡşâ
- 66 Bustânına dehrüñ niçe kim virmege zînet
Ferrâş oluban bād-ı şabâ ebr ola şakḡâ

67 ‘Āşık idügün üstine ey mazhar-ı rahmet
Feyzünü mezîd eylesün Allâh te‘âlâ

2

MEDH-İ GÜL [Ü] ESRÂR-I NEV-RÛZ-I CÜMLE ŞÛKÛFE BEYÂN İDER

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 39b 1 Rûz-ı nev-rûz irişüp oldı yine devrân-ı gül
Bülbül-i şürîde oldı derdile nâlân-ı gül
- 40a 2 Leşker-i üşkûfeye hüküm eyleyüp dâd eyledi
Oturup taht-ı zümürüd üstine sulţân-ı gül
- 3 Zinde itdi ‘âlemi ‘İsîveş enfâs-ı nesîm
Ol sebebden oldı pîrûze bu dem eyvân-ı gül
- 4 Lâle vü çiğdem benefşe nergis ü nesrîn kamu
Geldiler ön kim olalar ya‘nî serhengân-ı gül
- 5 Cem‘ idüben leşkerini geld[i] sâlâr-ı bahâr
Tâ olalar şaf dutuban zînet-i dîvân-ı gül
- 6 Nûra tebdîl olsa tañ mı zulmet-i bâğ-ı cihân
Kim Hâmel bürcine geldi kevkeb-i raşşân-ı gül
- 7 Yir yüzi zînet buluban oldı hem-çün âsmân
Eyleyelden ‘âlemi rüşen meh-i tâbân-ı gül
- 8 Girmezise tañ degül bâğa bu dem şeytân-ı zâğ
Kim yüzinden ‘arz kıldı pertev-i rahmânî gül
- 9 Hîdmete geldi çiçekler hem-çü hûbân-ı Hırtây
Taht-ı devlet üzre hâkim olalı hâkân-ı gül
- 10 Secdede kalsa benefşe tañ mı ‘âbidler bigi
Kim aña evvel irişdi cümleden fermân-ı gül
- 11 Yüregine tağ uruban kanlara garq olduğı
Lâlenün budur ki oldı ‘âşık-ı süzânı gül

- 12 Haddini cür'etile nisbet anuñ'çün haddine
Sürdi şahrâya nazardan dūr idüp nu' māmı gül
- 13 Sūsen-i āzāde geldi elde tiġ-i ebrār
Dutuban ister ki ola çāker-i derbān-ı gül
- 14 Şāne mi urdı giceden sūnbülūñ ġīsūsına
Kim seher vaqtinde oldu bād sergerdān-ı gül
- 15 Hulle giydi her dıraht atlas dōşendı yir yūzi
Gonca açdı perdesin tā şeh ide seyrān-ı gül
- 40b 16 Mazhar-ı luṭf-ı ilāhī pādīşāh-ı baḥr ü ber
Kim cemālındendūr anuñ zīnet-i bustān-ı gül
- 17 İbn-i Sultān Bāyezīd Sultān Korḡud kim anuñ
Kān-ı cūdından pūr olur la' lile dükkān-ı gül
- 18 H'ān-ı luṭfın hāş u ' āma irdügin bildi meger
Biñ edeble bezminüñ oldu gelür mihmānı gül
- 19 Bī-hadd ü bī-' add ' aṭā-yı luṭfına anuñ döymeyüp
Ger olursa pāre pāre tañ degül mestān-ı gül
- 20 Baḥr-i cūdūndan umar ḡalk-ı cihān ey şeh ḡayāt
Ancılaym kim çiçeklerle umar nīsānı gül
- 21 Būy-ı ḡūn-ı maṭbaḡuñ irdi meşāmmına meger
Kim leb-i la' linde oldu jāleden dendān-ı gül
- 22 İreliden būy-ı ' adl[i] ḡülsitāna ol şehūñ
Olmaz oldu gonca-i nev-resteler zindān-ı gül
- 23 İtmekiçün pāyüñe işār ey ' ālī-güher
Hoḡḡasın pūr itdi la' l-i nābile mercān-ı gül
- 24 Kīmyā-yı mis-i ' ālem oldu mihr-i himmetūñ
K'aldı andan reng ü revnaḡ ḡākdān-ı kān-ı gül

- 25 Muşhaf-ı hüsnüñe ey şeh nisbet itmiş kendümi
Ol sebebden yile virdi defter ü dīvānı gül
- 26 ‘Āleme ‘adlūñ bahārı şol kadar luţf itdi kim
Kem zemistān oldı ol luţfile çün evān-ı gül
- 27 Ol haţ-ı reyhān hem-çün leşker-i Hind oldı kim
Oldı mülk-i Rūm’da seyrāñgeh-i meydān-ı gül
- 28 Havz-ı Kevşer üzre yāhūd tūṭī-i cennetdurur
Hızr’dur yāhūd ki oldı çeşme-i hayvān-ı gül
- 29 ‘Aks-i ruhsāruñ düşelden bāga gül[1]er geldiler
Anuñiçün oldı bülbül vālih ü hayrān-ı gül
- 41a 30 Yüzüñe qarşu budur ağladuğı ‘aşıkларуñ
Kim sever nīsān vaķtinde şehā bārānı gül
- 31 Topragından gerçi ‘ālem bāđınuñ reyhān biter
Bāđ-ı hüsnüñde velikin bitürür reyhānı gül
- 32 Āftāb-ı tal’atūñden oldı ‘ālem çün behişt
Ol sebebden yaķdurur bāđında anuñ (pāyānı) gül
- 33 Pāyüñe baş koğuğıçün nergis-i zerrīn-külāh
Bezmine idindi sākī ol gözi fettān[1] gül
- 34 Nev-‘arūs-ı hüsnüñüñ gülgünesin buldı meger
Kim çiçekler şāhı oldı sürünüben anı gül
- 35 Bū-yı bāđ-ı gülşen-i hüsnüñ mi almışdur şehā
Kim döker reşk ü hayādan gözlerinden kan[1] gül
- 36 Hüzñ ü ğamla giryeye lāyıkdurur düşmenlerüñ
Nuşret-i Haķ çün didi ey devlet-i ‘Oşmān-ı gül
- 37 Hem-çü bülbül Fānī geldi devlet-i hüsnüñe kim
Tā cemālūñ defterinden okuya destān-ı gül
- 38 Niçe kim nev-rūzile zinde ola bāđ-ı cihān
Niçe kim bülbül dilinden olına elhān-ı gül

- 39 Bâg-1 hüsnüñ sebz ü ter idüp bahâ[r]-1 luṭf-1 Hâk
‘İzz ü baḥt u devletile ey cihānuñ cān[1] gül

3

MEDḤ-İ ESRÂR-I ŞER‘

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 41a 1 Ey cemālün âftâb-1 mazhar-1 envâr-1 şer‘
La‘l-i gevher-bāruñ oldı nâṭık-1 güftâr-1 şer‘
- 2 Cān virür emvâta nuṭkuñ ‘İsî-i Meryem bigi
Anuñiçün şöḥbetüñdür şıḥḥat-i bîmâr-1 şer‘
- 3 Gösterür sırr-1 ḥakîkat nuṭk-1 cān-baḥşın müdām
Fi‘l-ḥakîkat ki ḥakîkatdür hemîn esrâr-1 şer‘
- 41b 4 Nâzır-1 şubḥ-1 cemālün olan ey cān-1 cihân
Ḥ‘âb-1 ğafletden uyandı oluban bîdâr-1 şer‘
- 5 Nuṭka gelseñ ger feşâḥatle aḳar Âb-1 ḥayât
Leblerüñden kim dilüñdür bülbül-i gül-zâr-1 şer‘
- 6 Râh-1 Hâk‘da görüben ‘adlün kemâl ehl[i] yakın
Buluban şıdkile cāndan eyledi ikrâr-1 şer‘
- 7 Müftî-i şer‘ -i nebîsin oḳuban ders ü sebaḳ
Mektebüñde oldı cānâ ‘âlem-i aḥbâr-1 şer‘
- 8 Ğayret-i şer‘ ile seni söyle itdi Hâk ğayür
K‘âteşinde ol ğayretüñ yandı ḳamu ağyâr-1 şer‘
- 9 Gerçi kim dervişler bâg-1 ṭarîkatde muḳîm
Oldı lîkin ‘âleme ‘âlemden irer bâr-1 şer‘
- 10 Ḥâne-i diller ki zulm ü cevriye olmışdı ḥarâb
Yapmağiçün luṭfuñ itdün anlara mi‘mâr-1 şer‘

- 11 Pāk ü âzād olduĝuñçün cümle-i agrāzdan
Cān u dilden bende oldu ‘aşkuña ahrār-1 şer‘
- 12 Sen şırāt-1 müstaķīm içre olalı şābit-ķadem
Vaşluñı Hāķ’dan temennā itdiler ebrār-1 şer‘
- 13 Hāķ seni seccāde-i peygambere lāyık görüp
Luţfina mazhar idindi eyleyüp muhtār-1 şer‘
- 14 Bāĝbān-1 bāĝ-1 şer‘ -i Aħmed-i muhtārsın
Āb-1 luţfuñdan bulupdur perveriş eşcār-1 şer‘
- 15 Yokdurur ‘ilmile fazl içre saña mişl ü bedel
Kim aduñla yazılıban okınur tūmār-1 şer‘
- 16 Nāzır-1 sırr-1 haķīķat olsa hışmuñ tañ degül
Kim haķāyık sırrına vāķıfdurur ebşār-1 şer‘
- 17 Başuña tāc-1 haķīķat uruban ol Zū’l-celāl
Luţfile şarmış anuñ üstine destār-1 şer‘
- 42a 18 ‘Ālem[i] pür-nūr kıldı āftāb-1 tal‘ atūñ
Kim anuñ oldu bürücü günbed-i devvār-1 şer‘
- 19 Teşne-diller meclisūñde cümle sīrāb oldılar
Olahıdan mihriyle sen sāķī-i enhār-1 şer‘
- 20 Cümle hāyif dergeh[ūñ]de buldılar emn ü emān
Kim olara işgūñdür ilticā-yı gār-1 şer‘
- 21 Hāķim-i mutlakdurur Hāķ olduĝuñ’çün mazharı
Hükmile olduñ cihānda ķādī-i bāzār-1 şer‘
- 22 Ķapuña geldi yanup fakr odına Fānī fakīr
Raħm iderseñ vaķt[i]dür ey server-i ahyār-1 şer‘
- 23 Bu fakīre n’ola işār eyleseñ bī-ħad ‘atā
Çün yed-i hükümüñde oldu maħzen-i anbār-1 şer‘
- 24 Niçe kim ehl-i haķīķat seyr-i fi’llāh eyleye
Niçe kim ehl-i şerī‘at eyleye tekrār-1 şer‘

- 25 Ehl-i şer'e izzile olup imâm u pişvâ
Ka'be-i şer'e olasin kâfile-sâlâr-ı şer'

4

MEDH-İ BOZDAĞ

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 42a 1 'Älem içre yokdurur mişl-i hevâ-yı Bozdağ
Kim töludur cümle âfâka şadâ-yı Bozdağ
- 2 Tañ mıdur ger dir isem yaylaklaruñ sultânıdur
Kim kamu yaylaklar olmışdur gedâ-yı Bozdağ
- 3 Sâhilüñ mürdelerine gör nice virür hayât
Âb-ı hayvân bigi mâ'-i cân-fezâ-yı Bozdağ
- 4 Hür u gilmânile tölmiş cennet-i me'vâ mıdur
Kim dönübdür Kevşer ırmağına çay-ı Bozdağ
- 5 Hoş hevâya acıgup haste ki ide ârzü
Hoş hevâya toyurur anı hevâ-yı Bozdağ
- 42b 6 Şihhat-i küllî buluban görmeye daği şudâğ
Kañkı bîmâra kim irişe devâ-yı Bozdağ
- 7 Tıbb-ı Eflâtün kıldı Bû 'Alî kanunına
Bağmaz oldı kimse ireli şifâ-yı Bozdağ
- 8 Mest bigi baş şalup hancer-i söğütleri
K'anları mest eylemiş cām-ı şafâ-yı Bozdağ
- 9 Bû alaydı gülsitânından eger bâğ-ı İrem
Dem-be-dem vird olayidi merhabâ-yı Bozdağ
- 10 Mihr ü meh yüzlü güzeller yayılı çıkmış meger
Kim cihânı ser-be-ser dutdı ziyâ-yı Bozdağ
- 11 Yüzlerinden ol şanemler perde'[i] ref' itseler
Mağv ideydi mihrile mâhı senâ-yı Bozdağ

- 12 Çün dem-i ‘İsâ virür emvâtına hâkûn hayât
Esicek vaqt-i seher bād-ı şabâ-yı Bozdağ
- 13 Mürg-zârında çü kuşlar her seher feryâd ide
El götürüp her dıraht eyler du‘â-yı Bozdağ
- 14 Sünbül ü reyhân otlar yiylesüp âhûları
Dutusal âvâze-i Çîn ü Hıfâ’yı Bozdağ
- 15 Kullesi şan kim hevânuñ saḥ-ı a‘lâsındadır
K’oldı tâbistânda berf ü yah kabâ-yı Bozdağ
- 16 İsteseñ rûy-ı zemîni bir daḥi bulunmaya
Tâ varınca kûh-ı Kâf’a mâ-verâ-yı Bozdağ
- 17 Hânkâhında cihânuñ hacm ile şeyh-i cibâl
Olduğıçün uş sefîd oldı ‘anâ-yı Bozdağ
- 18 Ğayr dağlar hırka-i sebzile zerrîn oldısa
Reng[i] terk eyleyüben gözler rızâyı Bozdağ
- 19 Reng-i hestîdür geçüp bu milleti terk eylemiş
K’artuk oldı cümleden ya‘nî fenâ-yı Bozdağ
- 43a 20 Hoş muvaḥḥiddür ki tevḥîdinde temkîn eyledür
Güş-ı cânı aç nedür diñle niyâ-yı Bozdağ
- 21 Ki Hudâ’nuñ emrine benüm bigi olğıl muḥî‘
Fehm iderseñ budurur saña nidâ-yı Bozdağ
- 22 Bozdağ’dan cism-i âdemdür murâd ey ehl-i dil
Ortadan çok geçdi gerçi mâ-cerâ-yı Bozdağ
- 23 ‘Ârif olan cümle ma‘nî[yi] özinde fehm ider
Ki hicâb olmaz aña lafz-ı ‘aḥâ-yı Bozdağ
- 24 Hülk-ı beddür âdemîde ol kabâ-yı berf ü yah
Ki eridüp anı maḥv ider zekâ-yı Bozdağ
- 25 Haq tecellîsi zekâdur irmeyince tâ ebed
Bulmayubanı kalur a‘mâ hüdâ-yı Bozdağ

- 26 Ey gönül yine rücû' it tâ ki ebter kalmaya
Yazuban tûmârî hatm eyle berây-ı Bozdağ
- 27 Ol şehün adına kim 'âlem penâh olmuşdurur
K'anun iledür müşerref cümle cây-ı Bozdağ
- 28 Oldurur Sultân Korkud ibn-i Sultân Bâyezîd
K'andan oldı revnağ-ı zîb ü bahâ-yı Bozdağ
- 29 Ol felek-rif' at melek-sîret şeh-i manzardurur
Ol sebebden nefy olındı mâ-sivâ-yı Bozdağ
- 30 Sâyesi Tûbî boyınuñ hamdü-lillâh düşeli
Şahn-ı cennetdür şanasın kim kazâ-yı Bozdağ
- 31 İreli sümm-i semendi ol şeh-i ferruğ-ruhuñ
Şahn-ı cennet bigi sebz oldı çerâ-yı Bozdağ
- 32 İdeli zülf-i şehâbindan kamer vech-i tulû'
'İd ü Kâdr'ile geçer şubh u mesâ-yı Bozdağ
- 33 Göreli 'aks-i ruhından gülşenin bâğ-ı behişt
Bülbül-i cân [ça]ğırur bâng-i nevâ-yı Bozdağ
- 43b 34 Düşeliden gün yüzi 'aks[i] kamu etrâfına
La' lile yâkût oldı senghâ-yı Bozdağ
- 35 Olduğıyçün taht-gâh-ı pâdişâh-ı ser-firâz
İriserdür müntehâya intihâ-yı Bozdağ
- 36 Kara taşdan gör nice mey akıdur âb-ı zülâl
Andan öğrendi meger cüd u şehâyı Bozdağ
- 37 Yaz u kış pür idübeni müşgini şaça gül-âb
Bağr-i cüdından anuñ ebr-i saqâ-yı Bozdağ
- 38 Bağr-i cüdından anuñ deryâ-yı Kûlzüm kaçredür
K'anda her dem mağv olu[r] yüz biñ cefâ-yı Bozdağ

- 39 Būrc-i devletden doğalı āftāb-ı tal' ati
Ol şehensāhuñ münevverdür dü-cā-yı Bozdağ
- 40 Ol başiret ıssı šāhuñ çün nazar-gāhıdurur
Tañ mı ger eflāke irişse livā-yı Bozdağ
- 41 Mısr-ı cāmi' dür disem tañ mı ki sulţān bundadır
Çün sevād-ı a' zam olmışdur melā-yı Bozdağ
- 42 İrdi 'ālī himmetind' anuñ ğināya her faķır
K'anlara andan irişmedür 'atā-yı Bozdağ
- 43 Sāyesinde ħalk şan dārü's-selām içindedür
Dār-ı emn olsa 'aceb mi ilticā-yı Bozdağ
- 44 Çünkim ol şāh-ı cihāna mesken-i me'vādurur
Şıǵmasa defterlere tañ mı şenā-yı Bozdağ
- 45 Ĥalk cümle luţfile nāz u na'īm içindedür
Fānī'yedür faķrile ancak belā-yı Bozdağ
- 46 Ey faķır itme şikāyet ol şehe eyle du'ā
Şāyed ire luţf u cūdından ğinā-yı Bozdağ
- 47 Ĥaķ ta'ālā devletiyle 'ömrini itsün dirāz
Tā kıyāmet kâyim olduķça binā-yı Bozdağ
- 44a 48 Devleti ħ[ā]nına toysun şad-hezārān açlar
Gidüben yaylaķa geldükce du'ā-yı Bozdağ

TERCİ-İ BEND
MÜSENNĀ VE TEVĤİD-İ ĤUDĀ

mefā' ilün mefā' ilün fa' ulün

I

- 3a 1 Yüzüñ 'aks-i cemāl-i kibriyādur
Kim andan dü cihān ğarķ-ı ziyādur

- 2 İrer ‘ aşık hayât-ı câvidâna
Lebüñden ki ey şanem cām-ı beķādur
- 3 Seni bildüm ki cümle cāna cansın
Anuñçün cān senüñle āşinādur
- 4 Yüzüñ gören bilür māhiyyetini
Ki ol āyine-i ğitī-nümādur
- 5 Lebüñden ķank[ı] zāhid k’ide perhīz
Ķamu zühd[i] anuñ zerķ u riyādur
- 6 Ne şehsin ey şanem ki işigüñde
Ki sulţān-ı cihān kemter gedādur
- 7 Egerçi kim beķā mülkine şehsin
Velī seyrāñgehüñ mülk-i beķādur
- 3b 8 Münezzehsin fenādan sen velīkin
Murāduñ Ķullara cūd u seĶādur
- 9 Müdāmī gel yüzüñ şevķıla cānā
Gelen cān bülbülinden bu şadādur
- 10 Ki pürdür nūruñıla cümle eşyā
Ne kim vardur eger a‘ lā vü ednā

II

- 1 Münevverdür cemālüñden dü ‘ ālem
Yemüñden ħüsn-i ‘ ālem oldı şeb-nem
- 2 Vişālüñ cennetidür ehl-i ‘ aşķuñ
Nitekim fūrķatüñ oldı cehennem
- 3 Ķayāta irişdi cümle emvāt
Lebüñ hem-çün MesīĶā olalı dem
- 4 Döner dāyim oluban vālih [ü] mest
Olalı cür‘ a-nūşuñ ķarĶ-ı a‘ zam

5 İçenler cām-ı la' lūñ mest ü bî-ḥod
Oluban oldılar cānā müselleḡ

6 Ki ya' nî terk idüp kevn ü mekānı
Cihāndan oldılar āzād ü bî-ḡam

7 Eger cām-ı lebūnden [nūş id]eydi
Daḡı añmazdı hergiz cāmını Cem

8 Ki ol cāmuñ ḡamıyla virdiler cān
Gelüp giden ḡamu evlād-ı ādem

9 Bu sırrı her ki bildi cān içre
Süleymān'dur ki ḡalbi oldu ḡātem

10 Ki pürdür nūruñıla cümle eşyā
Ne kim vardur eger a' lā vü ednā

III

4a 1 Yüzūnden zāhir oldu nūr-ı muḡlaḡ
Kim andandur cihāna ferr ü revnaḡ

2 Dil ü cāndan olan ' aşḡuña bende
Cihānuñ şāh[ı]dur bî-ḡabl ü sancaḡ

3 Olanlar maḡv-ı nūr-ı āfitābuñ
' Aceb m'itdise da' vā-yı ene'l-ḡaḡ

4 Yüzūñ ol āfitāb-ı cāndurur kim
Ki ' aksidür bu şems-i ḡarḡ-ı ezraḡ

5 Saña nāzır olanlar cān göziyle
Benüm bu sözümi ider muşaddaḡ

6 Reh-i ' aşḡuñ neylesün ' aḡl-ı hüşyār
Ki ḡāfildür bu sözden cān-ı aḡmaḡ

7 Bu maḡmūra eyā sākī lebūnden
Şunarsañ vaḡt[i]dür cām-ı mürevvaḡ

- 8 Ki mest olup döğüne Őet' ü mähî
Uram cânâ çü mest bâde-i Hâk
- 9 Saña dil vireliden bun[ı] bildüm
Ki her dilde olan budur muhakkak
- 10 Ki pürdür nûruñıla cümle eşyâ
Ne kim vardur eger a' lâ vü ednâ

IV

- 1 Getür saķı yine ol cām-ı cânı
K' iĉenler oldı mest-i cāvidānî
- 2 Pür idüp cânı mest [ü] bî-hod eyle
Gönül tâ terk ide kevn ü mekânı
- 4b 3 Çün andandur dil-i müştâka kuvvet
Müdâm kuvvet eyle cânâ ilâhî
- 4 Nişân gören cemâl-i bî-nişândan
Yüzüñde terk ider nām u nişânı
- 5 Tecellî eyleyeydi maĥv iderdi
Cemālüñ mäh u mihr ü āsmānı
- 6 Ne Şehsin k' iŐigüñde kim faķirüñ
Çûpa Őaymaz Şeh-i mülk-i cihānı
- 7 Yoluñda cümle müştâk oldı Fānî
Çün irişdi cevâb-ı len terānî
- 8 Dehānuñ rāzını bilmek diler dil
Velî kim fehmi ide sırr-ı nihānı
- 9 Semâ' -ı ' aŐkuñ iĉre dil Őarabdan
Unudubdur zemīnile zamānı
- 10 Ki pürdür nûruñıla cümle eşyâ
Ne kim vardur eger a' lâ vü ednâ

V

- 1 Uralı başuma ‘aşkuñ külâhı
Gözüme habbe gelmez mülk-i şâhî
- 2 Cemâlünü görelden bu cihānuñ
Gözümde zerre degül mihr ü mâhı
- 3 Ne hurşîdi cihān-ı cāndur ol şeh
Ki yine nūrıdur anuñ sipāhı
- 4 İşıgüñ Ka‘be-i cān u gönüldür
Ki oldur ehl-i ‘aşkuñ secdegāhı
- 5 Bu olmuşdur recā cāndan temennā
Ki olam sen habībün hāk-i rāhı
- 5a 6 Günāh oldı yoluñda baña benlik
Şehā luṭf eyle maḥv it ol günāhı
- 7 Ki ya‘nî zulmet-i hestî olur maḥv
Tecellî idicek nūr-ı ilāhî
- 8 Fenā vü nîstîdür baña maḥşud
Ki dāyim cānumuñ oldur penāhı
- 9 Görenler ‘ālem-i mir’āt-ı ḥüsnuñ
Bu sırruñ oldılar cānā güvāhı
- 10 Ki pürdür nūruñla cümle eşyā
Ne kim vardur eger a‘lā vü ednā

VI

- 1 Şun ey sākî yine la‘lün şarābın
Ki içüp terk idem dünyā ḥarābın
- 2 İçenler cām-ı la‘lün cür‘asını
Cihānuñ neylesün cānā serābın
- 3 Ayılmaz tā ebed ol mest-i bî-ḥod
Ki nüş itd[i] lebünün cām-ı nābın

- 4   Tarîḳ-ı ‘aşḳ içinde oldı müftî
Senüñ ders idinen ḥüsnüñ kitâbın
- 5   Cemâlüñ muşḥafın tefsîr idenler
Bilürler her kitâbuñ faşl u bâbın
- 6   Cemâlüñ âfitâbın ‘ arz idüben
Götürgil ortadan fūrḳat şehâbın
- 7   Cemâlüñ âfitâbını görenler
Cihânuñ terk kıldı ḥôr u ḥarâbın
- 8   Vişâlüñ pertevi itse tecellî
Yaḳaydı cân-ı mehcûruñ ḥicâbın
- 5b   9   Ḳamu cân olaydı cânâ müşâhid
Eger ḥüsnüñ götürseyd[i] niḳâbın
- 10   Ki pürdür nûruñıla cümle eşyâ
Ne kim vardur eger a‘ lâ vü ednâ

VII

- 1   Göñül müştâḳ olalı ol cemâle
Nazar kılmaz cihân-ı pür-ḥayâle
- 2   Ḥicâb olmaya bu ḥ‘âb u ḥayâlât
Nazar kılduñsa şems-i bî-zevâle
- 3   Ola mı râh-zen bu mülk-i fânî
Göñül virdüñse şâh-ı lâ-yezâle
- 4   Cihânuñ varlığı gözüme gelmez
Nazar eyleyeli ol ḥadd ü ḥâle
- 5   Murâd u ḳible cânâ vechüñ oldı
Ki mir’ât oldı ḥüsn-i Zü’l-celâl’e
- 6   Zihî sulṫân-ı cân kim bir nazarda
Cihânuñ naḳşın irgürür kemâle

- 7 Hamûş eyle beni ey nâţık-ı ‘aşk
Komağıl kim kalam bu kıl ü kâle
- 8 Eger nuţkuñ olursa nuţk-ı Fânî
İresin sırr-ı nuţk-ı ehl-i kâle
- 9 Dil-i dîvâne pürdür bu şadâdan
Dutalı cân kulağını ricâle
- 10 Ki pürdür nûruñıla cümle eşyâ
Ne kim vardur eger a‘ lâ vü ednâ

MURABBA

-M-

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

I

- 58a Bâr-ı derd itdi elif-kaddümi nûn
Çeşmesi çeşmümün oldu yem-i hûn
Bulmadum daği cihân içre sükûn
İreliden baña bu ‘aşk u cünûn

II

Zehr-i kâtilden acıdur baña kand
Âteş-i ‘aşka gönül oldu sipend
Aşşı kılmaz yûri nâşih baña pend
İreliden berü bu ‘aşk u cünûn

III

- 58b Ğurbete düşdüm idüp terk-i diyâr
Oldı dilde şererüm kulzüm-i nâr
Şimdi fahr-i ‘uçalâdur baña ‘âr
İreliden berü bu ‘aşk u cünûn

IV

Sâkıyâ pür idüben câm-ı şafâ
Dâyimâ şun elüme behr-i Hudâ
K’oldı perde baña bu zühd ü tağâ
İreliden berü bu ‘aşk u cünûn

V

Görinelden berü ol vech-i kamer
Gözüm itmedi daği gayra nazar
Bir olupdur baña bu baħrile ber
İreliden berü bu ‘aşk u cünûn

VI

Bir olupdur baña zehrile şarāb
 Bir olupdur baña zerrile türāb
 Baña bir oldu ḥaṭāyile şavāb
 İreliden berü bu ‘aşk u cünün

VII

Oldı yeksān baña Ka‘be vü deyr
 Çünki yoḡdur dü cihānda daḡi gayr
 Neye baḡsam ol olupdur baña seyr
 İreliden berü bu ‘aşk u cünün

VIII

Adımı Fānī ḡoyup itdi fenā
 Ben ḡula luṭf idüp ol şāh beḡā
 Baña pür oldu cihān nūr-ı liḡā
 İreliden berü [bu] ‘aşk u cünün

GAZELLER

1

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 71b 1 Ey cemālün pertevine zerreden kem āftāb
 Müşteri alnuñdan oldu rüşenā ya mäh-tāb
- 2 Bezm-i ḡüsnuñ şem‘ine pervāneveş per yaḡmaḡa
 Meh felekden kendüyi pür-tāb ider hem-çün şihāb
- 3 Çin-i zülfünden Ḥaṭā’ya bu irişmedür meger
 Kim düşüp sevdālara yandurdı baḡrın meger tāb
- 4 Bulmaḡiçün ḡāk-i pāyi ḡadrini sen dilberün
 Rūḡ-ı ḡudsi ḡaḡırur *yā leytenī küntü türāb*
- 5 Zülf-i kāfir-kışüñi ḡaddüñde cānā dir gören
 Bu ne bī-dindür ki yā Rab olmuş imāna ḡicāb
- 6 Āteş-i Mūsā ruḡuñdur mu‘ciz-i ‘İsī-lebün
 Ey ḡasen-şuret ‘Alī-siret şeh-i ‘ālī-cenāb

2

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 76a 1 Sâkıyâ pür idüben şun içelüm cām-ı şarâb
Olmadın hürmen-i gül bād-ı hazânile h̄arâb
- 2 Keremüñden bizi mest eyle müdâmiyle müdâm
Hüş ü hüşyârı bize olmaya tâ bend ü hicâb
- 76b 3 Cân ki mest olmadı irmedi vişâlüne senüñ
K'oldı bu zühd ü taķı mihr-i cemâlüne şehâb
- 4 Mest-i 'aşkuz bize hüşyârıdurur küfr ü hatâ
Ki hicâb oldı fenâda reh-i hayrât u şevâb
- 5 Dileriseñ ki mücellâ ola dil âyînesin
Mâsivâdan koma bir lahza elüñden mey-i nâb
- 6 Çeşme-i âb-ı hayâta iredüñ ey dil eger
Seni bu bādide itmese ser-geşte serâb
- 7 Câmile cānuñı ğaflet[d]en eyâ Fānî uyar
Ki kōmaz sende bu cāmuñ şarabı ğaflet ü h̄'âb

VE LEHU

3

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 79a 1 Sâkıyâ cür' a-i la' lüñle şunup cām-ı şarâb
Nīm mestüz yine eyle bizi bî-h̄'ış-i h̄arâb
- 2 Jeng-i ğamdan bu gönül âyînesin itmege pāk
Luţf idüben yine şun nüş idelüm cām-ı şarâb
- 3 Mest-i cām-ı mey-i şâf olduñise görmeyesin
Dü cihânda ne 'itâb ü ne 'uķâb ne 'azâb
- 4 'Ömrüñi ğaflet ü hüşyâriye şarf itdüñise
Hâşılıuñ mülk-i fenâda ola bādile türâb

- 5 Mest-i rāḥ olduñise rāḥat-ı rüḥa iresin
‘Arz ide saña cemālin götürüp yār niḳāb
- 6 Ol bilür ehl-i semā‘ uñ ṭarabın kim ola mest
Zāhidā k’oldı müsebbah ḥaḳḳı nāyile rebāb
- 7 Mey ü muṭrib ḥaberin ḥuşke eyā Fānī dime
Ḳandini tūṭilerüñ kim yiyemez cuğd u gurāb

4

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 54b 1 Ḥaber-i cān[1] eyā dil dem-i ‘İsī’den işit
Āb-ı Ḥızr’uñ ḥaberin muḫyī-i Mevlā’dan işit
- 2 Ṭūr’dan oldı tecellī iricek sırrın aluñ
Şorma ğayra işidürsen an[1] Mūsā’dan işit
- 3 Şorma hüşyār olana ‘āşık-ı mestüñ ḥaberin
Yine şeydā ḥaberin nāle-i şeydādan işit
- 55a 4 ‘Āşıkuñ zillet içre irişen ‘izzetini
Bilmek isterseñ eger ‘āşık-ı rüsvādan işit
- 5 Şehr-i ‘aşkuñ ḥaberin ‘āşık-ı bī-dillere şor
Ḥaber-i gevher-i bahri yine deryādan işit
- 6 Yūsuf’uñ vaşf-ı cemālin bile mi ihvān ḥasūd
Ḥüzn-i Ya‘ḳūb’ile anı ‘aşık-ı Zeliḥā’dan işit
- 7 Ḥaber-i zāğ saña ḳanda vara bümile zāğ
Var Hümā-himmet olup sen anı ‘Anḳā’dan işit
- 8 Şorariseñ şekerüñ lezzetini tūṭiye şor
Gülsitānuñ ḥaberin bülbül-i güyādan işit
- 9 Fānī dilber ḥaberin şo[r]ma her a‘ mā dile kim
İşidürseñ var anı dīde-i binādan işit

5

mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fa'ûlün

- 73a 1 Cānda yaqalı şem' -i ruḥuñ nār-ı maḥabbet
Gönlümden irer 'āleme envār-ı maḥabbet
- 2 Hāl-i siyehüñ cānda qodı tağ-ı cününı
Gamzeñ uralı sīneye mismār-ı maḥabbet
- 3 Mīm-i dehenüñ muşḥaf-ı ḥüsñüñde göreliden
Cānumda biter gonce-i gül-zār-ı maḥabbet
- 4 Dil secde ider şām u seḥer ol büt-i Çin'e
Cāna ideli zülfini zünnār-ı maḥabbet
- 5 Miḥrābına ebrūlaruñuñ secde ider dil
Dāl eyleyeli kāmētümi bār-ı maḥabbet
- 6 'Allāme-i 'aşrise ola cāhil ü nādān
Oñmasun kim itmeydi ikrār-ı maḥabbet
- 7 Şol kimse ki fānī degül ey Fānī degüldür
Bāzār-ı maḥabbet[de] ḥarīdār-ı maḥabbet

6

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 76a 1 Ğarḫ ide cānuñı her demde senüñ pertev-i zāt
Terk-i şüret idüben olduñise maḥv-şifāt
- 2 Meskenüñ baḥr-i muḥiṭ oldıyise ey dil ezeli
Vire mi saña qanā' at Şaṭ u Ceyḥün u Furāt
- 3 Qamudan seni görür saña dutan cān yüzini
Qiblesi sensin anuñ perde degül aña cihān
- 4 Zülmete Ğarḫidi gönlüm şeb-i fūrḫat[d]e şehā
Ḥamdülillāh ki ruḥuñ oldı aña şubḥ-ı necāt
- 5 Hicrile mürdeyidüm itmekiçün zinde beni
Sāqıyā cām-ı lebüñ cāna şunar āb-ı ḥayāt

- 6 Düşeli şevk-ı ruhuñla heves-i zülfüne dil
 ʿİd oldu günüm ü gicelerüm K̄adr ü Berât
- 7 ʿAşkuñ seyrine zâhid budurur irmedüğüñ
 Seyyi ʾât oldu aña saña görinen ḥasenât
- 8 Fakrile Fânî zelîl oldu işigüñde senüñ
 Leb-i laʿ lüñden irerse demidür aña zekât

7

feʿilâtün mefâʿilün feʿilün

- 53a 1 ʿAşkuñ itdi gönül[l]eri tārâc
 Oldı ʿâlem cemâlüne muḥtâc
- 2 Her ki oldu cemâlüne nâzır
 Oldı maʿlüm kışşa-i miʿrâc
- 3 Natʿ-ı ʿaşkuñdur her ki sürdi feres
 Nitedür bildi sañʿat-ı ḥallâc
- 4 ʿAşkuñ ol baḥr-i aʿzam oldu kʾolur
 Bu buḥâr aña kaṭre vü emvâc
- 5 Her ki vechüñ idinmedi kıble
 Oldı perde gözine Kaʿbe vü ḥâc
- 53b 6 Giydi Fânî yoluñda şâl ü ʿabâ
 Çeşmine girmez aṭlas u dîbâc

8

feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün

- 76b 1 Zâhidâ kaşları mihrâbına gel eyle sücûd
 Şıdķile bu şanemüñ kʾolmayasın diyü ḥasûd
- 2 Kurbile vaşl-ı Hudâ ʿaşk u maḥabbet[d]e ḳodı
 Ki maḥabbet idüben ḳullarına oldu Vedûd

- 3 ‘Āşīkuñ dīn[i] hemīn ‘aşkdurur bildüñise
Bilmedüñse saña bu zerķ [u] riyāñ itmedi sūd
- 4 Mest-i ‘aşķ oldu ne kim varise ‘ālemde ķamu
Seni efsürde niçün eyleye inkār ü cühüd
- 5 Cümle hūbān-ı cihān āyīnedür hūsn-i Hāķ’a
Ķamu hestī ki anuñ ‘aşķiyile buldı vücūd
- 6 İdüben terk-i riyā ‘aşķile gel eyle nazār
Ki ķamudan saña ‘arz itdi cemāl ol şeh-i cūd
- 7 Fāñiyā dime mecāziye hāķīķat haberin
Ne bilür huşķ ü muķallid nitedür zevķ-ı sūrūd

9

mefā‘ilün mefā‘ilün fa‘ûlün

- 1a 1 Tecellī eyleyüp vech-i dildār
Olaydı vücūdum ĝarķ-ı envār
- 2 Emīn oldu ĝeçüp havf-ı haţardan
Çü kaţre oldu ĝarķ-ı baħr-i zehhār
- 3 Yine oldur emīn-i genc-i sırrī
Ki vahdetde anuñ ĝayrıdur aĝyār
- 4 Sürür-ı sīne-i ‘uşşāķ oldur
Anuñçün oldılar mir’āt-ı esrār
- 5 Eger bildüñise mir’āt-ı ķalbi
Ola ‘ālem saña mir’āt-ı dīdār
- 6 Görinen ol durur mir’āt içinde
Diyār içinde yokdur ĝayr-ı deyyār
- 7 Ser-â-ser yārile ‘ālem töludur
Göresin olduñise sen saña yār
- 8 Bu şüret dāmına aldanma Fāñī
Dilerseñ nüş idesin cām-ı aħrār

10

mefâ' ilün mefâ' ilün fa'ûlün

- 1a 1 Aña kim kıble oldı vech-i dildâr
 Kamudan gördi cânı nür-ı dîdâr
- 2 Şular kim gördi kuruş-ı âfitâbı
 Bilür her hânede andandur envâr
- 3 Bu gün ma' mür gördün bu harâbı
 Anuñçün kim nazâr eyledi mi' mâr
- 4 Nazâr mi' mârâ kıl dîvâra kılma
 K'olur aşlına râci' nür-ı dîdâr

- 1b 5 Eger bînâyiseñ aña nazâr kıl
 Ki andan zâhir oldı cümle âşâr
- 6 Zihî hurşîd-i eflâk-i ma' ânî
 Kim andan raqş ider bu çarḡ-ı devvâr
- 7 Kemâl-i kudretine cümle eşyâ
 Zebân-ı hâlile eyled[i] ikrâr
- 8 Dilerseñ künc-i ma' nî göstere yüz
 Hamuş ol Fâniyâ ketmeyle esrâr
- 9 Haber virür mi' aşık râz-ı dilden
 Dehânın çünk[i] tutdı gayret-i yâr

11

mefâ' ilün mefâ' ilün fa'ûlün

- 1b 1 Göreydi cân gözi dîdâr-ı dildâr
 Gönül gayrından olaydı bizâr
- 2 Dü-âlem olmayaydı baña perde
 Eger bir kez nazâr itseydi ol yâr
- 3 Niçün irmedi deryâya kaṡre
 Hicâb oldı meger kim aña pindâr

- 4 'Ulüvv-i haqqı gör pindâra kalma
Ki efkârın seni eyledi efgâr
- 5 Yolında olayduñ bî-ser ü pâ
Vireydi perr-i 'aşkın hem-çü tayyâr
- 6 Helâk idüñ ise fir'avn-ı nûşı
Olasın hem-çü Mûsî mest-i dîdâr
- 7 Hevâ-yı nefsüñi terk eylediñse
Bilesin nidüğünü aşl-ı ikrâr
- 8 Büt oldıysa saña nefsün hevâsı
Haqqât olur ikrârın inkâr
- 2a 9 Eger hikmet dilersen çün Senâyî
Ferîd olgıl fenâda hem-çü 'Attâr
- 10 Yağaydı 'aşk-ı Mevlânâ vücûduñ
Bileydiñ nidüğünü sırr-ı esrâr
- 11 Seri terk itmeyen sırrı neylesün
Ki bî-serdür olan sırdan haberdâr
- 12 Gönülden gayra meyl iderse zâhid
Hevâsı kıbledür tesbîhi zünnâr
- 13 Taleb kıl Fâniyâ 'aşk-ı Halîl'i
Ki nâr ola saña reyhân ü gül-zâr

12

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 2a 1 Ey şalât ehli şalâtuñ cismi vü cânı nedür
Ehl-i tevhidüm diyenüñ nür-ı îmânı nedür
- 2 Aşl-ı secde kurb-ı Haq'dur 'aşkile fehm eylegil
Kaatre deryâya irişse anda seyrânı nedür
- 3 Seyr-i kaatre seyr-i deryâ olmayınca bilmeye
Kaatre-i bî-çâre âhir baħr-i 'ummânı nedür

- 4 Varlığına varlığındur Hâlik' uñ saña delîl
Vaḥdetinüñ gör fenâ baḥrinde bürhânı nedür
- 5 Kendüyi ḳurbân iden irdi vişâlün 'îdine
Kendüyi ḳurbân idenün ya' nî ḳurbânı nedür
- 6 Bu meşeldür dinilür kim genc olur vîrâne
Genc[i] anuñ nice nesnedür ya vîrânı nedür
- 7 Derdüñün dermânı çün dildâr derdidür senün
Var müdâmiden iste dime dermânı nedür
- 8 Ğayret-i ma' şük oldı ' aşıka dâyim penâh
' Aşıkuñ ' âlemde bildün mi nigeḥbânı nedür
- 2b 9 Çünkü dünyâ sicn-i mü 'mindür didi şâh-ı rüsül
Mü 'minün fikr eylegil kim bend-i zindânı nedür
-
- 10 Dirligi ḥalk-ı cihânün Fâniyâ câniledür
Añladuñ mı cümlesinün cân [u] cânânı nedür

13

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 2b 1 Ey nazardan dem uran bu günbed-i ḥadrâ nedür
Gerdişinden dâyimâ bu kübbetün ma' nâ nedür
- 2 Ḳubbe-i a' lâyı gördün pes bunuñ şâhı ḳanı
Bilmedün mi o ustânı bu ḳubbe-i a' lâ nedür
- 3 Ey dirîgâ bilmedün kim nedurur aşı-ı nazar
Ol nazarla bilmedün âdemde ol sîmâ nedür
- 4 Kîmyâya irmedün kim baḳıruñ altun ola
Ḳâf-ı ḳurba irmedün kim bilesin ' Anḳâ nedür
- 5 Oḳuduñ ism-i müsemâdan ḥaberdâr olmaduñ
Ey müsemâdan ḥaberdâr olmayan esmâ nedür

- 7 Aşl-ı keşret vahdet oldu yine aşla rāci‘ ol
Fıkr kılgıl ‘ākıbet kim mālīk-i eşyā nedür
- 8 ‘Āşıkuñ didār-ı yār oldu murādı cümleden
Saña zāhid ārzū-yı cennet ü hūrā nedür
- 9 Cān-ı bākī bulasın görmeyesin hergiz fenā
Fāniyā ger bildüñise muhyī-i mevtā nedür

14

mef‘ ūlū mefā‘ ilün mef‘ ūlū mefā‘ ilün

- 2b 1 Seni seveli cānā ğayra nazarum yokdur
Ğayra nazār idersem nūr-ı başarum yokdur
- 3a 2 Ehl-i sefer idüm bu hüsni görüp sende
Şehründe muķīm oldum daħi seferüm yokdur
- 3 Ger halk-ı cihān küllī olursa baña düşman
Benümle olıcak sen hergiz hāzerüm yokdur
- 4 Yoldan baña ey ‘ākıl zinhār haber şorma
Dīvāne-i ‘aşkam ben sözden haberüm yokdur
- 5 Şol cām-ı muşaffā kim şındıydı baña sāķī
Dil āyīnesin şāfī itdi kederüm yokdur
- 6 Gerçi kim ayā zāhid ser-mest [ü] hārābam men
Beni görüben kaçma saña zararum yokdur
- 7 Seni görüben Fānī didi şanemā cāndan
Senüñ gibi bir yüzi şems ü kamerüm yokdur

15

mefā‘ ilün mefā‘ ilün fa‘ ūlün

- 6a 1 Göñül ‘aşkuñile bīmār olısar
Cihāndan el çeküp bızār olısar

- 2 Cemālũñ Şem‘ inũñ Őevķıyla cānā
Yirũm pervāne bigi nār olısar
- 3 Eger ‘aŐķa uyarsañ ey gũnũl sen
Yirũñ Mansũr bigi dār olısar
- 4 Ne ğam baña eger ber-dār olursam
Ki darum turre-i țarrār olısar
- 5 ‘İlac eyleme derdũme țabībā
Bu derde Şanma kim tĩmār olısar
- 6 ViŐāle va‘ de viridi baña dilber
Meger kim devletũm bĩdār olısar
- 7 Mũdāmĩ Őũkr iderũm Zũ‘l-celāl’e
Ki hem-dem baña ol dildār olısar
- 8 Hevāsına uyan gũl yũzlũlerũñ
Yiri hicrān elinden țar olısar
- 9 DũŐenler ‘aŐķa nitsũn nām u nengi
Ki ‘āŐķ ‘āķıbet bĩ-‘ār olısar
- 10 Őaçuñ kũfrine zāhid meyl iderse
Elinde tesbĩħi zũnnār olısar
- 11 Eger ‘aŐķuñla Fānĩ cān virũrse
Mũdāmĩ baķduĝı dĩdār olısar

16

mefā‘ ilũn mefā‘ ilũn fa‘ ũlũn

- 6a 1 Vũcũduñ mũlkine sultān gũnũldũr
Ki dāyim ‘āŐķ-ı Sũbhān gũnũldũr
- 6b 2 Őifā gũnũlden iste ğasteyiseñ
Ki cũmle derdũne dermān gũnũldũr
- 3 Seni aldamasun bāzār-ı ‘ālem
Ki cismine cihānuñ cān gũnũldũr

- 4 Cihān bir çatredür deryā-yı dilden
Eger bildünise ‘ummān gönüldür
- 5 Beḳā gencin gönülden iste dāyim
Ki genc-i bākīye vīrān gönüldür
- 6 Müdāmī fikr idüp havf u recāyı
Gehī giryān gehī ḥandān gönüldür
- 7 Vişāl-i yār oldı ‘īd-i ekber
Eyā Fānī aña ḳurbān gönüldür

17

mefā‘ ilün mefā‘ ilün fa‘ ūlün

- 6b 1 Semā‘ uñ cismi vü hem cān[1] vardur
Semā‘ uñ ma‘ deni vü kān[1] vardur
- 2 [...] cān-ı ma‘ den
Çü ādem kim sırr-ı pinhānı vardur
- 3 Semā‘ uñ cism[i] hem-çün çatre oldı
Velīkin ma‘ nīde ‘ummānı vardur
- 4 Semā‘ uñ cān[1]dur bir baḥr-i a‘ zām
Anuñ şanma ḥadd ü pāyānı vardur
- 5 İren kimse bilür çarḥ-ı semā‘ a
K’anuñ biñ biñ meh-i tābānı vardur
- 6 Semā‘ uñ zāhiri küfr oldı gerçi
Velīkin ma‘ nīde imānı vardur
- 7 Semā‘ uñ zāhirinde Hızr olana
Ḥaḳīḳat çeşme-i ḥayvānı vardur
- 7a 8 *Ereḥnā* didi peygamber Bilāl’e
Bu sırdan ‘āşıḳuñ bürhānı vardur
- 9 Semā‘ uñ cān[1] oldı ‘īd-i ekber
Ki aña Fānī’nüñ ḳurbānı vardur

18

mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fa'ûlün

- 7a 1 Tiryâk-i lebûñ derd-i [di]le 'ayn-ı şifâdur
Bu hasteye şunarsañ anı nola revâdur
- 2 Her söz ki döker la' l-i lebûñ dürr-i şemîndür
Biñ cân[i] anuñ birine kim vir bahârdur
- 3 Sensüz baña gül-zâr-ı cihân oldı cehennem
Luţfise tapuñ suz baña ol qahr ü cefâdur
- 4 Ey Yûsuf-ı cân çâh-ı cihânda baña mihmân
Olduñ anuñiçün dil ü cân tolu ziyâdur
- 5 Hâbl eyle baña 'aşkuñı kırtar beni çehden
Şâhuñ işi çün kıllarına luţf u şehâdur
- 6 Devr-i felege gelmedi senüñ gibi bir mâh
Yüzün gün[i] katında güneş şanki behâdur
- 7 Gelmedi cihân mülkine senüñ bigi bir şâh
Şâhân-ı cihân cümle işüğüñde gedâdur
- 8 Cem' oldı vücûduñda kemâlât-ı ilâhî
Hâk'dan ezeli hulk-ı hasen saña 'atâdur
- 9 Her 'âkı l-ı hüşyâr ki mest itmedi 'aşkuñ
Her fikr[i] anuñ pây-ı dile bend-i belâdur
- 10 Her zâhid-i huşki ki lebûñ itmedi ser-mest
İtdügi 'ibâdât anuñ cümle riyâdur
- 11 Ey şâh-ı cihân Fâni'ye rahm it keremüñden
Şâhân-ı hâkiķi hâkiçün k'ehl-i 'abâdur

19

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 7b 1 Kendüzinden olmayan lâ lâdurur
Şeh degüldür bendeye lâladurur

- 2 Şāh-ı vahdet oldı ‘aşka cān viren
K’aña keşret bir kıru gavgādudur
- 3 Cümle eşyāda müşāhid olmayan
Nūr-ı Hakk’ı cāhil ü a’ mādudur
- 4 Her kabāda fehm iden maḥbūnumı
‘ Ārif-i Hakk’ dur ki o binādudur
- 5 Dil kitābından okuyan bir varak
‘ Ālim-i rabbānī vü dün[y]ādudur
- 6 Rāh-ı ‘aşka her ki şıdkile kadem
Urdıysa bī-ser ü bī-pādudur
- 7 Nāzır-ı dīdārdur ‘aşık bu gün
Zāhid-i dün tālib-i ferdādudur
- 8 Cennetile ḥūra itmeye heves
Her ki ‘aşkdan vālih ü şeydādudur
- 9 Cām-ı ‘aşkuñ Fānī’yi mest ü ḥarāb
İdeliden ‘āleme rüsvādudur

20

fā’ ilātün fā’ ilātün fā’ ilātün fā’ ilün

- 7b 1 Göreliden yüzüñi eylemezem ğayra nazar
Nüh sitāre baña ey şeh ki benüm oldı kamer
- 2 Ne kadar ururısañ ur ki dil ü cānile ben
Ġamzeñüñ oḡlarına eylemişüm sine siper
- 3 ‘Aşkına cān u gönül vireli sen sīm-berüñ
Himmetile gözüme bir görünür ḥākile zer
- 8a 4 Ḥāk rengine nazar eyleye mi tālib-i dōst
Reng ü būdan ki idübdür dil-i merdān güzer
- 5 Kūyuña ireli Fānī seferi eyledi terk
Ka’ be-i cāna irişen ide mi daḡi sefer

21

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 8a 1 'Azâb-ı fūrkatüñ cānā baña nār-ı cehennemdür
Yaşum çatında deryāsı cihānuñ hem-çü şeb-nemdür
- 2 Ğam-ı fūrkatde kaldı dil vişālünle feraḥ bilmez
Anuñçün şehd ü tiryāki cihānuñ baña çün hemdür
- 3 Қаçar semden cihān ḥalkı k'olara ol ziyān oldı
Ben anı nüş iderüm kim dil-i mecrūḥa merhemdür
- 4 Kerāmet ehl-i 'irfāna belā bārını çekmekdür
Anuñçün cümle eşyādan benī ādem mūkerremdür
- 5 Benüm ola diyü seni nażar itmez gönül ğayra
Ki benüm varlıgum sensin senüñ ğayruñ benüm nemdür
- 6 Şafā-yı 'aşq isteriseñ dilā ḥalka yakın olma
Şafā-yı 'aşq[1] bilmezler bular kim ehl-i mātemdür
- 7 Kitāb-ı ḥüsñüni cānā okuyup fehm iden bildi
Müsemmasını ol ismüñ ki ol ism ism-i a' zamdur
- 8 Rümüz-ı 'alleme'l-esmā kime ki olmasa ḥāşıl
Aña ma' nī yüzinden sen dime kim ibn-i ādemdür
- 9 Cihānda nefsinüñ dīvin helāk iden Süleymān'dur
Anuñ ḥükminededür 'ālem ki ḳalb-i şāf-[1] Ḥātem'dür
- 10 Dem uran 'aşq-ı mutlaḳdan nefsile mürde-i zinde
İderse tañ mı ma' nide ki ol 'İsi-i Meryem'dür
- 11 Ḥaḳ'ıñ 'aşqında ey Fānī bu hestiden olan fānī
Geçüp ḥavf u recādan ol dü 'ālemde müsellemdür

22

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 8b 1 Sen şehe bende olan milket-i dārā yı nedür
Sākin-i kūyuñ olan cennet-i me'vā yı nedür

- 2 Bâğ-ı hüsnüni temâşâ iden ey ruḥları gül
Dünye [vü] ‘ uḳbâda ol daḫi temâşâ yı nedür
- 3 Her ki servi boyuñı cennet-i kûyuñda göre
Heves-i sidreyile lezzet-i Ṭübâ yı nedür
- 4 Her gönül kim ola pür-nür ruḥuñ ‘ aksiyile
Çarḫ-ı ezraḳdan iren bu gönüle yı nedür
- 5 Her ki nüş itdi bugün cām-ı lebüñden mey-i naḳd
Hem-çü zâhid şanemâ fikret-i ferdâ yı nedür
- 6 Ṭâlib-i vaḫdet olan künc-i ferâgat[d]e müdâm
Keşret-i sevḳ-ı cihânda kurı ü ğavġâ yı nedür
- 7 Her ki emvâli seni Mecnûn bigi Leylî’de göre
Ehl-i ḫuşki gibi ol şoḫbet-i şahrâ yı nedür
- 8 Her ki cām-ı mey-i ‘ aşkile ola mest ü ḫarâb
Fâniyâ nuḳl ü şekerle mey-i ḫamrâ yı nedür

23

fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 8b 1 Şubḫ-dem gördüm ki ol serv âfitâb almış gelür
Ya‘ nî zîbâ cemâlınden niḳâb almış gelür
- 2 Yine ol sâķi lebinden mest idüp germ itmege
Meclis-i ‘ uşşâķı nuḳlile şarâb almış gelür
- 3 Mey ḫelâl oldı lebüñ devrinde fetvâ virmege
Mest olup mey-ḫâneye müftî kitâb almış gelür
- 9a 4 Bu şafâdan yine yanduruban şüfî tâc u ḫırķasın
ḫöş ṫarabnâk oluban def ü rebâb almış gelür
- 5 İşigüñden gözlerüme itmege kûḫl-i cilâ
Luṫf idüp bād-ı şabâ peyki türâb almış gelür

- 6 Sen gelürken gönçe ağzuñile zībā yüzüñ[i]
Didi cānā ağzına meh la' l-i nāb almış gelür
- 7 Fāniyā sırr-ı nihān oldı dehānı dilberüñ
Gülsitānda gönçeler andan cevāb almış gelür

24

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 9a 1 Zülfüñüñ bir kılı biñ 'āşığı sevdāya şalar
Dağıdup 'aqlımı Mecnū[n] bigi şahrāya şalar
- 2 Gün yüzüñ tábına yanmamağičün halk-ı cihān
Zülfüñ ebri şanemā perde duşup sāye şalar
- 3 Fürkatüñ gicelerinde görüben hālümü dil
Baña raħm idübeni sen yüzi bedraya şalar
- 4 Derd-i hicrūñile bīmār idügüm bilmeyüben
Yüzüme her ki baқа beni eṭıbbāya şalar
- 5 Ben bugün sākı elinden dilerüm cām-ı şarāb
Zāhid[i] gör ki beni va' de-i ferdāya şalar
- 6 'Aşқа vir gönlüñi tā vaħdet-i yāra iresin
'Aqla virme ki seni keşret ü gavgāya şalar
- 7 'Aşқа şal kendüñi Fāñi ki iresin ol gühere
Ki kişi gevheričün kendüyi deryāya şalar

25

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 9a 1 Zinde itmekde lebüñ mürde-i 'İsā bigidür
Halk[ı] yakmağda ruħuñ āteş-i Mūsā bigidür
- 9b 2 İtmege münkir-i ħüsnini çü fir'avn helāk
Ejdehādur şacı ħaddi yed-i beyzā bigidür
- 3 Cümle eşyāda senüñ nūr-ı cemālüñ göreli
Bu cihān sicn[i] baña cennet-i me'vā bigidür

- 3 Dūn himmetdür ü kūteh nazār ol kimsene kim
Ki diye kāmētūñe sidre vü tūbā bigidür
- 4 Tañ mı inanmazisem va' desine ol mäh ruḥuñ
Fi' l ü kavli ki anuñ cümle müdārā bigidür
- 5 Kimse rāz-ı dehenin ol şanemüñ keşf idemez
Cümle dillere anuñ vaşf[1] mu' ammā bigidür
- 6 Fāniyā meyl idüben kılma cihān ḥalkına kim
Bī-başardur kāmusu gerçi ki bīnā bigidür

26

fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 9b 1 Derilüp bir araya dilberler
Çekdiler ğamzelerle ḥançerler
- 2 Her biri ' aşıkına kaşd idüben
Kesdiler merāmları gibi serler
- 3 Oluban sen kāmuya ser-leşker
Tağıdursın hezār leşkerler
- 4 Mülk-i ḥüsnüñ olalı sen şāhı
Kuluñ oldu kāmery-peykerler
- 5 ' Aşık olup yüzüñe şems ü kāmery
Yoluña şaçdı sīmiley zerler
- 6 Yaraşur ' arūs-ı ḥüsnüñe ey şeh
K'ola medḥiley dürlü ziverler
- 7 Diyemez vaşf-ı ḥüsnüñi Fānī
Yanar dise hezār defterler
- 10a 8 Yağdı nār-ı ruḥuñda hindü-şifat
Beñlerüñ ' anberiyile micmerler
- 9 Dime ağıyāra sırrını yārüñ
Gerden-i hūke aşma gevheryler

- 10 Sükkerüñ kadrini tütî bilür
Hayf ola zâga sükkerler
- 11 Bir güneş yüzlü sevdi Fânî kim
Bendesidür kamer-peykerler

27

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 10b 1 Ol habîbüñ gün yüzinde kudret-i Allâh'[1] gör
Gel nazâr kı1 bendeyiseñ bendede ol şâh[1] gör
- 2 Kendüzüñe bakma ki (...) kalmayasın cehlile
'Arifâne cân gözün aç ol şeh-i âgâh[1] gör
- 3 Ma' nî-i mi' râc[1] bil seyr it ma' ânî göklerin
Cân bürücündan görinen tal' at[1] çün mâh[1] gör
- 4 Pâdişâhı görmedünse kaçırma eyle nazâr
Hem-dem-i terk olmaduñsa bu yüce hargâh[1] gör
- 5 Kibriyâsın bilmedünse pâdişâh-ı a' zamuñ
Gel serir-i rif' ate karşı dirin ispâh[1] gör
- 6 Niçe bir dünyâ şebinde seyr idesin hem-çü düzd
Gel seni rüz-ı cezâda kırtaran hem-râhı gör
- 7 İmdi hestiden hâlâş itdünse Fânî cân gözün
Her neye kim yüz tutarsañ *semme vechullâh*[1] gör

28

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 10b 1 Cemâl-i Zü'l-celâli kim ruḥ-ı dilberde lâmi' dür
Bilür binâ olan anda Hudâ'yı kim ne şâni' dür
- 2 Cihân âyinedür gerçi kemâl-i şun' -ı biçûna
Velî cümle kemâlâtı yüzüñ mir'ât-ı câmi' dür
- 3 Zelîl olsam 'aceb midür reh-i 'aşkuñda ey dilber
Ki 'uşşâkı bu yolda Hâk yed-i kudretle râfi' dür

- 4 Ölicek derd-i ‘aşkuñla sögerseñ şād ola cānum
Ki kabır ehli dirilden du‘ā-yı hayr-ı sāmī‘ dūr
- 5 Şaçuñ ef‘isi bir kezden helāk iderdi ‘uşşākı
Lebüñ tiryākinüñ şevkı velīkin anı dāfi‘ dūr
- 11a 6 Sözüme zāhid-i hod-bīn eger döymezse tañ mıdur
Ki ben dīvāne-i mestem kelāmum sīt-i kıtī‘ dur
- 7 Şehā Fānī‘ye rahm idüp yalandan senüñem digil
Ki ol abdāl-ı ‘aşkuñdur bu deñlü söze kıñi‘ dūr

29

fā‘ilâtün fā‘ilâtün fā‘ilâtün fā‘ilün

- 11a 1 İşıgüñde bende olan mülk-i dārādan geçer
Kim irenler vağdet-i ‘ālemde gāvğādan geçer
- 2 Terk-i imān eyleyüben yüzi döndi kıbleden
Ol başiretsiz ki ‘aşk-ı rüy-ı zībādan geçer
- 3 Her ki mecnūn oldı sevdāsıyla leylī zülfüñüñ
Vālih ü hayrān oluban gāyr[1] sevdādan geçer
- 4 Her ki ‘uryān oluban oldıyısı abdāl-ı ‘aşk
Hırka içre şāh olup atlasile dībādan geçer
- 5 Kime kim māhī bigi seyrān-ı deryā elvire
Terk idüp ol hāk-i huşki seyr-i şahrādan geçer
- 6 Her ki nüş itdi bugün sākī elinden cām-ı mey
Mest-i vaqt ü naqd oluban fikr-i ferdādan geçer
- 7 Terk iderse hūr u cennātı ‘aceb mi Fānī kim
Tālib-i didār olan firdevs-i a‘lādan geçer

30

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 11a 1 Āteş[i] hicr-i habībüñ dilile cān[1] yağar
Tamarum içre girüben yürüyen kıñ[1] yağar

- 2 Oldurur sâkin olan bu dilile cânda müdâm
Kendiniñ ğayr[1] ne kim gelse dile an[1] yaqar
- 3 Şahne-i ‘aşq eger habs ide zindâna beni
Nâliş-i sūz-ı dilüm külbe-i zindân[1] yaqar
- 11b 4 Süfresinde ğam-ı hicrūñ yidüğüm hūn benüm
Alduğumca ağızuma sözi leb ü dendân[1] yaqar
- 5 Hem-çü Mecnūn şalalı beni yabana şaçūñ
Âhumuñ odı benüm cümle beyâbân[1] yaqar
- 6 Mülk-i dükkâna yaqın eyleme ey h̄āce beni
Yanmışamdur ki odum mülkile dükkân[1] yaqar
- 7 Fânî gülşende yüzūñ hasretile itse figân
Hem-çü bülbül şanemâ bâgile bustân[1] yaqar

31

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 11b 1 Dileriseñ k’idesin âyîne-i câna nazâr
Eyle ey dîde müdâmî ruḡ-ı hūbâna nazâr
- 2 Hūblar olduğıçün âyîne-i şun‘ -ı ilâh
Mest-i şun‘ uz k’iderüz biz aña mestâne nazâr
- 3 Nakş u şüret ola mı ‘aşık-ı müştâka hicâb
K’ider ol âyîne ol kudret-i Yezdân’a nazâr
- 4 Muşhaf-ı hüsnini gördüm okudum sûre-i nūr
Ġarḡ-ı nūram ideli ol meh-i tâbâna nazâr
- 5 Şem‘ -i ruhsârına baqduqça yanar şevkıla dil
Ki yanar eyleyicek âteşe pervâne nazâr
- 6 Zülf göstermedügi ‘arızını baña bu kim
Dilemez mü’mini kâfir k’ide îmâna nazâr
- 7 Fâniyâ zerrede şemsi göresin itdüñise
Açuban cân gözini çatrede ‘ummâna nazâr

32

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 11b 1 Hüsni hulk içinde yoğdur ol shehe mişl ü nazîr
Kim yolında cân virür şeyh ü fetâ mîr ü faqîr
- 12a 2 Pertev-i ruhsârına bir zerredür şems-i felek
Zühre alnın görse tâ ki mağv olur bedr-i münîr
- 3 Gün yüzinde çün dehâni nokta-i mevhumdur
Kimse idrâk idemez anı ne deñlü olsa başîr
- 4 Çeşminün vü gamzesi bil ' aşık[1] ider helâk
Âhuvâne gözleyüp kaçd itse nâgeh hem-çü şîr
- 5 Bend idüp zencîr-i zülfün bu dil-i divâneyi
Eyledi çâh-ı zenehdânuñda ey dilber esîr
- 6 Sâkî-yi ' aşkuñ beni mest eylemiş rûz-ı elest
Âb u gilden cism-i Âdem olmadın dañi hamîr
- 7 Fâniyâ hâmuş oluban kimseye virme haber
Sırr-ı ' aşkuñdan habîbüñ tâ ola cânuñ habîr

33

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 12a 1 Tal' atüñden kime kim pertev-i Mevlâ görünür
Ser-be-ser aña cihân cennet-i a' lâ görünür
- 2 Her ki Mecnün gibi ' aşkile ola vâlih [ü] mest
Her kime k'ide nazâr gözine Leylâ görünür
- 3 Mest-i didâruñ olalı şanemâ Mûsâ-şifat
Gözüme Tûr-ı cihân nûr-ı tecellâ görünür
- 4 Görmeyen ruğlaruñuñ ' aksini her âyîñede
Dimeyem ehl-i başîret aña k'a' mâ görünür
- 5 Göricek kıdd-i hürâmânuñi küyuñda şehâ
Cennet içre şanuram gözüme Tûbâ görünür

- 6 Öldürürüm [di]dügüñ işidicek did[i] göñül
Hamdü-lillâh şehüñ kıluna meyli görünür
- 7 Âb-ı hayvân gibi mestâne sözüñ Fânî senüñ
Ehl-i ‘aşk olmayana bir kırı da‘ vâ görünür

34

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 12b 1 Ger bileydüñ nâşihâ sırr-ı maķâlâtuñ nedür
Öldürüp nefsiñ bileydüñ nefy-i işbâtuñ nedür
- 2 Göñlüñi pāk eyledüñ mâsivâ-yı dōstdan
Maķv idüp cümle şifâtuñ bilesin zâtuñ nedür
- 3 Âyîne-i gîti-nümâsın cümle eşyâ sendedür
Ger mücellâ eyleyüp bildüñse mir’âtuñ nedür
- 4 *Aķreb ez habli* vireydüm didi çünkim Haķ saña
Görmeyüp cânüñ’anı her demde heyhâtuñ nedür
- 5 Haķ yolınd’olup mücâhid cân viren şâķ[î]durur
Zâhidâ hîleyle seng-i zerķ u tāmâtuñ nedür
- 6 Tapduġuñ Lât-ı hevâdur deyr-i ‘âlemde dirîġ
Ķurtıluپ şirk-i hafîden bilmedüñ Lât’uñ nedür
- 7 Gözlerüñden çün ecel bâdı ġubâr-ı ġafleti
Götüricek bilesin kim bindüġüñ atuñ nedür
- 8 ‘Aşķ-ı mutlak hâkim olmadın vücûduñda henüz
‘Aczile naķş içre da‘ vâ-yı kerâmâtuñ nedür
- 9 Ger fenâ olduñsa Fânî kıl ü kâli eyle terk
Fi‘le meşġül oluban fikr it mühimmâtuñ nedür

35

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 12b 1 Pîrüm ü şeyġüm emîrüm şâh-ı Mevlânâ’durur
Dü-cihânda dest-gîrüm şâh-ı Mevlânâ durur

- 2 Yoğ durur ‘aqlum benüm lā-ya‘ kıl-i dīvāneyem
Hūşum u ‘aql-ı ħabīrüm şāh-ı Mevlānā durur
- 3 Bu şeb-i fürkatde baña ħiç zulmet kılmadı
Çün benüm bedr-i münirüm şāh-ı Mevlānā durur
- 13a 4 Sırr-ı cāna vākıf olup bilsem esrār-ı zamīr
Tañ mı kim nūr-ı zamīrüm şāh-ı Mevlānā durur
- 5 Ĥāş-ı ħāşān-ı Ĥudā vü pādīşāh-ı evliyā
Ol benüm mīr-i kebirüm şāh-ı Mevlānā durur
- 6 Zīnet-i cān u dilüm gül-zār u bāğ u cennetüm
Büyüm u misk ü ‘abīrüm şāh-ı Mevlānā durur
- 7 Fānī’yem kim ‘ālem içre bir gedā-yı ebterem
Pādīşāh-ı bī-nazīrüm şāh-ı Mevlānā durur

36

mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 13a 1 Sağın āh-ı derūnumdan benüm ey bī-vefā dilber
Ki döymez sūz-ı āhuma benüm pūlādile mermer
- 2 Nazardan şalma yoğise yoluñda ger zer ü sīmüm
Ki gözüm yaşı la‘ l oldı yüzümüñ rengi hem-çün zer
- 3 Beni terk idüben cānā raqībe olmağıl māyil
Ki mü`min variken hergiz müreccağ olmadı kāfer
- 4 Raqīb-i dīvi idinme ħabībā sırruña maħrem
Meleksin sen revā degül saña şeytān ola hem-ser
- 5 ‘Aceb mi ħaqqı bātıldan eger fehm eylemedünse
Ki gönlüñ şehrine senüñ olubdur ketħudā a‘ ver
- 6 ‘Aceb dīvāneyem ben kim cihāndan bilmezem bir ħarf
Velīkin ‘aşkuñuñ dersin gönülde eyledüm ezber
- 7 Vefāsuz dilbere Fānī gönül virmek ne müşkildür
Ĥuzūr-ı dil dileriseñ nazār itme aña dīger

37

mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fa'ûlün

- 13a 1 Hâķ' dan bize bu 'aşķ u maķabbet ezeliğür
Ol pâdişehün hüşni daķi lem-yezelidiğür
- 13b 2 Gül-zâra añun virđi ruķı ferrile zînet
Lezzât-ı ķamu mîve lebinün 'aselidiğür
- 3 Mest-i Hâķ'a ey zâhid-i huşķ eyleme inkâr
K'ol dîvi iden dür Hüdâ'dan cedelidiğür
- 4 Ger âdemiseñ eylemegil kimseden ikrâh
Kibrile riyâ ki âdeme şeytân 'amelidiğür
- 5 Hâķ idübeni her ki duta kendüyi miskin
Allâh'a yakın olubanı hâş u velidiğür
- 6 Her şeyde anuñ âyet-i hüşni yazılıdır
Anı okuyan 'ârifse ol haķ-ı celidiđür²
- 7 Şîr-i Hâķ aña dindi k'ola nefsine ğâlib
Her kim ki bunu eyledise sırr-ı 'Alî'dür
- 8 Günden daķi aźherdurur ol şâh velîkin
Göstermeyen anı saña çeşmün zibilidiğür
- 9 Terk eyle anuñ ğayrına k'aña irişesin
Fehm it bu sözi cümle sözüñ mâ-ħaşalıdır
- 10 Fânî'yi bu gün bunda iden vâlih ü mecnün
Ol bezm-i ezelde dinilen ķavl-i belidiğür

Şİ'R

38

mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fa'ûlün

- 13b 1 Bir bende k'anuñ sencileyin pâdişehi var
Sultân-ı cihândur ki 'adedsüz sipehi var

---

² Bu beyit kenardadır.

- 2 Bir serv-i revāndur qadūñ ey mäh-ı dil-efrüz
K'egninde qabāsı vü başında külehi var
- 3 Her sīnede kim ola hayāl-i haddūñ ey dōst
Bürç-i dil ü cānında anuñ mihr ü mehi var
- 4 Ol bende ki derdüñ çeke redd eyleme derdin
Qatūnda şehā gerçi ger bī-ḥad günehi var
- 5 Sünbül şaçūña öykündügiçün misk-i Hıṭā'dan
‘Özrin dileyü geldi ki rüy-ı siyehi var
- 14a 6 Bīnā olan ey Fānī diye mi bu cihānda
Ol dilber-i bī-mişle ki mihre şebahi var
- 7 Ger ṭāvus-ı qudsī diseler aña ‘aceb mi
Kim bāğ-ı dil ü cānda anuñ cilve-gehi var

39

fā' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 34b 1 Hâq muḥit-i külli şey'dür cümlede mevcüddur
Cümle eşyâda başiret ehline mescüddur
- 2 Qıble-bīnüz zāhidā biz perdeye qalmamışuz
Her neye kim sācid olsağ qıblemüz ma'büddur
- 3 Mazhar-ı nūr-ı Muḥammed dimeyen ol dilbere
Kāfir ü mürteddurur Bū Cehlveş merdüddur
- 4 ‘Aşquma münkir degüldür āhumı güş eyleyen
Kim ne yirde āteş olursa delīli dūd olur
- 5 Rāz-ı ‘aşquñ şaklayam dirdüm velī fāş eyleyen
Bu za' frānī yüzümile eşk-i hūn-ālüddur
- 6 Ka'be-i kūyuña irse ṭañ mıdur ‘āşıklarūñ
Kim maqām[1] ehl-i ‘aşquñ ‘ākıbet maḥmüddur
- 7 Bürç-i cāndan toğdı hüsnüñ āftābı ey şanem
Aña Fānī yüz ṭutaldan ṭālī' i mes'üddur

40

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 35a 1 Cemâl[i] muşhaf[1] yârũn benüm ders ü kitâbumdur
Ki genc-i 'aşkına mağzen benüm qalb-i harâbumdur
- 2 N'iderem hür u cennâti eger olmazise vaşlı
Ki ansuz ravza-i Rıdvân benüm 'ayn-ı 'azâbumdur
- 3 Şarâb u şem' ü şahidden geçerseñ tañ mı kim anuñ
Cemâli şem' ü şahiddür leb[i] nuql u şarâbumdur
- 4 Şavâb-endişe gerçi kim hatâ dir hûba cân virmek
Velikin saña cân virmek benüm fikr-i şavâbumdur
- 35b 5 Nazar itmezisem tañ mı cihânuñ âftâbına
Ki 'aks-i ruhlaruñ cânâ gönülde âftâbumdur
- 6 'Aceb mi cânile serden geçerseñ râh-ı 'aşkuñda
Ki senũn gayruña qalmaq cihân içre hicâbumdur
- 7 Beni hâk idüben 'aşkuñ diyeli ismüme Fânî
İden hoş bu cihân bâğın benüm büy-ı türâbumdur

41

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 36a 1 Çü seni bilmeye 'âlemde dil-ârâm nedür
Ya seni çünkü bula dağı dil ârâm nedür
- 2 Reh-i 'aşkuñda cihân kâminı terk eyleyene
Kâm sensin aña 'âlemde dağı kâm nedür
- 36b 3 Dâmdur dünje vü lezzât[1] anuñ dânedurur
Mürğ kim dâneye meyl eylemeye dâm nedür
- 4 İtüñe hem-dem olan şîr[e] nazar eylemeye
Şoğbet-i hâşa iren kimseneler 'âm nedür
- 5 Şoğbet-i hâşa irüp her ki o puhte-i 'aşk
Tab' -ı şuğrası bigi telğ ü türüş hâm nedür

- 6 Mey-i nakdile bu gün bunda olan mest ü harāb
Ehl-i ferdā bigi ol ferger ser-encām nedür
- 7 Fāniyā hāne-i vīrāna düşer pertev-i şems
Tālib olan āna dīvār u der ü bām nedür

VE LEHU

42

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 48a 1 'Aşq-ı Hāq'dan her kimüñ kim cān[1] var
Cān[1] içre şu' le-i cānān[1] var
- 2 Zinde-i cāvīdüz hem-çün Hızır
Ol k' içinde çeşme-i hayvān[1] var
- 3 'Aşka cān virmek eger bürhānise
Ehl-i 'aşkuñ āna biñ bürhān[1] var
- 4 Kimseden derd ehl[i] dermān istemez
Kendü derdinde anuñ dermān[1] var
- 5 Emn-i küllī buldılar dervişler
K'anlaruñ saklayıcı sultān[1] var
- 6 Fāniyā ol çatreye yüz tut müdām
Kim içinde baħr-i bī-pāyān[1] var

43

mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fa' ūlün

- 48b 1 Ol cān ki cihān cisminüñ içinde nihāndur
Her yüzde anuñ hüsnine çeşmüm nigerāndur
- 2 Her yirde anı istedi 'uşşāk cihānda
Ger mescid ü ger Ka' be vü ger deyr-i muğāndur
- 3 Ey sāķi-i cān kankı gedā cür'a-i la' lūñ
Nüş eyledise pādişeh-i mülk-i cihāndur

- 4 Bu çehde hayâlün olalıdan baña hem-dem
Ey Yüsuf-ı cân baña bu çeh bâğ-ı cinândur
- 5 Ehl-i nazaruñ çeşmine ey Fânî cihânda
Ol dilber-i pinhânî güneş gibi ‘ayândur

44

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 50b 1 ‘Āşık-ı şun‘ -ı Hudâ ol yüce Sübhân’a tapar
Bende-i nefis ü hevâ şûret-i hayvâna tapar
- 2 ‘Aşk-ı cânân[1] koyup her ki tapı sîm ü zere
Muğ-ı bî-dîn bigidür kim büt-i bî-câna tapar
- 3 Her ki hayvân bigi dünyâda ola mest-i ‘alef
Şofrası olmuş anuñ kıblesi kim nâna tapar
- 51a 4 Bende-i nakş oluban dünye metâ‘ını seven
Çü zenân reng ile bû vü gevheri kâna tapar
- 5 Her ki dâyim bezeye kendüyi tâvûs-şifat
Tıfl-ı nâ-bâliğe beñzer ki bu elvâna tapar
- 6 Terk idüp emr-i Hâk’ı her ki hevâsına uya
Kâfir-i ‘âk oluban cehlile şeytâna tapar
- 7 Cümlede merd-i Hudâ Hâk’ı görür Hâk’ı sever
Kıblesi Hâk’dur anuñ pertev-i Raḥmân’a tapar
- 8 Mârimiş mâl-i cihân her ki aña vire gönül
Kıbleden yüz çevirüp kîse vü enbâna tapar
- 9 Bu cihân ḥânesine her ki gönül virdiyise
Büm-ı dündur şeb-i dünyâda ki vîrâna tapar
- 10 Ka‘be-i cisme eger halk-ı cihân tutsa yüz
Küşte-i ‘aşk-ı Hudâ kıble-i cânâna tapar

- 11 Seyr-i 'âlemde bu gün merd-i Hudâ Hakk'iledür
Ka'tre kanda kim olursa yine 'ummâna tapar
- 12 Fânîyâ cân yüzini her ki Hakk'a tutdıyise
Neyüñe kim tuta yüz kıble-i imâna tapar

45

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 51b 1 Müjde ey dil ki şehünden saña ihşân görünür
Şerbetinden lebinün derdüñe dermân görünür
- 52a 2 Âb-ı hayvân dimeyen kimse lebün şerbetine
Ne kadar âdemise çeşmüme hayvân görünür
- 3 Hüsünüñ Ka'be'sine cân u gönül secde ider
Ki ruhuñdan gözüme pertev-i imân görünür
- 4 Gerçi kim bağ-ı cihân oldu bahârile behişt
Lîk sensüz benüm ol çeşmüme zindân görünür
- 5 Cânile eyle eyâ Fânî Hakk'a şükr ü sipâs
Şanemünden ki saña lutf-ı firāvân görünür

46

mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fa' ulün

- 53b 1 Her dil kim anuñ ol mehe meyl ü nazarı var
Bîna-yı ezel olduñise 'alî güheri var
- 2 Her âyîñede gördi senüñ 'aks-i cemâlün
Ol 'aşık-ı dil-dâde ki nür-ı başarı var
- 54a 3 Her kim saña dil virmedi hayvândan aşldur
Gerçi ki niçe 'ilm ü fûnün u hüneri var
- 4 Zâhid budurur cür' aña cân virmedügi kim
Mürdedurur ol cânda anuñ ne haberi var
- 5 Bir sîm-tene kâdir olan devlete irdi
Devletlü degül ol ki anuñ sîm ü zeri var

6 Alup elüme başımı meydânına ‘aşkuñ
Girdüm ilerü gelsün anuñ kim cigeri var

7 Yusun elini Fānī bigi cānile serden
‘Aşka yakın olmasun anuñ kim hāzeri var

47

fā‘ilâtün fā‘ilâtün fā‘ilâtün fā‘ilün

54a 1 Şüretüñde ehl-i Hâk Hâk’ı hüveydâ gördiler
Hem-çü Mūsâ Tūr-ı ‘âlemde tecellâ gördiler

2 Her yaña ki ehl-i nazarlar itdiler bunda nazar
Toptolu hūr u melek ğilmân u hūrâ gördiler

3 Bize odur gerçi kim göre havâdişden bu dem
Lîk ‘ârifler anı cām-ı muşaffâ gördiler

4 Kendülerin nefy idenler Hâk’ı işbât itdiler
Ĝarķ ola oldılar kendülerin lâ gördiler

5 Mülk-i lādan çün yine illāya itdiler sefer
Her neye kim baķdılarsa anda illâ gördiler

6 Gerçi kim nisbet şavāba mürdedür mülk-i humār
Lîk merdān nâṭık-ı vahy-i ‘İsâ gördiler

7 Ehl-i Hâk’uñ leşkeridür yir ü gök ehli kamu
Kim olar Hâk’dan buları cümle binâ gördiler

8 Ehl-i ‘irfān Hâk’dan artuĝa nazar itmediler
Gerçi kim ‘âlemde çok zıştile zībâ gördiler

54b 9 Mülk-i tenden eyleyenler Fāniyâ cāna sefer
Ĝarķ-ı baħr-i ‘aşķ olup bi-ħad temāşâ gördiler

48

müstef‘ilün müstef‘ilün müstef‘ilün müstef‘ilün

54b 1 La‘lîn lebüñden almayan yāķüt-ı kānumdan haber
Çün mürde-i pejmürdedür almadı cānumdan haber

- 2 Ben saklayup dil sırrını keşf itmezem illâdurur
Sîmâ-yı ruhsârüm benüm sırr-ı nihânumdan haber
- 3 Ben mest-i ‘ aşkam sözlerüm cümle benüm mestânedür
Kanda ala hüşyâr olan güft ü zebânumdan haber
- 4 Âh u figânum gönülüne irdi ‘ aceb bu k’ol şanem
Güş idüben almaz sanur âh u figânumdan haber
- 5 Cân u cihânuñ terkin ur anı dil ki almaz tâ ebed
Cân u cihândan geçmeyen cân cihânumdan haber
- 6 Sûz-ı derûnum kimsene bilmez velî bînâ olur
Ben yanuban âh idicek şekl-i duhânumdan haber
- 7 Ben Fânî’yem kim cür‘ a-i la‘ lüñ beni mest ideli
Bir zevke düşdüm k’alımız kimse dehânumdan haber

49

mef‘ûlü mefâ‘ilün mef‘ûlü mefâ‘ilün

- 55a 1 Cân bâğına ruhsârũñ verd ü semen olmuşdur
Tübî boyuña bende serv-i çemen olmuşdur
- 2 Giryân idüben beni katl ideli hicrânũñ
Ten mürdesine eşküm kandan kefen olmuşdur
- 3 Ey Yûsuf-ı cân senden cânum düşeli derde
Ya‘ kûb-ı dile çeşmüm beytü’l-ğazen olmuşdur
- 4 Nâzük tenũñ ey meh-rũ bir rûğ-ı muşavverdür
Zâhirde anũñ ismi gerçi beden olmuşdur
- 5 Cân boynına ey dilber zülfũñ şalalı zencîr
Divâne dile mesken çâh-ı zekân olmuşdur
- 6 Bende nice olmasun sen pâdişehe cân kim
Dil boynına bu sünbül müşğîn resen olmuşdur
- 55b 7 Nür-ı Hağ’ı vechũñde çeşmüm görelî cânâ
Kıble baña ‘ âlemde vech-i hasen olmuşdur

- 8 Ğonca dehenũñ cānā bir hoĝĝa-i la' lĩndũr
Kim derc olan ol dũrce dũrr-i ' Aden olmuşdur
- 9 Fānĩ dileyũp vařluñ fũrĝat[d]e ĝarār itmez
Mũ'mindũr añā cāzib ħubbũ'l-vaşan olmuşdur

50

fe' ilātũn fe' ilātũn fe' ilātũn fe' ilũn

- 57b 1 Baña bu deyr-i kũhende ol bũt-i ' ayyār yiter
Daĝi yāri n' iderem kim baña bir yār yiter
- 58a 2 Zāhid eyleser ' ibādet umuban ħũr u cinān
Mest-i ' ařĝuz dũ-cihānda bize dĩdār yiter
- 3 Gũřen-i bāĝ-ı cihāna nazār itmez bu gũzũm
Kim anuñ ruĝları baña gũl ũ gũl-zār yiter
- 4 Yapmasun kimse benũm bu dil-i vĩrānumı ħĩc
Ki řehensāham anı yapmaĝa mi' mār yiter
- 5 Kimse ' ālemde baña luřf u vefā eylesesũn
Ki baña cevr-i şeh-i řũĝ-ı sitemkār yiter
- 6 ' Ār- ider fikr-i cihāndan dil-i Mecnũn řanemā
Aña ālām-ı ĝam-ı miĝnetũñ efkār yiter
- 7 Naĝř-ı ĝayra ola mı ĝĩn-i cihānda nigerān
Dĩde kim manzar añā řũret-i dildār yiter
- 8 Her ki Manřũr oluban dāra gele ' ařĝuñile
Ařmaĝıl dāra anı zũlfũñ añā dār yiter
- 9 Terk-i ħammār-ı cihān eylese Fānĩ ne ' aceb
K'anı mest itmege ol gũzleri ħammār yiter

51

fā' ilātũn fā' ilātũn fā' ilātũn fā' ilũn

- 75a 1 Ğeşm-i mestũñ ħıřmile ben mũbtelāyı ũldũrũr
Hem-ĝũ bigāne dirĩĝā ařināyı ũldũrũr

- 2 Sevmek ol şāh-ı cihānı ben gedāya cürmimiş
Ol sebebdendir ki ol şeh ben gedāyı öldürür
- 3 Bir du‘ā-gū bendeñem ey şāh hūnī gözlerüñ
Gör nice zālimdurur k’ehl-i vefāyı öldürür
- 4 Lāubālī ‘āşıkā ta‘n itme ey şūfī-i huşk
Kim anuñ bir āhı biñ ehl-i riyāyı öldürür
- 5 Fānī-yi dil-ḥaste’i yegdür ki āḥir ol perī
Fürkatinde çekdürüp derd ü belāyı öldürür

52

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 77a 1 ‘Āşıkı mest ide mi ğayr-ı dil-ārāya nazar
Anı gidermek diler ise her her araya nazar
- 2 Mazḥar-ı nūr-ı Hudā olduğıyçün dāyim ider
Bu gözüm ‘aşkile ol ruḥları zībāya nazar
- 3 Kanda kim sāye şala kāmeti ‘ar‘ar bitürür
Gezinürken bitürür eylese şahrāya nazar
- 4 Kaddūñile ḥadūñe beñzemesey dōst senūñ
Serv-i bustāna bakup itmezidüm aya nazar
- 77b 5 Beni mest eyleyeli nergis-i ḥummār[ı] anuñ
İtmezem göz açuban meclis-i şaḥbāya nazar
- 6 Hālını ‘aşık-ı mestūñ bile mi zāhid-i huşk
Ki riyādan idemez cām-ı muşaffāya nazar
- 7 Bī-nazar dise nazarsuz nazar ehline nazar
Ki Hudā’dan ezelidür dil-i bināya nazar
- 8 Fānīyā şānī‘[ı] gör şun‘ı nazar eyleyicek
Tā müdāmī idesin kaçreden ‘ummāna nazar

53

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 77b 1 Dileriseñ k'idesin maşrık-ı envāra nazar
Eyle ey dīde-i binā ruḥ-ı dil-dāra nazar
- 2 Şevķile yandığı dil şem^ç-i cemālũñ göricek
Bu ki pervāne yanar eyleyicek nāra nazar
- 3 Zülmetin nūr idüben bilũñ ola menba^ç-ı nūr
Şeb-i zülfũnde iden ol meh-i envāra nazar
- 4 İderüm zār u figān bülbul-i şūrīde-şıfat
Gözlerüm eyleyeli ol yüzi gül-zāra nazar
- 5 Elem-i derd ü ğamuñ cān[ı] helāk eylemedin
Ey tabīb-i dil ü cān eyle bu bīmāra nazar
- 6 Gönlũni isteriseñ kim ola āyīne-i pāk
Koyup ađyārı dilā eylegil ol yāre nazar
- 7 Fānīyā isteriseñ kim olasin mest-i müdām
Dāyimā eylegil ol gözleri ğummāra nazar

VE LEHU

54

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 78a 1 Dīde-i dilden idenler ruḥ-ı dil-dāra nazar
Cümle eşyāda olar eyledi envāra nazar
- 2 Zāhidā bezm-i ezelde yazılan ķasemimiş
İmdi bil eylemezüz cennet-i ebrāra nazar
- 3 Derd-i dürdüñi çeken cām-ı şafā istemedi
Her ki gördi yüzüñi itmedi gül-zāra nazar
- 4 Mülk-i tecrīde irüp lāyık-ı dīdār olamaz
Her kim ol sūk-ı cihānda ide dünyāya nazar

- 5 Cübbe-i cism nedür ol ki ide cânını terk
İde mi terk-i ser iden kıru destâra nazar
- 6 ‘Āşık-ı mest oluban derd-i dilümden ala bûy
Her ki divânım açup ide bu eş‘âra nazar
- 7 Ey gedâ isteriseñ kim bulasın kân-ı güher
Eylegil cânile bu nazm-ı dürer-bâra nazar
- 8 Ya dilerseñ ki bilesin nedurur sihr-i helâl
Terk-i agrâz idüben eyle bu güftâra nazar
- 9 Terk-i nuḡ eyle eyâ Fânî huzür isteriseñ
Cân göziyle idüben dildeki esrâra nazar

55

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 80a 1 Dileriseñ k’idesin ehl-i münâcâta nazar
Zâhidâ aç gözüñi eyle ħarâbâta nazar
- 2 Her neye irdüñise kalma kanâ‘at idüben
Reh-i Ħaḡ’dan idüben keşf ü kerâmâta nazar
- 3 Mü’minüñ âyîne-i ħüsni ruḡ-ı mü’minimiş
Ħüsñüñi görmeğiçün eyle bu mir’âta nazar
- 4 Gösterür ol güneşi saña bu zerrât-ı cihân
‘Aşķile ger idebildüñise bu zerrâta nazar
- 5 Rûz-ı rüşende gören dîde ħaķîkat güneşin
Şeb-i târide kaçan ide ħayâlâta nazar
- 80b 6 Ğarḡ-ı ‘aşķuñ oluban kıble idindi yüzüñi
Muşaf-ı ħüsñüñ iden kılmaz âyâta nazar
- 7 Yüzüñ imânını zülf-i siyehüñ gösterdi
Muḡ-ı bî-dîn göz açup itmeyedi lâta nazar
- 8 Saña ‘âlemde hemîn vaşl-ı Ħudâ oldu mühimm
Eyleme tãlibiseñ daĥi mühimmâta nazar

- 9 Fāniyā her ki diler sırruñı fehm ide senüñ
Açuban defterüñ itsün bu maqālāta nazār

56

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 80b 1 Ey gönül bildüñise kıble-i hācāt[1] nedür
Kırb-ı Haq'da bilesin sırr-ı münācāt[1] nedür
- 2 Tavır-ı mestāne eger geldüñise Müsī-şıfat
Anda cānuñ bile mīkāt-ı mülākāt[1] nedür
- 3 Cānuña zülf-i dil-ārām eger oldıysa kemend
Her nefesde bilesin saña mürā' āt[1] nedür
- 4 'Aşıkuñ sırr-ı maqālātını 'ākil ne bilür
Çünkü fehm eylemedi remz ü işārāt[1] nedür
- 5 Bende-i rind-i harābāt oldı şüfī eger
Bildi zevk-ı ney ü cām-ı harābāt[1] nedür
- 6 Māsivādan geçüben kendüyi nefy eylemeyen
Kendüde ğarq oluban bilmedi işbāt[1] nedür
- 7 Kendüyi her ki şehādetde şehīd eylemedi
Ehl-i tevhd neylesün ki mücāzāt[1] nedür

57

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 14a 1 Şeh Celāle'd-dīn'durur sultānumuz
Anı sevmekdür bizüm imānumuz
- 2 Yolına cān u cihān olsun fedā
Cān içinde oldurur cānānumuz
- 3 Dīn içinde dīnümüzdür bī-gümān
Derd içinde ol durur dermānumuz
- 4 İşigi Ka'be yüzi mäh-ı münīr
Cān vişāline 'idine kırbānumuz

- 5 Derd [ü] ğamdan şükr kim bulduk ğalâş
Derd-i dilde olalı mihmânumuz
- 6 Tâli' üm mes' üd olsa tañ midur
Oldurur çün devlet-i ħandânumuz
- 7 Ben nice medĥ eyleyem çünkim didi
'Aql u 'aşk u ma' rifet derbânumuz
- 8 Gerdüñe şirân-ı ' âlem irmeye
Dirise Fânî seg-i kehdânumuz

58

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 14a 1 'Aşk-ı Ħaĥ'dan toptoludur sînemüz
Pâk olalı sînemüzden kînemüz
- 2 Mest-i Ħaĥ'uz degülüz mest-i hevâ
Jeng-i ğamdan pâkdür âyînemüz
- 14b 3 Biz Hümâ'yuz mürĝ-i ħâne degülüz
Dü-cihândan yuĥarudur çînemüz
- 4 Pâ-bürehneyüz cihân içinde biz
Çok zamândur atalıdan pînemüz
- 5 Yile virdük cübbe vü destârumuz
Oda yaĥduk ĥırĥa-i peşminemüz
- 6 Mest idüben sâķî-i bezm-i ezel
Eylemiş pür şîşe-i ħannînemüz
- 7 'Āşıķa Fânî dü-' âlem perdedür
Bile didi 'âşık-ı dîrînemüz

59

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 14b 1 Dünye vü ' uĥbâda sensin ey şanem maĥşûdumuz
Anuñçün râh-ı ' aşkuñda ziyândur sûdumuz

- 2 Kıblemüz birdür biz iki kıbleye tapmamışuz
Şorariseñ kıblemüz olmuşdurur ma' bûdumuz
- 3 Biz yalancıyuz bu yolda toğrı şanmañ siz bizi
Hâzrete irmez olursa âhumuzla dûdumuz
- 4 Sözüümüzi [di]ñlemeñüz yüzümüze bakmañuz
Ger bizi ğarķ eylemezse eşk-i hûn-âlûdumuz
- 5 Biz faķirüz nesnemüz [yok] nesneye hem n'eylerüz
Çünkü Fânî bize besdür pâdişâh-ı cûdumuz

60

mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fa' ulün

- 14b 1 Ey dil bu cihân içre saña yâr bulunmaz
Var yûri taleb eyleme zinhâr bulunmaz
- 2 Hâr u hasile taldı cihân bâğı velîkin
Zâr itmege cân bülbülünü gül-zâr bulunmaz
- 15a 3 Zerrâķile sâlûs cihân hânķahını
Tutdı velî bir ' âşık-ı zâr bulunmaz
- 4 Bâzâr-ı cihân tãlib-i dîñarile taldı
Bir ğüşe-nişin ' âşık-ı didâr bulunmaz
- 5 Dil hânesini yıķmađa çok bulunur üstâd
Luţfile velî yapmağa mi' mâr bulunmaz
- 6 Derdâ ki münâfık bu cihân mülkini tutdı
Bir ehl-i şafâ mü 'min ü dindâr bulunmaz
- 7 Göñlün Hâķ'a vir ' âşık-ı Hâķķ ol yûri Fânî
Dil virme saķın ğayra ki dildâr bulunmaz

61

mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fa' ulün

- 15a 1 Âlemde dilâ yâr-i vefâdâr bulunmaz
Keşf itme sırruñ maķrem-i esrâr bulunmaz

- 2 Zülmetdedurur cümle çü ebr-i şeb-i deycür
Bir mäh-cebîn mazhar-ı envâr bulunmaz
- 3 Dünyâ gicesinde uyqudadur cümle halâyık
Bir gözi açık ‘âşık-ı bîdâr bulunmaz
- 4 Bu halk kamu mürde-dil-i mest ü hevâdur
Bir zinde-dil ü ‘âkil ü hüşyâr bulunmaz
- 5 Bîmâr-ı gam-ı nefsidurur cümle halâyık
‘Aşk-ı Hak’ile bir dil-i bîmâr bulunmaz
- 6 Kız ehliyile mübtedi‘ e müsterî çokdur
‘İlm ü ‘amel ehline harîdâr bulunmaz
- 7 İnkârile ikrârı bu halkuñ baña birdür
Kim Hak’a yarar şıdkile ikrâr bulunmaz
- 8 Ger ‘âkiliseñ gam yime ey dil bu cihânda
Kimesneyiçün ki saña gam-h’âr bulunmaz
- 15b 9 Yâri yine sen sende taleb it yûri Fânî
Çünkü bu cihân içre saña yâr bulunmaz

62

mef’ûlü mefâ’îlü mefâ’îlü fa’ûlün

- 15b 1 Cândan geçüb en tâlib-i cânânelerüz biz
Ma’ nî şehinüñ gencine vîrânelerüz biz
- 2 Maḥmûriseñ ey rind-i harâbât berü gel
Nûş-ı mey-i la’l it ki peymânelerüz biz
- 3 Câmile sebûya itmeziseñ tañ mı kanâ‘at
Çünkü ezeli sâkin-i hum-hânelerüz biz
- 4 Nâşih yûri ‘âklile bize itme naşihat
Fehm idemezüz sözüñi divânelerüz biz
- 5 Ferzîn gibi keş-rev degülüz na‘ -ı cihânda
Şahuñ yolına şâdik u ferzânelerüz biz

- 6 Dil meclisini şem^ç -i cemâl ideli pertev
 ‘Aşk âteşine yanmağa pervânelerüz biz
- 7 Fânî bizi [ger] bildüñiseñ cân-ı cihânuz
 ‘Âlem çü şadefdür aña dür-dânelerüz biz

63

mef^ç ûlü mefâ^ç ilü mefâ^ç ilü fa^ç ûlün

- 15b 1 Bu mey-gedede bir nice evbâşlaruz biz
 Câm-ı meye cân virici qallâşlaruz biz
- 2 Debrensedügi cüşsemüze tañ mı k’ezelden
 Mecnûn’ile hem-ñû olup adaşlaruz biz
- 3 İtleri izine yüzümüz sürdügümüz bu
 Hâk-i der-i cânâneye ferrâşlaruz biz
- 4 Hâk-i derini itmezisek başumuza tâc
 ‘Âlemde ‘aceb devlet[i] yok başlaruz biz
- 16a 5 Zehr ağacınıñ kesübeni cümle budağın
 Şan^ç atla aña nây-ı şeker aşlaruz biz
- 6 Hâline bakup eylemezüz kimseden ikrâh
 Kim ‘âleme her hâlile hâldeşlaruz biz
- 7 Şüfî bize bed-nâm diyüp eyleme inkâr
 Zîrâ ki aşıldan saña qardaşlaruz biz
- 8 Sensüz şanemâ içdügümüz hün-ı cigerdür
 Bezm-i gamuña ya^ç nî ki ‘ayyaşlaruz biz
- 9 Ol kân-ı gevher eyleyeli ‘aşka bizi qarq
 Deryâ-şifatuz sözde güher-pâşlaruz biz
- 10 Fânî bizi küyından ırağ eyleyeli döst
 Derdile gam u miñnete yoldaşlaruz biz

64

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 16a 1 Göreli vech-i dildârı gözüm gayra nazar itmez
İreli kûy-ı 'aşkına gönül daği sefer itmez
- 2 Każâ oğlarına cânı hedef olsun ço perîdür
Anuñ kim gamzuñuñ tîrin görüp sine siper itmez
- 3 Cihānuñ hūbları gerçi zer ü sîmile şayd olur
Büt-i sîmîn-tenüm benüm zer ü sîme nazar itmez
- 4 Reh-i 'aşkında dildāruñ aña şādık dinilmeye
Ki gözün kiriden çün sîm yüzün h̄asretle zer itmez
- 5 Kaşuñda h̄āk olup Fānî penāhuñda emān buldı
Anuñ'çün h̄ic kimseden cihān içre h̄azer itmez

65

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 35b 1 Cismümüz garķ eyledi hūn-ābumuz
Mā-sivāyı yaķdı dilde tābumuz
- 2 Çün namāz-ı 'aşķa eyledük şalā
Cānda gördük kıble vü mihrābumuz
- 3 'Aynumuzdur gayrumuz degül bizüm
'Aşķumuzdan dem uran aħbābumuz
- 4 Kālile aħvālümüz itdük beyān
Tā ki bundan yol vire aşhābumuz
- 5 Dün içinde göreliden ol günü
'Ayn-ı bîdāri olupdur h̄'ābumuz
- 6 Kem gedāsı kaşumuñ şehlerdurur
Mihr-i devlet maţla'ıdur bābumuz
- 7 İsmümüz Fānî'durur gerçi bizüm
Kim bile kim nedurur elķābumuz

66

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 59b 1 Bâg-1 hüsnünde nigārâ gülümüz
İtdi aşüfte yine bülbülümüz
- 2 Tağ urdı şanemâ cānumuza
La' lüñ üstinde siyeh fülfulümüz
- 3 Her nefesde dil olur mest ü harāb
İreli la' l-i lebünden mülümüz
- 4 N'iderüz seyr-i bahārî ki yiter
Ruħlaruñ lāle şaçuñ sünbülümüz
- 5 Fāniyâ bülbül-i şūrīde-şıfat
' Ālemi tutdı yine gulgulumuz

67

fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün

- 16a 1 Cümle eşyādan tecellī eyledi envār-1 şems
Gel berü eyle nazār ey tālīb-i dīdār-1 şems
- 16b 2 Cümle ' ālem nūrile taldı velī budur ' aceb
Zulmet içre kaldı huffāş eyleyüp inkār-1 şems
- 3 H' āb-1 gāfletde kalursa tan mıdur huffāş-1 dūn
Çeşm-i kūrî çün ezelden olmadı bīdār-1 şems
- 4 Perde-i zulmānī vü nūrāniye kalmadılar
Cān u dilden eyleyenler şıdkile ikrār-1 şems
- 5 Sırr sırr-1 Hāḡ' durur kim cümleden mahfīdurur
Ola mı ' ālemde kimse ' ālim-i esrār-1 şems
- 6 Oldı çün mestūr mestūr kıbāb-1 gayretüñ
Var kıyās eyle ki ' ālemde kim ola yār-1 şems
- 7 Şad-hezārān ' āşıkı her gūşede Mansūr-vār
Çağırup sırr-1 ene' l-hāḡ oldılar ber-dār-1 şems

- 8 Nice ‘izz olur ki yā Rab bu kemāl ü fazlile
Oldı Mevlānā Celāle’ d-dīn’e evvel dār-ı Şems
- 9 ‘Āciz olsa tañ mıdur vaşf-ı kemālinde ‘uķūl
K’evliyā içinde tenhā oldı ol muhtār-ı Şems
- 10 Şems anuñ ol Şems’uñ oldı ‘āşık u ma’şūķdur
Halvet-i hāşında Hakk’uñ ya’ nī kim fi’l-gār-ı Şems
- 11 Şeh Şalāha’ d-dīn’ durur nūriyile bedr-i tamām
Kim cemālinden tūlū’ itdi anuñ envār-ı şems
- 12 Şeh Hüsāme’ d-dīn ziyā’ü’l-Hakk miftāh-ı künūz
Kim anuñ ‘aşkında oldı server-i ebrār-ı şems
- 13 Olduğıçün mazharı esrārınuñ Sultān Veled
Nūr-ı çeşmidür ki oldı bülbül-i gül-zār-ı şems
- 14 Nūr-ı vāhiddür buları vaħdetile gözlegil
Vaħdetile gözleyenler oldı berħurdār-ı şems
- 15 Yā ilāhī isterem senden müyesser eylegil
Ki cihānuñ fikrini dilden süre efkār-ı Şems
- 17a 16 Nüş kılmak isteriseñ ey gönül Āb-ı hayāt
Āb-ı hayvāndur müdāmī nüş kıl güftār-ı Şems
- 17 Fāniyā tekrār eyle zikrini dilde müdām
Kim şafā virür gönül mir’ātına tekrār-ı şems

68

fā’ ilātün fā’ ilātün fā’ ilün

- 51a 1 Cāhil-i maħkūm-ı nefsūn bir nefes
Şoħbetinde olmağı itme heves
- 2 Kāf-ı ‘ālemde eger Sımürg’iseñ
Mezbele seyrinde kalma çün meges
- 3 Bulmaduñsa tā ebed bigāne sen
Dāmen-i vaşl-ı habībe dest-res

- 51b 4 Hâk yolında Rüstem-i destânsın
‘Aşk meydânına sürdüñse feres
- 5 İrdise deryâya kaçreñ maḥv ola
Dem-be-dem kaçreñde biñ Nîl ü Aras
- 6 Bâd-ı şehvet karşusunda hem-çü küh
Durasını ırmaya çün ḥâr u ḥas
- 7 Kâlebile ḥâl ricâle irmedi
Kimse Fânî var ḥamûş ol sözi kes

69

müfte‘ilün fâ‘ilün müfte‘ilün fâ‘ilün

- 17a 1 Mürde-i ‘aşkuñ şehâ zinde-i câvid-imiş
Gün yüzünüñ zerresi ‘âleme ḥürşid-imiş
- 2 Kible-i imândurur tal‘atun ey âftâb
Aña sücüd itmeyen kâfir-i bîdîd-imiş
- 3 Zülfünün ebriyile mâh-cebinün gören
Dünleri Kâdr ü Berât oldu günü ‘îd-imiş
- 4 Bilmedi kimse seni kim ne şeh-i cânsın
Bende-i ḥâk-i derün Ḥusrev ü Cemşid’-imiş
- 5 Ğayra nazâr itmek vahdetün aşlıdurur
‘Aşkile yanmak müdâm ‘aşıkâ tevḥid-imiş
- 6 Aşlını bu sözlerün ‘aşkile bilmek gerek
‘Aklile bildüm demek cehlile taklid-imiş
- 7 Fânî tarabdan eger eylerise cübbe çâk
Tañ mı ki bu meclisün muṭrib[i] Nâhid’-imiş

70

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 17a 1 ‘Āşık-ı Hâk tâlib-i didâr-imiş
‘Ākil-i dün ‘aşık-ı dinâr-imiş

- 2 Ebr-i hestî zulmetin terk eyleyen
Çün meh-i nev maẓhar-ı envâr-imiş
- 3 İ' tibârâta kalan şeyhüñ müdâm
Yolın uran cübbe vü destâr-imiş
- 17b 4 Tâlib olan fikr-i dünyâ eylese
Mest-i Haḡ olmaya kim hüşyâr-imiş
- 5 Kankı zâhiddür kim cihānuñ mālına
Meyl iderse tesbîhi zünnâr-imiş
- 6 Hüd-perestî nâ-mübârek hâldür
K'anda iḡrâruñ senüñ inkâr-imiş
- 7 Cism-i ḡakî hem-çü bîmâr-hânedür
Furkatile anda cân bîmâr-imiş
- 8 Olmadın bîmâr tîmâr eylegil
Haḡḡ[1] zikr itmek aña tîmâr-imiş
- 9 Terk-i aḡyâr eyle Fânî yâriçün
Çünki yârüñ perdesi aḡyâr-imiş

71

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 17b 1³ Kendüzini bilmeyen nādānımış
Şürete âdem velî ḡayvānımış
- 2 Olmayan eflâkde yâr-i melek
Şüret-i insânda şeytānımış
- 3 Göñüledür şürete degül nazar
Ḳalb-i şâfî muntazır Raḡmān'ımış
- 4 Her neye kim tâlibiseñ 'aynısın
Cân anuñ'çün tâlib-i cânānımış

³ Bu şiirde mahlas bulunmuyor. Muhtemelen eksiktir.

- 5   Ḳanḳı ḳul kim Ḳaḳ yolında cān vire
Aña bende dime kim sulṫānımiş
- 6   Kūr-ı māder-zād görmeye Ḳaḳ'ı
Çünkim anuñ derdi bī-dermānımiş
- 7   Bāliḡ olan ṫālib-i Ḳaḳ'dur hemīn
ṫālib-i cevz ü mevīz oḡlanımiş

72

mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fa' ūlūn

- 55b 1   Ḳıble olalı cān u dile ol büt-i mehveş
Her yüzde gözüm gördi ḡayālini mūnaḳḳaş
- 56a 2   Īmān-ı ruḡından çevirür yüz ser-i zülfi
Zirā [e]zelī küfridür iden an[ı] serkeş
- 3   Dil aldı vü dīn ḳaşdın ider ol gözi cāzū
Peyveste ider mekrini ḡışmile çatup ḳaş
- 4   Ḳaddūnde gören didi şehā ḡāl-i siyāhuñ
Şan Hindīdurur micmer içün yandurur āteş
- 5   Bir ḡusrev-i şirīn-leb idübdür beni Ferhād
K'olmaz bu cihān içre aña ḡüsnile beñdeş
- 6   Şād olmadı ḡamḡin ḡöñül ol māh-liḳānuñ
Cānum ideli zülf-i perīşān[ı] müşevveş
- 7   Meydān-ı melāmet[d]e bu gün Fānī-i rüsvā
'Aşḳuñla girüp çarḡa çü çarḡ aldı ele baş

73

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 33b 1   Benüm olsa diridüm olmadı ol yār dirīḡ
Gülmedi yine n'idem bu dil-i ḡam-ḡār dirīḡ
- 2   Ḳasret ü derd ü elemle bizi bīmār ḳılup
Ol ṫabīb-i dil ü cān itmedi tīmār dirīḡ

- 3 Şeb-i fūrkatde gönül mülkini tutdı zalām
İtmedi rüşen anı mäh-ı pür-envār dirîğ
- 4 Umularum bu mıdı kim beni ağladı beni
Gelüben oyununa ağıârile dildâr dirîğ
- 5 Sitem-i cevr ü cefâ gönlümüzi itdi harâb
İtmedi luḫ u vefâsın aña mi' mâr dirîğ
- 6 Dâmeni vaşlına anuñ elüm irmedüğüçün
Şimdi uş vird-i zebândur baña her bâr dirîğ
- 34a 7 Acıgum süz-ı dilüm çün kime şerḫ eyleyeyin
Çün baña yâr olan oldu yine ağıâr dirîğ
- 8 Hem-çü bülbül yakılup âh u figân eyledüğüm
Bu ki hem-dem olısar ol güle her ḫâr dirîğ
- 9 Ger boyun virdüñise Fânî rızâsına Ḥaḫ' uñ
Yüri hıc bir nesneyiçün eyleme zinhâr dirîğ

74

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 74a 1 Hâlini ben ḫastenüñ şormadı dil-dârum dirîğ
İtmedi bir kez teraḫḫum ol dil-âzârum dirîğ
- 2 Dîn ü dil almağa benden nergis-i câzuları
Ḳaşlarıyla mekr ider ol zülf-i zünnârum dirîğ
- 3 Göz uciyla eylemez baña nazar ol seng-dil
Bir nefes güş eyleyüp feryâdile zârum dirîğ
- 4 'Aşḫ içinde dil diler ber-dâr ola Mansürveş
Yâr eger itmezse müşgîn zülfini dârum dirîğ
- 5 Ḥabs idüp çâh-ı zeneḫdânında gönlüm ol perî
Dimedi bir kez nicesin ey giriftârum dirîğ
- 6 Bu 'aceb kim aña bir kez itmedi sözüm eşer
Gerçi kim yakdı cihânı süz-ı güftârum dirîğ

- 7 Şiše-i nāmūsūma urduñ melâmet sengini
Ol sebebden qalmamışdur nengile ‘ārum dirīg
- 8 Çāk idüp şabrum yaqasın dest-i cevruñ dilberā
Eyleyüp rüsvā beni keşf itdi esrārum dirīg
- 9 Yapmadı luḡ u vefāyile bu vīrān göñlümi
Arturur her dem cefāsın ol cefā-kārum dirīg
- 10 Leblerüñden ey ṭabīb-i cān devā irişmeden
Hicrile tenden çıqarsa cān-ı bīmārum dirīg
- 11 Fānī’yem kim teşnelikden cānum irişdi lebe
Leblerinüñ cāmını şunmazise ol yārüm dirīg

75

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 52b 1 Saña mesken olmayınca nār-ı ‘aşq
Çeşm-i cānuñ görmeye gül-zār-ı ‘aşq
- 2 Ten gözin yum cān gözin aç ‘aşqile
Tā olasın lāyık-ı dīdār-ı ‘aşq
- 3 İsteriseñ ‘aşq-ı cān var al şatun
Kim ezelden böyledür bāzār-ı ‘aşq
- 53a 4 H̄‘āb-ı gāflet[d]e qalubdur tā ebed
Her göñül kim olmadı bīdār-ı ‘aşq
- 5 Terk-i zulumet itmeyince ey göñül
Olmayasın nāzır-ı envār-ı ‘aşq
- 6 Sırr-ı ‘aşkı gāyr-ı ‘aşqa şorma kim
‘Aşq olupdur vāqıf-ı esrār-ı ‘aşq
- 7 Virmeye sırr-ı ene’l-ḥaḡdan ḡaber
Hem-çü Ḥallāc olmayan ber-dār-ı ‘aşq
- 8 Gülşen-i cennet ola nār-ı caḡım
Ol dile kim yiri oldı ḡār-ı ‘aşq

- 9 Şāh öñinde didiler ‘abdü’l-hevā
Anlara k’olmadılar aḥrār-ı ‘aşḫ
- 10 Baña kıble Ka‘ be-i kūyuñdurur
K’oldı cānā cennet-i ebrār-ı ‘aşḫ
- 11 Var ḥamūş ol tā dilüñden Fāniyā
‘Aşḫ tā ola nātık-ı güftār-ı ‘aşḫ

76

müstef’ ilün müstef’ ilün müstef’ ilün müstef’ ilün

- 59a 1 Cān boynına müşgīn resen şaldı şehā gīsūlaruñ
Dil mürğına olmışdurur dām-ı belā gīsūlaruñ
- 2 Tāpuñda cān u dil yanar (boynuñ ağında yapıla)
Çeşmüm perīşān görelı ey meh-[liḫā] gīsūlaruñ
- 3 Kimse cemālūñ gencine bulmamağičün dest-res
Geh gösterür mār-ı siyeh geh ejdehā gīsūlaruñ
- 4 Cānā düşüp tāb üstine perde olaldan ḥaddüñe
Geh gösterür şems ü kamer gāhī sehā gīsūlaruñ
- 5 Cānı helāk eylerdi ğam zibā ruḫuñdan dilberā
Ref itmese vaḫt-i seḫer bād-ı şabā gīsūlaruñ
- 6 Fānī çü pīr ü nā-tüvān üftāde ḫaldı ey cüvān
Yirden anı ḫaldurmağa eyle ‘aşā gīsūlaruñ

77

fā’ ilâtün fā’ ilâtün fā’ ilâtün fā’ ilün

- 59a 1 Eyleyüp tīr-i müjeñle ḫaşd-ı cān ebrūlaruñ
Gösterür dāyim dile müşgīn kemān ebrūlaruñ
- 2 Cān u dil miḫrāb[1]dur Ka‘ be yüzüñde ey şanem
Ehl-i ‘aşḫuñ mezhebinde bī-gümān ebrūlaruñ
- 3 Kıble-i ḫüsnüñe ḫarşu secde eyler muttaşıl
Mesken idinse ne ḫañ şadr-ı cinān ebrūlaruñ

- 4 Allah'a iledür beni ol nergis-i cāzūlaruñ
Eyleyelden mekrini cāna 'ayān ebrūlaruñ
- 59b 5 Gözleyüp mihr-i ruḥuñla ebr-i zūlfuñ dāyimā
Vird idinmiş süre-i Nūr u Duḥān ebrūlaruñ
- 6 Şan ḥarīm-i Ka'be'de vā' ızdurur giymiş siyeh
Kim kitāb-ı ḥüsnüñi ide beyān ebrūlaruñ
- 7 Fānī-i dildādeye tefsīr eyler ey perī
Muşḥaf-ı ḥüsn ü cemālūñ bī-zebān ebrūlaruñ

78

fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün

- 72b 1 Āh kim tæg-ı cününü urdı cāna beñleruñ
Cān nedür biñler urur āteş cihāna beñleruñ
- 2 Dil görüb zībā ruḥuñ üstinde didi şalınsın
Zağdur cānā ki girdi gülsitāna beñleruñ
- 3 Mürğ-i dil cānā giriftār oldı zūlfuñ dāmına
Kim anı şayd itmegiçün şaçdı dāne beñleruñ
- 4 Bir nefesde öldürür biñ 'āşık-ı dil-dāde'i
Ġam yimez bir demde biñ kez girse ḳana beñleruñ
- 5 İttifak idüp gözüñile Fānī eyler helāk
Ḳanıyicün kimsenüñ itmez bahāne beñleruñ

79

mef' ūlü mefā' ilü mefā' ilü fa' ūlün

- 34a 1 Zāhid gözüñ aç minberi ḳo dāra nazar ḳıl
Ya' nī resen-i ṭurre-i ṭarrāra nazar ḳıl
- 2 Mansūr oluban dāra varur 'āşık-ı bī-dil
Anı ileden ma' nī vü esrāra nazar ḳıl
- 3 Olmaduñise 'āşık-ı Yūsuf çü Zeliḥā
Seyr idübeni Mışr u bāzāra nazar ḳıl

- 4 Ma' lūmuñ aña olmadısa kışşa-i Mecnūn
Gūş idūbeni būlbūl-i gūl-zāra nazār kıl
- 5 Ger dileriseñ āyīne ola saña ' ālem
Terk idūbeni zūlmet-i envāra nazār kıl
- 6 Ger ' āşıkiseñ cān u cihāndan gūzer eyle
Terk idūbeni ğayrını ol yāre nazār kıl
- 7 Ger zindeyise halk-ı cihān kār-ı cihāndan
Fānī yūri sen ' āşık-ı bī-kāra nazār kıl

80

fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün

- 34a 1 ' Āşıkiseñ ey gönül dildāra gel
Terk-i ağyār eyleyūben yāra gel
- 2 Yūsuf'ı getürdiler bāzārına
Şehr-i Mışr'uñ gel berü bāzāra gel
- 34b 3 Bilmek isterseñ ene'l-ħağ sırrını
Ey gönül Manşūr gibi dāra gel
- 4 Ölmek ikrār ölmemek inkārdur
Terk-i inkār eyleyüp ikrāra gel
- 5 Büm bigi kalma bu virāneye
Būlbūl iseñ gel berü gūl-zāra gel
- 6 Mü 'mine dünyā cehennemdür didi
Ĥağ ĥabībi cennet-i ebrāra gel
- 7 Zūlmet-i dünyāyı terk it Fānīyā
Şemse yüz tūt menba' -ı envāra gel

81

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 35a 1 Baña dersile sebağ olalı ol ĥüsn ü cemāl
Görinür gözlerüme halk-ı cihān cümle ĥayāl

- 2 Cümle eşyâda senüñ nūr-ı cemālūñ görelî
Oldı ‘ âlem şanemâ çeşmüme âyîne-mişâl
- 3 Şeb-i fūrkatde yanan şem‘ bigi derdüñile
Zulmeti nūr oluban buldı saña kurb u vişâl
- 4 Bezm-i hüsnüñde senüñ her ki bula ‘ iş ü tarab
Niçe kim ‘ ömr ola görmeye ‘ âlemde melâl
- 5 El çeküp kâr-ı cihândan yürürem vâlih ü mest
Görinelden yüzüme ol naqş-ı cemâl ü had ü hâl
- 6 ‘ Aqlile fazl u kemâle irişür cümle velî
Terk-i ‘ aql eylemek oldı baña ‘ aşkuñda kemâl
- 7 Her ki şahrâ yolını tutdusa Mecnûn-şifat
Şâbit oldı reh-i ‘ aşkuñda senüñ hem-çü cibâl
- 8 Şâdıķiseñ reh-i ‘ aşk içre niyâz eyle müdâm
Ki hemîn hûb olana lâyıķ olur nâz u delâl
- 9 Terk-i ‘ aql eyledi Fânî saña irişmekiçün
K’oldı ‘ aqlile irişmek saña ey döst muhâl

82

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 57a 1 İtdüģince baña ol mâh-liķâ nâz u delâl
Pür olur hâne-i dil her nefes envâr-ı hilâl
- 2 Şüret-i hûba nazâr itdüģi ‘ uşşâķ budur
Ki cemîl oldı Hâķķ u mazhar[1]dur ehl-i cemâl
- 3 Şüfiyâ luţf-ı Hudâ’dur diriseñ vech-i ģasen
Neyiçün luţf-ı Hudâ saña vire ģüzñ ü melâl
- 4 Kîmyâdur nazarı üstüme anuñ düşeli
Oldı yeksân gözüme zerr ü geģi seng-i sifâl
- 5 Pürdurur Ka‘be vü deyr ol şanemüñ nürüyle
Anuñiçün bize birdür bu yemîn ü bu şimâl

- 6 Kaşuñ nūnıyile mīm-i dehānuñ görelı
Eyledüm kıaddüm elif kaşuñ öñinde çü dāl
- 7 Ser-i şırān-ı cihān pest ola ol şāh eger
Çeşm-i āhūlarile eylese ‘ aşıqlara al
- 8 Görse tarz-ı ğazelüm Hāfız-ı Şırāzı eger
Nutqa geldi şanadı dirilüben Şeyh Kemāl
- 9 Haddüñi bilüben endāzeyile söyle sözi
Fāñı’sin saña yaraşmaz k’urasın lāf-ı kemāl

83

fā’ ilâtün fā’ ilâtün fā’ ilâtün fā’ ilün

- 18a 1⁴ Cism imiş Fāñı bu ‘ ālem cān imiş ādem aña
Ol şanem gibi cihānuñ cismine cān görmedüm

84

fā’ ilâtün fā’ ilâtün fā’ ilâtün fā’ ilün

- 18a 1 Hüb-rūlar içre senüñ gibi dilber görmedüm
Kāmetüñ bigi çemende serv-i ‘ ar’ ar görmedüm
- 2 ‘ Ālem içre meh-likālar gerçi kim çokdur velı
Sencileyin ğonca-leb bir māh-peyker görmedüm
- 3 Görse di zibā ruhuñ Rıdvān diridi ey şanem
Cennet içre buncılayın verd-i aħmer görmedüm
- 4 Leblerüñ gibi Bedaħşān içre la’ l işitmedüm
Dişlerüñ gibi ‘ Aden’de dürr ü gevher görmedüm
- 5 Cümle ‘ ālem halk[ı] kâyıldür kemāl-i hüsnüñe
Münkir-i hüsnüñ gibi mel’ ün u kāfir görmedüm
- 6 Vaşf-ı hüsnüñle ki pürdür okuyan dıvānumı
Dise kim bunuñ gibi dıvān u defter görmedüm

⁴ Bu beyit sayfa başında ve tektir. Mahlas bulunmaktadır. Başka bir şiirin son beyti olmalıdır. Yazmanın bu bölümünde eksiklik olabilir.

- 7 Göreliden yüzün[i] Fānī budur vird[i] müdām
Kim senün gibi cihānda şems-i enver görmedüm

85

fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün

- 18a 1 'Aşkuñ oldı dīn ü imānum benüm
Tal' atıñdur kıble-i cānum benüm
- 2 'İd-i ekberdür cemālün ey şanem
Cān u dilden aña qurbānum benüm
- 3 Derdünile derdüme eyle ' ilāc
Derdün oldı çünkü dermānum benüm
- 4 Hızr-ı cānsın yā Mesihā-yı zamān
Kim sözüñdür Āb-ı hayvānum benüm
- 18b 5 Olmuşam 'ālemde bī-kār u dükān
'Aşkuñ oldı kār u dükkānum benüm
- 6 Dü-cihānda senden artuğ yokdurur
Evvel ü āhir nigh-bānum benüm
- 7 Sırr-ı Fānī'yem ki Mevlānā'durur
Gönlümün tahtına sulţānum benüm

86

fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün

- 18b 1 Beni 'ākıl şanma kim divāneyem
Ol cemālün şem' ine pervāneyem
- 2 Gāh maħmūr gehī mest ü harāb
Kim şarāb-ı 'aşka ben peymāneyem
- 3 Hāne-i dil pürdurur genc-i beķā
Ol sebebden külliyen vīrāneyem
- 4 Qalma cism-i zāhirün vīrānına
Kim şadefdür cism ben dür-dāneyem

- 5 Göricegiz beni zülfin debredür
Zülfine anun meger ben şaneyem
- 6 Yokdurur gönülüm evinde naqş-ı ğayr
Beni şanmañ lāyık-ı büt-ḥaneyem
- 7 Ehl-i tevḥidem cihān içinde ben
Terk-i ğayr itmekde key merdāneyem
- 8 Uşda geldüm kim benüm āl-i Ḥalīl
Yıkmağa büt-ḥaneyi merdāneyem
- 9 Fāniyā cān u cihāndan geçmişem
Çü ezelden ‘aşık-ı cānāneyem

87

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 19a 1 Gönülümün tahtında ‘aşkuñ pādişāhumdur benüm
Kim itā‘at eylemek aña penāhumdur benüm
- 2 Luṭf-ı şeh ister ki beni kendüye ide yakın
Līk dūr iden beni andan günāhumdur benüm
- 3 Kānķı bende kim reh-i ‘aşķında şāhuñ cān vire
Şāh olubdur ki cihān cümle penāhumdur benüm
- 4 Şādıķu’l-ķavl olduğuma rāh-ı ‘aşķuñda senüñ
Āhumile gözlerüm yaşı güvāhumdur benüm
- 5 Başum üzre ḥāk-i pāyüñ tāk-ı devletdür baña
Hem-ser olmak itlerüñle ‘izz ü cāhumdur benüm
- 6 Şāh in‘ām itmek ister ben ķulına āh kim
Beni maḥrūm eyleyen baḥt-ı siyāhumdur benüm
- 7 Fāniyā kendün fenā ķıl öl ḥabībün yolına
Kim cemāli mazḥarı luṭf-ı ilāhumdur benüm

88

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 19a 1 Vaşluñ olmazsa müyesser dü-cihānı n'iderem
Baña cān olmaziseñ sen dil ü cānı n'iderem
- 2 N'iderem mähile sāli ki firāķile geçer
‘Ömr kim senüñle geçmeye anı n'iderem
- 3 Senden olmazsa hayātum yig ola baña memāt
Dem-i vaşl olmayıcaķ devr-i zamānı n'iderem
- 4 Ger niyābuñda senüñ emn ü emān bulmazisem
Şeh-i ‘ālemden iren emn ü emānı n'iderem
- 5 N'iderem kalb[i] ki fikrūñle senüñ olmaya pür
Ĥamdüñ itmezse dehāñile zebānı n'iderem
- 6 Luţf idüp ben kuluña ‘ arz-ı cemāl itmeziseñ
Ni‘ am-ı hür u kuşūrile cinānı n'iderem
- 19b 7 Çeşme-i āb-ı hayāt oldı lebüñ ey şeh-i cān
Lafz olmazise anuñ gevher-i kāmı n'iderem
- 8 Mişl ü hemtā yoğimiş ĥüsn ü cemāl içre saña
Çü yaķınüm budurur zann u gümānı n'iderem
- 9 Sūd vaşl oldı eyā Fāñı vü hicr oldı ziyān
Var iken buncılayın sūd u ziyānı n'iderem

89

müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün

- 19b 1 Men ‘ aşık-ı cāñaneyem cān u cihāndan geçmişem
Men lā-mekān seyrin bulup seyr-i mekāndan geçmişem
- 2 ‘ Ayne'l-yaķın ol dilberi cānum içinde görmişem
Men ‘ ārif-i Ĥaķķ'am bu gün zann u gümāndan geçmişem
- 3 Bāzār-ı ‘ aşka gelmişem cān virüben derd almışam
İrüp ĝınāya fakrile sūd u ziyāndan geçmişem

- 4 Ey h̄āce mülk ü māluñı ‘ arz itme baña faħrile
Ben genc-i bî-pāyān bulup h̄ānile māndan geħmişem
- 5 Bende olaldan ol şehe sultān-ı ‘ ālem olmuşam
Dünyā sarāyın terk idüp mīrile h̄āndan geħmişem
- 6 ‘ İsā bigi rāh-ı semā tutdum anuñ ‘ çün cānile
Nefsüm ħarın terk eyleyüp bu h̄ākdāndan geħmişem
- 7 Nefsümden artuğ düşmenüm yoğdur cihān içre benüm
Anuñ ‘ içün zāhirde ben tīr ü kemāndan geħmişem
- 8 Ben sırr-ı Fānī ‘ yem beni ol şems-i cān maħv eyledi
Ma ‘ nī gögin seyr itmege çarħ-ı duhāndan geħmişem

90

fā ‘ ilātün fā ‘ ilātün fā ‘ ilātün fā ‘ ilün

- 19b 1 Yoğ durur ‘ aşkuñdan özge daħi dīn ü mezħebüm
Ĥağ meger anda ħomış bezm-i ezelde meşrebüm
- 20a 2 Cür ‘ a-i cām-ı lebüñden mest idi cānum şeħā
Toğmadın daħi ‘ anāşır māderinden ħālebüm
- 3 Dilberā ħüsñüñ kitābuñdan oğuram ders-i ‘ aşğ
Daħi bir ħarf itmedin ta ‘ līm biter mektebüm
- 4 Ĥışşası Mecnūn u Leylī ‘ nüñ daħi söylenmedin
Beni Ferhād itmişidi ‘ aşkuñ ey şīrīn-lebüm
- 5 İrmekiçün kūyuña ceħd itdüğüm dāyım budur
K ‘ oldurur benüm cihān içinde Ka ‘ be maħlebüm
- 6 Gün yüzüñ şeħkiyle cānā günlerümdür cümle ‘ id
Zülfüñüñ sevdāsıla Kadr [ü] Berāt oldu şeħbüm
- 7 Şimdi Fānī nūr virseñ ‘ āleme tañ mı çü şems
Çarħ-ı cānda çün bülend oldu bürüc-ı kevkebüm

91

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 32b 1 Râh-ı 'aşkuñ oldı 'uşşâka şırât-ı müstakîm
Yüz tütüb didüm ki *bismi'llâhi'r-raḥmâni'r-raḥîm*
- 2 Göricek Maḥmūd beni *el-ḥamdü-lillâh* okudum
Ya' nî görmez gözlerüm 'âlemde çizinür kadîm
- 3 Senden artuğa gönül virmek günâh oldı şehâ
Ol günâhı itmeyem *estağfir-ullâhi'l-'azîm*
- 4 Ma' nî-i *innâ feteḥnâ* vaşf-ı ḥüsünüdür senüñ
Kim anuñ şânına gelmişdür *'alâ ḥulḳu'l-'azîm*
- 5 *Kâbe kavseynüñ* rümüzın kaşlaruñdan añladum
Ve'd-ḍuḥâ oldı yüzüñ *ve'l-leykür* ol zülf-i cîm
- 6 Ehl-i 'aşka vaşluñ ey şeh cennet-i a' lādurur
Kim 'azâb-ı fūrkatüne didiler nâr-ı caḥîm
- 7 'Aşkuñ olmasa eger bulmayadı bir şey zuhûr
Saña açdı *küntü kenzüñ* maḥzenin şâh-ı kadîm
- 8 Levḫ-i maḥfûza yazılan 'ilm 'ilmüñden durur
Ol sebebden k'oldı ḳalbüñ maḫzar-ı 'ilm-i 'alîm
- 9 Raḫmeten lil-'âlemînsin luḫ idüp olğıl şefî'
Varıcaḳ 'işyânile Fânî ḳapuña yâ Kerîm

92

müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün

- 32b 1 Ben bu cihâna gelmedin mest-i mey-i cānānidüm
Bî-ḫad sipāhum varidi cān mülkine sultānidüm
- 2 Bendedurur diyü baña itmeñ ḫaḳâretle nazar
Kim lâ-mekân Çîn'inde ben fağfüridüm ḫaḳānidüm
- 3 Bu ḫâkdānda ḳaḫreme baḳup gümāna düşmeñüz
Kim 'âlem-i ma' nîde ben deryâ-yı bî-pâyānidüm

- 33a 4 Tañ mı eger bir demde ben yüz biñ şadādan dem uram
Kim ol gülüñ bağında ben bülbül olup nālānidüm
- 5 Kaṭremde biñ deryā benüm ğarķ olsa olmaya ‘aceb
Zīrā ki ma‘ nī şurete gelmezden öñ ‘ummānidüm
- 6 Bu hırķa-i āb u gili giyüb size geldüğümi
Görüp beni ten şanmañuz zīrā k’ezel ben cānidüm
- 7 Ben bu libās-ı keşreti bu dem giyüp geldüm size
Bir dem varidi yāriñle ḫalvetd’ezel ‘uryānidüm
- 8 Cān-ı beķā isterseñüz ey ḫasteler baña gelüñ
Zīrā cihān-ı cānda ben çeşme-i ḫayvānidüm
- 9 Āsān olduğı baña cümle cihānuñ işleri
Bu oldı zīrā kim ezel her derde ben dermānidüm
- 10 Ben sırr-ı Fānī’yem baña sulṭān Mevlānā’durur
Bezm-i ezelde ol şehüñ ‘aşkıyile ḫayrānidüm

93

müstef’ ilün müstef’ ilün müstef’ ilün müstef’ ilün

- 33a 1 Geh mest-i cām-ı bādeyem geh ṭālib-i mey-ḫāneyem
Geh cür‘ aya cān virürem geh sākin-i ḫum-ḫāneyem
- 2 Geh nāṭıķam gāhī ḫamuş gāhī çü ḫandam gehi türş
Gāhī cemāli şem‘ ine cānānenüñ pervāneyem
- 3 Geh ‘āķil-i hüşyār-ı ser olup yürürem der-be-der
Geh dutuban şahrā yolın lā-ya‘ kıñ u divāneyem
- 4 Geh āb oluram geh sebū gāhī çü kaṭre gāh cū
Gāhī ḫalīlem geh ‘adū geh ‘aşık-ı merdāneyem
- 5 Gāhī olup āb-ı revān nefşüm görür ḫalk-ı cihān
Geh aşiyem gāhī ki mürğ gāhī lāneyem
- 6 Gāhī neyem geh nāy-zen gāhī gülem geh yāsemen
Gāhī mülem gāhī leben geh anlara peymāneyem

- 33b 7 Geh muṭribem gāhī ʔarab geh ehl-i rūzam gāhi ŧeb
Geh Kürd'em ü gāhi ' Arab geh sāde geh ferzāneyem
- 8 Geh zāhid-i muḥliŧ olup Ḥaḳḳ'a münācāt eylerem
Geh ŧūfī-i ŧāfī-dilem geh rind ü geh mestāneyem
- 9 Gāhī firāḳ-ı Aḫmed'e döymeyübeni inlerem
Ya' nī ki raḫmin umaram men āstin-i ḫannāneyem
- 10 Geh ol günün envārına perde oluram çün seḫāb
Geh bād bigi zülfinün sünbüllerine ŧāneyem
- 11 Geh baḫr olup mevc ururam her yaña gevherler ŧaçup
Gāhī dürem gāhī ŧadef geh genc geh vīrāneyem
- 12 Geh cān-ı ŧırfam geh dilem geh ŧüret-i āb u gilem
Geh ḳābil ü geh muḳbilem geh Ka' be geh büt-ḫāneyem
- 13 Fānī Ḥudā'nuñ fazlile temkīn bulup āḫir didi
Cān u cihāndan geçüben müstaḡraḳ-ı cā[nā]neyem

94

fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün

- 36b 1 Dilde ey dilber ḫayālün ḡam-güsārumdur benüm
Derd-i ' aŧḳuñ anuñiçün iḫtiyārumdur benüm
- 2 Bürc-i cānda mihr ü māhum ol ḫad-i zībādudur
ŧaḫn-ı dilde ḡülsitān u lāle-zārumdur benüm
- 3 Yire vurdum nām u nengün ŧiŧesin dīvāneyem
Faḫr-i nām u neng anuñ' çün ŧimdi ' ārumdur benüm
- 4 Gelmişem Manŧūrveŧ ' aŧḳuñda ber-dār olmaḡa
Aŧ beni zülfüne k' ey dildār dārumdur benüm
- 5 Gönlümün göynüklerini ḳaŧıyile çeŧmümün
Yazuban gitdüm cihānda yādigārumdur benüm
- 6 Ben melāmet olduḡumdan ŧanma kim ḡamḡin olam
' Aŧḳuñ içre kim melāmetlik ŧi' ārumdur benüm

7 Râh-ı ‘aşkıñda gezersem cân u serden tañ mı kim
Fânî’yem baş oynamağ ‘âlemde kârumdur benüm
VE LEHU

95

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 48a 1 ‘Aşk-ı cânândur dü-‘âlemde temennâmuz bizüm
Cümlede anuñ cemâlidür temâşâmuz bizüm
- 2 Bir nefes zîbâ yüzinden dilberüñ göz ırmazuz
Kim bu yüzden görünür nûr-ı tecellâmuz bizüm
- 3 Gizlenür hem-çün kevâkib cümle hûbân-ı cihân
Görinicek gün bigi ol mâh-ı sîmâmuz bizüm
- 4 Keşretinden ‘âlemüñ cânâ teberrâ eyledük
Olalı sen kıble-i cânâ tevellâmuz bizüm
- 5 Şüfiyâ ger bâğ-ı cennet oldısa saña murâd
Vaşl-ı dilberdür hemîn firdevs-i a‘lâmuz bizüm
- 6 ‘Âşıkñ cânı müdâmî ‘aşkile mi‘râc ider
Hüccet ü bürhândur aña leyl-i İsrâ’muz bizüm
- 7 Kâf’imiş mülk-i cihân Sîmürg’imiş ehl-i gümân
Bir tıyûr[a] tâlibüz ol oldı ‘Ankâ’muz bizüm

- 48b 8 Bu fenâda ismümüz gerçi ki Fânî’dür velî
Ol beğâda kim bile nedür müsemâmuz bizüm

96

müstef‘ilün müstef‘ilün müstef‘ilün müstef‘ilün

- 50b 1 Ey ‘âşıkân ey ‘âşıkân men vaşl-ı dilber bulmuşam
Ey müflisân ey müflisân men ma‘den-i zer bulmuşam
- 2 Gerçi faķır ü ‘âcizem zâhirde lîkin ma‘nide
Şâh-ı şehân-ı ‘âlemem kim kân-ı gevher bulmuşam
- 3 Meyl itmedügüm budurur çün zâğ-ı murdâra ki men
Tûti-i bâğ-ı ma‘niyem şad kân-ı şekker bulmuşam

- 4 Bir pâdişâha bendeyem kim mülkine had yokdurur
Her güşesinde mâlinuñ biñ şâh u leşker bulmuşam
- 5 Hâkim olan sultânlar maḥkûmum olmışdur benim
Çünküm kamudan ben beni ednâ vü kemter bulmuşam
- 6 Ğayr-i Hudâ'ya dil viren zâhirde mü'mindür velî
Ma' nî yüzinde anı ben a' mâ vü kâfer bulmuşam
- 7 Rüşen ideli Fâniyâ çeşmüm benim ol meh-likâ
Her zerresinde ' âlemüñ ḥurşîd-i enver bulmuşam

97

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 52a 1 Züll-i ' aşkuñ isterem ben ' izz ü ḥamî n' eylerem
' Âlemüñ câhı çeh oldı ben bu câhı n' eylerem
- 2 Besdurur baña ḥayâl-i ḥadd-i dilber mihr ü mâh
Çarḥ-ı ezrakdan iren mihrile mâhı n' eylerem
- 3 Faqr faḥrüm olalıdan şâh-ı vaḥdet olmuşam
Ben bu keşretde olan şâh u sipâhı n' eylerem
- 4 Şâh-ı ḥüsn olduḡuña mir'ât-ı dil oldı güvâh
Ey şanem ' âlemde ben daḡı güvâhı n' eylerem
- 5 Ğarḫ-ı ' aşkuñ olalı rûh-ı seferden geçmişem
Şehr-i vaşla irdi cân fürkatde râhı n' eylerem
- 6 Geçmişem tâc u ḳabâdan olalı abdâl-ı ' aşḳ
Zâhidâ senüñ gibi şâl-ı siyâhı n' eylerem
- 7 Fânî'yem ben kim baña faqr u fenâ oldı penâh
Emn anda bulmuşam ḡayrı penâhı n' eylerem

98

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 59b 1 Baña nâz eyleyeli ol güzelüm
Toldı dîvân ter ü rengin ḡazelüm

- 2 Şanemâ sende bu hüsni görelî
Cûşa geldi yine ‘aşk-ı ezelüm
- 3 Seni ben çünkü Hüdâ’dan dilerem
Seg rakîbile daği yok cedelüm
- 4 Her nefes gösterüben zülfini yâr
Arturur dildeki tül-ı emelüm
- 60a 5 Fânî’yem kim görelî gün yüzünü
‘Aşk içinde daği yokdur bedelüm

99

mef’ûlü mefâ’îlün mef’ûlü mefâ’îlün

- 60a 1 Hüyüñ senüñ hüsñüñ ben bende şehâ sevdüm
Hâlüñle kadüñ haddüñ ben bende şehâ sevdüm
- 2 Nür-ı Hâk’a mazhardur mir’ât-ı ruhuñ şehâ
Ol şüret-i zibâda ben nür-ı Hüdâ sevdüm
- 60b 3 Ol zülf-i dil-efrüzüñ ‘uşşâka belâ oldı
Ben divâne’i gör kim ‘âlemde belâ sevdüm
- 4 Her kimsene hûblardan luţfile vefâ ister
Çünküñ baña dildârum cevri itdi vefâ sevdüm
- 5 Ger Fânî’yisem n’ola bu ‘aşk-ı cüvânide
Terk idübeni ‘arı bir mâh-liķâ sevdüm

100

fe’îlâtün fe’îlâtün fe’îlâtün fe’îlün

- 72b 1 Görelî nür-ı cemâlüñ a benüm çok sevdüğüm
Gitmedi gözden hayâlüñ a benüm çok sevdüğüm
- 2 Geçüben cân u cihândan fûrkatünde rûz u şeb
İsterüm Hâk’dan vişâlüñ a benüm çok sevdüğüm
- 3 Nâzeninler işigünde oldılar ehl-i niyâz
Görelî gunc-ı delâlüñ a benüm çok sevdüğüm

- 4   Āyet-i nūr üzre onmıř řanalar bir notadur
Muşhaf-ı hũsnũnde halũn a benũm o sevdũgũm
- 5   ıble-i ehl-i şafaya gũyiy mihrbdur
Bedrũn üzre ol hillũn a benũm o sevdũgũm
- 6   Va' de-i ferdaya şalma Fanĩ'yi ldũr bugũn
atlıse aır me 'alũn a benũm o sevdũgũm

101

fe' iltũn fe' iltũn fe' iltũn fe' ilũn

- 74b 1   Cn ider anda olursam saa ey yr selm
Dil haylũne ider ddede her-br selm
- 2   Meskenũm dr-ı selm olsun eger luf idũben
Ser-i kũyunda virũrse baa dil-dr selm
- 3   Her gice hem-u kevkib gzũmi yumduum
Bu ki gũndũz de ide ol meh-i seyyr selm
- 4   Mdi-i gũlřen-i hũsnũn olalı bũlbũl-i dil
Baa ' izzetle ider cennet-i ebrr selm
- 5   deli dilde hayl-i adũn ey dst kıym
Baa cennet[d]en ider tũb vũ eşr selm
- 75a 6   Mey-perest ola eger zhid-i şad-sleyise
Kime kim eyleye ol la' l-i şeker-br selm
- 7   Fanĩ'ye gũlřen olur nr-ı bel hem-u Hall
Bd-ı şubhile aa gndereli yr selm

102

fe' iltũn fe' iltũn fe' iltũn fe' ilũn

- 75b 1   Evliydan gelũnũz ' aş-ı Hud isteyelũm
Terk-i fanĩ idũben mũlk-i bea isteyelũm

- 2 Yolına terk idelüm pādişehūñ varumuzu
Zillet ü faqr ü niyāzile ‘aṭā isteyelüm
- 3 Ṭayanup zühde ṭaleb itmeyelüm hūr u behişt
Dü cihāndan geçelüm ‘aşk-ı likā isteyelüm
- 4 Şeb-i fūrkat[d]e niçe bir olalum zūlmete ğarķ
Mihr ü mehden gelünüz nūr u ziyā isteyelüm
- 5 Mülk-i süflīde niçe bir olalum hem-çü sütür
Perr-i cānı açuban seyr-i Hümā isteyelüm
- 6 Mācerādan geçelüm ‘arbede’i terk idelüm
Şulhile emne varup cām-ı şafā isteyelüm
- 7 Oturup künc-i ferāgat[d]e ḳanā‘at eyleyelüm
Şabr u cū‘ ile dil ü cāna ğızā isteyelüm
- 8 ‘İlm-ber-besteyile kimne mürehber olmaz
‘İlm-ber-resteyile ‘aşk-ı hüdā isteyelüm
- 9 Hāzerātda şanalum gördüğümüz şevķile biz
Yüz sürüp pāyine şıdķile du‘ā isteyelüm
- 10 Aḫmed’ün faqr[1] eger oldıyısı cāna şi‘ār
Faqr-ı cān egnine her demde ḳabā isteyelüm
- 76a 11 Adımız Fānī’yise kendümüzi ḫāķ idelüm
Ya‘nī kim nefsumüzi küllī fenā isteyelüm

VE LEHU

103

müstef’ ilün müstef’ ilün müstef’ ilün müstef’ ilün

- 78a 1 Bī-derd-i dilber bir nefes gönlüm ḳarār itmez benüm
Hicrinden artuğı yirüm ‘ālemde nār itmez benüm
- 2 ‘Aşķuñ yolında ursalar baña melāmet ṭaşların
Cān bir şafāya irdi kim gönlüme kār itmez benüm

- 78b 3 Naqqâş[1] gözlerüm naqşında kim ‘aşq[1] anuñ
Çin-i cihânda manzarum naqş u nigâr itmez benüm
- 4 ‘Aşkuñ şarâbindan gönlin bir vechile mest oldı kim
K’ol meyden artuq mey dañi gönüm humâr itmez benüm
- 5 Her yirde dil muhtârdur ‘aşkundan artuq nesneye
Virân gönüm bir nefes bî-ihtiyâr itmez benüm
- 6 Baña tesellî dâyimâ yâr derdin[i] dir luţf idüp
Gönüm tesellî âh kim ol yâr-ı ğâr itmez benüm
- 7 Ben Fânî’yem faqr u fenâ âyîneme virür cilâ
Âyînemî cevr-i cihân hergiz ğubâr itmez benüm

104

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 79a 1 Gelüñüz bâde-i cân nüş idelüm
Çü ölüm varmaz amân nüş idelüm
- 79b 2 Bir nefes olma ayıq ‘ârifiseñ
Muttaşıl ya‘ nî hemân nüş idelüm
- 3 Bizi bu câm u kadeh mest idemez
Gelüñüz rıtl-ı girân nüş idelüm
- 4 Ortada kimsene zinhâr ayıq
Qalmasun pîr ü cüvân nüş idelüm
- 5 Yâd-ı nân eyleme olduñsa humâr
Pür-mey [ü] bî-ğam [u] nân nüş idelüm
- 6 Açdı yeñi hum bugün sâķi yine
Yuyuban dest ü dehân nüş idelüm
- 7 Luţfile sâķi size dir bu sözi
Gelüñüz ey ehl-i cihân nüş idelüm
- 8 Bu şarâbın büyin almağa melek
Didi ey âdemiyân nüş idelüm

- 9 Fānīyā olmazise saña harīf
Kimse gel anı nihān nūş idelüm

105

fā'ilâtün fā'ilâtün fā'ilün

- 20a 1 Cūş itdi yine deryā-yı cünün
Cānumı ğarķ eyledi emvāc-ı hūn
- 2 Oқuyaldan 'aşķuñuñ dīvānını
İtmişem dīvāneveş terk-i fūnūn
- 3 Senden artuķ kimse gelmez 'aynuma
Ĝayr[ı] itdüm hāne-i dilden birūn
- 4 Eyleyeydūñ luḡfile bir kez nazār
Olmayaydum ķahr-ı 'ālemden zebūn
- 5 Ĝarķ olanlar 'aşķunuñ deryāsına
Didiler *innā ileyhi'r-rāci'ūn*
- 6 Mürde-i 'aşķuñ olupdur ey şanem
Her ki oldı vāķıf-ı *reybe'l-menūn*
- 7 Gūş idenler kāf [u] nūnuñ emrini
Oldılar ğamdan dü-tā çün kāf u nūn
- 20b 8 Gözlerinden şol ķadar ķan döktiler
Tā ki hayrān oldı çarķ-ı nīlgūn
- 9 Nār-ı fūrķat yanduraldan Fānī'[yi]
'Ālem içre bulmadı bir dem sūkūn

106

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 20b 1 Ķad-i mevzūnuñ eger görseyidi serv-i çemen
Özini hāķ ideyidi ķalup ayakda çü men
- 2 Şatmasun serv-i çemen saña ser-efrāzluĝı
Çünki yoқdurur aña ğonca-leb ü sīb-zēķan

- 3 Budurur Ka' be-i kūyuñda muķim olduđı dil
K'ehl-i ĩmān olana ĩmāndanımıř ħubb-ı vaşan
- 4 Zehr şataldan acıdur kişiye gerçi ölüm
Lĳk sensüz ölüm oldu baña şehd ü leben
- 5 İşideydi řanemā vaşfını ' ĩsĳ lebũñũñ
Mürdeler rakşa girũben atadı cümle kefen
- 6 Vaşl-ı cānāna eger isteriseñ kim iresin
Ten ü cān terkini ur k'anda ne cān şığdı ne ten
- 7 ' Ařķ meydānına Rüstem bigi gir řādıkiseñ
Ĥavf u endişeyle ' ömr telef itme çü zen
- 8 ' Ařķũñũñ silsilesini göreli Fānĳ řehā
Terk-i ' aķl itdi ki dĳvāneliđ oldu aña fen
- 9 Didüm ey şeh nice gördüm seni ħıřmile didi
Beni görmek dileriseñ yũri terk it seni sen

107

fā' ilātũn fā' ilātũn fā' ilũn

- 20b 1 Çıķmayanlar perde-i pindārdan
Bile mi iķrārdan inkārdan
- 21a 2 Ĥār şuret oldu aña rāhzen
Bũy-ı ma' nĳ almadı gül-zārdan
- 3 Nũr-ı yāri le mũmeyyiz olmayan
Fehm ide mi yāri ni ađyārdan
- 4 Ārzũ-yĳ şehveti terk eylegil
Ger ħalāř olmaķ dilerseñ nārdan
- 5 Kim bularũñ aslıdur nār-ı cāhĳm
Nũra tebdĳl eylegil envārdan
- 6 řeyĥ-i kāmĳl menba' -ı envārdur
Kim şoludur řĳnesi esrārdan

- 7 Fāniyā ḥāk ol yolında ol şehüñ
Tā müşerref olasın didārdan

108

mefā' ilün mefā' ilün fa' ulün

- 21a 1 Ḥayālūñ olmasaydı ey şeh-i cān
Benüm bu göñlümün tahtında sulṭān
- 2 Varurdu cismümün mülki ḥarāba
Olurdu şeh-i dil hicrile vīrān
- 3 Velī luṭf idüben cānā ḥayālūñ
Olalı ḥānḳāh-ı dilde mihmān
- 4 Bi-ḥamdillāh ki dil irdi ḥayāta
Ḥayālūñ mürde cisme vireli cān
- 5 Maḳām-ı aşkuñ olsa dil aceb mi
K'olur dāyim maḳām-ı genc vīrān
- 6 Ḥicāb olsa ḥaṭuñ ḥaddüñe zülfüñ
Ki ebr olur ḥicāb-ı mäh-ı tabān
- 7 Göñül vireliden aşkuña Fānī
Çü ḳaṭre oldu ğarḳ-ı baḥr-i ummān

109

mefā' ilün mefā' ilün fa' ulün

- 53b 1 Vişāl-i yāriçün terk eylegil cān
Ki cān oldu bahā-yı vaşl-ı cānān
- 2 Eger cānāneye cānuñ virürseñ
Olasın ḳaṭreyilen baḥr-i ummān
- 3 Devāya olma ṭālib derdüñ artar
Ki saña derdüñ oldu hemīn dermān
- 4 Cihānuñ bāğı sicn-i mü'min
Ḳaçan mesken ola aña bu zindān

- 5 Gözet[d]düñse eger Hakk'ũñ rızâsın
Ola her kâr-ı müşkil saña âsân
- 6 Helâk itdüñse tende dīv-i nefsi
Olasın pâdişâh-ı mülk-i insân
- 7 Eger olduñsa Fânî mürde-i 'aşk
İçesin Hızr elinden Âb-ı hayvân
- 8 Kâmu şeyde olur Hakk'ı müşâhid
Olanlar 'aşk içinde mest ü hayrân
- 9 Kâlasın tâ ebed bâkî vü zinde
Hak'ũñ kurbında hem-çün cân-ı merdân

110

mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fa'ûlün

- 55b 1 Rüşen olalı gicelerüm pertev-i mehden
K'alnuña iner turrelerũñ taraf-ı külehden
- 2 Sevdâ-yı gam-ı zülfüñile olmaduğum şād
Budur ki kişi gülmeyiser baht-ı siyehden
- 3 Zâhid bize bu hüsn-i bütân âfet-i rehdür
Ger 'âkıliseñ olma emîn âfet-i rehden
- 4 Ol şâh-ı cemâlũñ bu güzeller sipehidür
'Aşk ehline gösterdi cemâlin bu sipehden
- 5 Dil Yūsuf'ı çâh-ı zeķan-ı dilbere düşdi
Yâ Rab ebedî itme halâş anı bu çehden
- 6 Sevmek seni ey dōst bize gerçi günehdür
Lîkin umar rakîb vişâlũñ bu günehden
- 7 Ey Fânî saña halk-ı cihân itse 'adâvet
Gam yime eger meyl ü maħabbet ola şehden

111

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 56a 1 Eyâ muṭrib beyân eyle elestüñ mâcerâsından
Ḥaber vir cân-ı müştâka qadîmî âşinâsından
- 2 Bu gün mest ü ṭarabnâküm ki sırr-ı 'ahd-i cânânı
Bu cân fehmi eyledi nâyuñ şadâ-yı cân-fezâsından
- 3 Semâ' -ı Mevlevî eyler gönül kim cân[1] mest itdi
Rümûz-ı 'aşq-ı Mevlânâ def ü nâyuñ şadâsından
- 4 Hevâ-yı leylî-i zülfüñ başdan beni yâd itdi
Ki 'aşq içre olan mecnûn kesilür akrabâsından
- 5 Erâcîfin eyâ dilber raqîbün sem' üñe qoyma
Ki pürdür 'âlem ol dîvün dürüg u iftirâsından
- 6 Gönül bir derde düşmişdür ki añâ idemez dermân
Olursa Bû 'Alî Sinâ eṭibbânuñ şifâsından
- 56b 7 Duyaydı lezzet-i zülî cihânüñ ḥ'âce vü miri
Reh-i 'aşq içre qaçmazdı bu Fânî'nüñ fenâsından

112

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 56b 1 Ey melîḥü'l-vech 'âlî-ḳadr serv-i nâzenîn
Vey lebi ḡonca yüzi gül cism-i berg-i yâsemîn
- 2 Bu leṭâfetle felekden göricek seni melek
Sâcid-i ḥüsnüñ olup eyler hezârân âferîn
- 3 Pür olup derd-i dilümden dilberâ ditrer felek
Şıdḳuma 'aşkuñ yoluñda eylesem bin bin yemîn
- 4 Ḥâl ü ḥaddün çeşm ü zülfüñ şîve vü nâzuñ senüñ
Bâyezîd-i vaḳt olanda ḳomaya taḳvâ vü dîn
- 5 Gözlerüñ zâhidleri mest-i ḥarâbât eyledi
Ḳılmadı devr-i lebünde şüfî-i ḥalvet-nişîn

- 6   Ṭālib-i şādī degüldür bu dil-i sevdā-zede
İdeli hicrūñ şebinde ‘ anberīn zūlfūñ ḥazīn
- 7   Fānīyā ten hırkasından cān[1] ‘ uryān eylegil
Kim şeh-i ‘ izze gedā-yı jende boş olmaz yaḳīn

113

mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 60a 1   Baña dervişile sultān bu gün olmışdurur yeksān
Ki ‘ alemde olup fāriğ dil oldı ‘ aşık-ı cānān
- 2   Cihānda baña Leylī yok ki düşdüm ‘ aşk-ı Mevlā’ya
Çü Mecnūn ğarḳ olub ‘ aşka dil oldı vālih [ü] ḥayrān
- 3   Geçüp bu kār-ı ‘ alemde aşıldum bār-ı ‘ alemde
Yanam mı nār-ı ‘ alemde ki oldum ṭālib-i Sübhān
- 4   Bu yolda kendüni ḥāk it kederde gönlüni pāk it
Görine çeşmüñe tā kim cemāl-i şahid-i Ḳur’ān
- 5   Vişāl-i ‘ idine yārūñ dilerseñ irişe cānuñ
Yürü var nefsiñüñ gāvın bu ‘ ide eylegil ḳurbān
- 6   Girüp bu bahre çün Mūsā bi-ḥamdillāh ki yol buldum
Ḥalīl’üñ nārına girdüm baña oldı gül [ü] reyḥān
- 7   Atıldum çarḫa çün Yūsuf şatıldum ḥabs-i zen çekdüm
Bulardan ḳurtulup oldum dil ü cān Mısr’ına sultān
- 8   Çü ‘ İsi gerçi kim çekdüm Cühūd’uñ zaḫmetin bi-ḥad
Velīkin ḳurtulup āḫir sefer ḳıldum sūy-ı Keyvān
- 9   Cemāl-i şāha ey Fānī iderseñ gönlüni mir’āt
Dilüñden çeşme-i ḥayvān senüñ her dem ola cūşān

VE LEHU

114

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 77a 1 Çeşm-i 'âşık ola mı gayr-ı nigāra nigerān
Ki olaruñ çeşmine gelmez heves-i hūr u zebān
- 2 'Ālem içre göre mi çeşm-i muhib gayr-i habīb
Ki ana āyīne-i şāfidurur her dü cihān
- 3 Ehl-i 'aşkuñ kadehidür kamu ecsād u nuķūş
Nüş iderler bu kadehlerden olar bāde-i cān
- 4 'Āşıka hār-ı cihān-dīde olur verd-i bahār
Hem-çü bülbül budurur itdügi şūrile figān
- 5 Gerçi ki 'aşkile çeke ne siperdür ne silāh
Ol ki anuñ gül-i terdür tenine zaħm-ı sinān
- 6 Reh-i 'aşkuñda şehid olduğuma olmağa dāl
Luṭf idüp her dem-i çeşmüm kefenüm eyledi kan
- 7 Fāniyā hestiyimiş saña cihān içre günāh
Nīst ol göstere tā kim yüzini ol şeh-i cān

115

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 21b 1 Anuñ kim gözleri nūrı sen olasın eyā meh-rū
Göre ol *şemme vechullāh* ne yaña ki tutarsa rū
- 2 Şular kim merd-i muṭlaqdur olan vird-i ene'l-ḥaḫdur
Bu sözüñ nāṭık-ı Ḥaḫ'dur ki şıgmaz bunda güft ü gü
- 3 Ne oldı hestī-i ṭalib irişdi çünkü maṭlūba
Çü kaṭre irdi deryāya aña kılmadı cüst ü cū
- 4 Kanı cüyā kanı güyā kanı ol 'âşık-ı püyā
Kanı ol kaṭre kim baḫre yüzün tutardı hem-çün cū

- 5 Çü ğarķ-ı baħr ola ķatre ķalan ismidurur el-ħaķ
Hemīn baħrūndurur varlık ki *lā-mevcūde illā hū*
- 6 Ben ol derd ehlinūñ cāndan ğulāmıyam ki derdinden
Ķamu derd ehl[i] cān virür eger alsaydı bir kez bū
- 7 Dil ü cāndan eyā Fānī yūri derdin dile Ħaķ'dan
‘Aķa eyleyicek derdin taleb itme aña dārū

116

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 21b 1 Şalaldan leylī-i zūlfūñ dil-i mecnūnı sevdāya
Oluban vālih ü ħayrān ķodum işūmi heyhāya
- 2 Derūnumdan ķopan āhuñ odın ger ‘āleme şalsam
Yanaydı her ne kim vardur serādan tā Süreyyā’ya
- 3 Ķamu varını terk idüp geķüp sūd u ziyānından
Benüm bāzār-ı fırķatde ilin virdügi ser-māye
- 4 Baķup āhū bigi çeşmi iķer şirāne ķanumu
Ki ol çeşm-i dil-i dildāra meger kim şiredi dāye
- 5 ‘İzāruñ ayına gönlüm budur meyl itdügi dāyim
Ki teşnedür şafāsından şafī māyildurur māya
- 22a 6 Serābına eyā Fānī cihānuñ ķalmağıl zinhār
Ki tā mest olasın anda irüp cām-ı muşaffāya
- 7 Elinden sākī-i ‘aşķuñ bu cāmı nūş idüp dāyim
Yūri var ehl-i vaħdet ol özüñi şalma ğavgāya

117

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 22a 1 Mest ü mecnūn eyle yā Rab ben gedāyı ‘aşķile
Rūşen eyle cān gözin nūr-ı likā-yı ‘aşķile
- 2 ‘Aķl-ı Raħmān’î-yi ğālib eyle nefsüm dīvine
Ķahr idem tā leşker-i nefis ü hevāyı ‘aşķile

- 3 ‘Aşkile kahr eyle nefsum k’ola emrüne muṭī‘
Hâzretüñden eylegil râzî rızâ-yı ‘aşkile
- 4 Çünkü mir’ât-ı cemâl-i Zü’l-celâl oldu gönül
Jeng-i ğamdan pāk it anı şafâ-yı ‘aşkile
- 5 Müflis eylegil dü-‘ âlemden beni ey zü’l-‘atâ
Göñlümi eyle ğanî cüd u ğnâ-yı ‘aşkile
- 6 Giyürüben egnüme yâ Rab kanâ‘ at hırkasın
Kenz-i lâ-yefnâyı göster gel ‘atâ-yı ‘aşkile
- 7 Mürde-i pejmürdeem ‘aşkuñile dirgür beni
Cân-ı Fânî tâ ola bâkî beķâ-yı ‘aşkile
- 8 Halk-ı ‘âlemden ‘aceb mi ger olam bigâne ben
K’âşinâ vü mahrem oldum âşinâ-yı ‘aşkile
- 9 Şoĥbetinden ‘âlemün ey haste-dil olĝıl berî
Hem-dem olmak isteriseñ mübtelâ-yı ‘aşkile
- 10 *Şemme vechullâh* ma‘nîsin müşâhid olasın
Açduñise çeşm-i cânı tütyâ-yı ‘aşkile
- 11 Zülmet-i fūrkatde kaldum âftâb-ı ĥüsnüñi
‘Arz idüp gönüm münevver it ziyâ-yı ‘aşkile
- 22b 12 Kapaña ‘uryân geldüm luṭf idüp ey pâdişâh
Egnüme ĥil‘ at buyur benüm kabâ-yı ‘aşkile
- 13 Luṭf u fazluñla Ĥudâyâ Fânî’ye eyle ‘atâ
Şıdk-ı Bû Bekr’i vü fakr-ı Muştâfâ’yı ‘aşkile
- 14 Ol ĥabîbüñ ĥürmetiyçün mest-i ‘aşk it cânımı
Pür idüben aĝzumı dâyim du‘â-yı ‘aşkile
- 15 Kūrtarup dünyâ ĝamundan eylegil ehl-i tarab
Cân kulaĝın dâyimâ tōldur nevâ-yı ‘aşkile

118

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 22b 1 Ka' be-i kûyuñdur ey şeh cennetü'l-me'vâ bize
Ol sebebden dünye vü ' uqbâda oldı câ bize
- 2 Her gönül ' âlemde bir sevdâ kabûl itdi velî
Hamdü-lillâh ki sevâd-ı zülfüdür sevdâ bize
- 3 Biz bu gün maħbûb demiyle eylerüz ' iş ü tarab
Ėam degül ger ta' n iderse zâhid-i ferdâ bize
- 4 Eşk-i çeşmüm itdi cismüm zevrağın bir bahre Ėarğ
Kim katında hem-çü şebnem görünür deryâ bize
- 5 Kalmazuz biz Ėayra ' âlem içre ' âlî-himmetüz
Seni sevmek oldı tenhâ himmet-i a' lâ bize
- 6 Çarğ-ı a' zamdan geçeydün Ėadrile biz Ėâkiken
Eyleyeydün luğfile bir kez nazâr cânâ bize
- 7 Fânî'yüz biz Şems-i Tebrîzî'yi sevdük cânile
Mevlevîyüz ki Ėudâvendigârdur Mevlâ bize

119

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 22b 1 Zülf-i müşĖinin şalaldan göñlümi sevdâlara
Düşmişem câzû gözünden fitne vü ĖavĖalara
- 23a 2 Dürç-i la' linüñ içinde derc olan dür-dâneyi
Görmeyeli beni Ėarğ itdi yaşum deryâlara
- 3 Fâriğ ü âzâdeyüz kim tağmaduğ ' âlemde bend
Besdurur zencir-i zülfün ' âşık-ı şeydâlara
- 4 Vaşf-ı Ėüsnini ne bilsün her muğallid sen şehün
Ėüsn-i Yûsuf bir Ėikâyetdür hemîn a' mâlara
- 5 Ey boyı serv-i revânum bağ-ı Ėüsnünden cüdâ
Düşeli beñzüm şarardı dönüben eyvâlara

- 6 Fāniyā zinhār daḥi yār[e] salınma saḳın
Virdüñise dil leb-i mül ğabġabı elmalara
- 7 Kānķı zāhid ola ol kim şabr u perhīz eyleye
Ḥāl[i] fūlfül çeşm[i] bādām lebleri ḥalvālara

120

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 23a 1 'Aşķuña bende olan oldu cihān mülkine şāh
'Ālemün şehlerine ḥāk-i derün oldu penāh
- 2 Meh-liķālar işigün bendesi olduġı şehā
Mālik-i mülk-i cemāl olduġuña oldu güvāh
- 3 Şeb-i 'ālemd e yüzün şem' i ger olmasayidi
Nereden yandururidi şem' ini bu mihrile māh
- 4 Tālib-i cennet olup 'aşķuñı terk itdüġiçün
Ka' be-i küyuña anlar şanemā bulmadı rāh
- 5 Dünya vü 'uķbāda a' mādurur ol kimesne kim
Görmedi āyīnesinde yüzünüñ nūr-ı ilāh
- 6 Kūrtilup ḥavf-ı cihāndan şanemā oldu emīn
Sāye-i luţfuña her kim irişüp buldı penāh
- 7 Bendedür Fānī eger pādişehin şorariseñ
Bir güneşdür ki yine nūridurur aña sipāh

121

mef' ūlü mefā' ilü mefā' ilü fa' ūlün

- 23b 1 Ḥāķ'dan dilerem ki ol şeh-i ḥübān benüm olsa
Ol lāle-ḥad ü serv-i ḥirāmān benüm olsa
- 2 Ol saçları sünbül leb[i] mül beñleri fūlfül
Ol gözleri şehlä şeh-i fettān benüm olsa
- 3 Ol ġonca-dehen sib-zēķan yār-i şeker-leb
Ol Zühre-cebīn ü meh-i tābān benüm olsa

- 4 Bülbül gibi zârile figânum gice gündüz
Ya' nî budurur ki gül-i handân benüm olsa
- 5 Ol şeh ki benüm her dem olur derdüme dermân
Ol her dem olan derdüme dermân benüm olsa
- 6 Luṭf-ı sūḫanum ḳanḳı kemâl ehl[i] görürse
Reşk idübeni diye bu dīvân benüm olsa
- 7 Dil ḫânesine ḳonalı derdüñ didi Fânî
Terk ideridüm ḫâne'i miḫmân benüm olsa

122

mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fa'ûlün

- 23b 1 'Āşık olan ey cān u cihān sen yüzi aya
Muḫtāc olup itmeye nazar şems-i duḫāya
- 2 Eyler bu cihān zülmetini nūra mübeddel
Ol dil ki ola āyine sen bedr-i dücāya
- 3 Dil sāye-i zülfünde tūaldan berü mesken
İtmez nazar ey şāh-ı cihān zıll-ı Hümā'ya
- 4 Ol ḡamzesi cādūya nazar ideli çeşmüm
Cānile gönül oldu hedef tîr-i ḳazāya
- 5 Dīvâne olup ḫaste gönül düşdi ḫabîbâ
Sevdâ-yı ser-i zülfüñile bend-i belāya
- 24a 6 Ḥaddüñi gören şems-i cihāna nazar itmez
Kimdür ki güneş görüriken baḳa Sühā'ya
- 7 Kendüzüñi 'aşḳ içre eyâ Fânî fenâ ḳıl
Cānile gönül virdüñise ol şun'-ı Ḥudā'ya

123

mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fa'ûlün

- 24a 1 Bir ḫüb görüp dil yine yıldı hevāya
Düşdi heves-i zülfile bend-i belāya

- 2 Zibā yüzini kim ide anuñ güne teşbîh
Kim beñzede alnını yaḥūd mâh-ı semāya
- 3 Nāmūs[1] koyup seveyidüñ sen daḥi şūfî
Ol mâhı zihî irişedüñ zevḳ u şafāya
- 4 Pāk itdüñise āyîne-i ḳalbüñi ğamdan
Her yüzü güzelde nazār it nūr-ı Ḥudā'ya
- 5 Çeşmünden eger gitmedise perde-i hestî
A' mā seni ir ḳalma yüri zerḳ u riyāya
- 6 Kendüñden eger geçdüñise kendüñi bildüñ
İçdüñise zehri iresin şehd-i şifāya
- 7 Ey Fānî eger itdüñise kendüñi fānî
Bî-bāk yüzü ile nazār her yüzü aya

124

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 24a 1 Her ki mestāne el urmadı bu gün cām-ı Cem'e
Olısar cān[1] hedef tîr-i cefā vü siteme
- 2 Virmege rāz-ı dehānından anuñ cāna ḥaber
Gelüben gonca 'ademden yine varur 'ademe
- 3 Muşḥaf-ı ḥüsnüñi her kim oḳuyup itmedi yād
Nazār itmedi gözi cānda çekilen raḳama
- 24b 4 Ḳapuña ḥalk-ı cihān baş koyuban secde ider
Secde kim eylemeye Ka' be-i Beytü'l-ḥarem'e
- 5 Her kimesne heves eyler ki saña bende ola
Kimdurur ki olmaya şeh-i şāḥib-kereme
- 6 Tañ mı meyl eylese dil göricegiz her şanemi
Ki gözüm anı görür itse nazār her şaneme
- 7 Fānîyâ itme şikāyet elem-i cevri görüp
Cānla itdüñise nazār ger ḥaṭ-ı ceffe'l-ḳaleme

125

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 24b 1 Haste-dil şihhat umup varmışıdi yâre yine
Kırpügi oğları ırgürdi aña yâre yine
- 2 Saña vardı didüm ol dilbere cânile gönül
Gülüben didi ki şanma ki saña vara yine
- 3 İtüne hem-ser olayın didüm ol yâre didi
Açıl eñseñ göreyin ol yüri âvâre yine
- 4 Derdile bülbül dil-i zârile nâledeür
Ki güli hem-dem olıardurur ol hâre yine
- 5 Şâd ol ey haste gönül kim bilemiş hançerini
Beni öldürmekičün ol gözi mekkâre yine
- 6 Sihr [ü] efsün okumışdır gönül aldıkda gözün
Kaşd-ı cân eyledi sihr-i cânile bu sehhâre yine
- 7 Cân nişâr ideyidi Fânî eger hânesine
Nâgehân seyr idegelse ol meh-i seyyâre yine

126

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 24b 1 Ay yüzün âyine-i luṭf-ı ilâh
K'andan alur nûri dâyim mihr ü mâh
- 25a 2 Ka'be-i cåndur işigün ey şanem
K'oldurur 'uşşâka dâyim secde-gâh
- 3 Kankı kul kim anda secde eyledi
Oldı mülk-i kâyinâta pâdişâh
- 4 Ben kim olam k'anda secde eyleyem
Lîk geldüm tâ kim olam 'özü-ḥ'âh
- 5 Pâdişâhâ n'eylesün Fânî faḳîr
Kim günâh-ı 'özüdür aña günâh

127

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 25a 1 Sâcid oldu yine dil bir büt-i sîmîn-bedene
La' l-i terdür leb[i] beñzer dişi dürr-i ' Aden'e
- 2 Mihrine kim nazar iderse gözüm anı görür
Ger çelîpâdur [u] ger Ka' be vü deyr [ü] veşene
- 3 Hâk cemîl oldu vü sevdügi cemâl oldu yine
' Āşıkam anuñ' çün ben dañi vech-i hasene
- 4 Bâğ-ı hüsni temâşâ ideliden bu gözüm
Nazar itmez gülile yâsemen ü nesterene
- 5 Boyı cân bâğına serv saç[1] sünbül yüzi gül
Lebini kim ola beñzede ' aķıķ-i Yemen'e
- 6 Old[1] yeksân gözüme Rûm u Hôrâsân u ' Irâķ
Düşeliden gönül ol Türk-i Hıtâ vü Hôten'e
- 7 ' Aşķ rüsvâ-yı cihân eyledise Fânî seni
Hâķķ'[a] şükr it ki yaraşık budur anı sevene

128

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 25a 1 ' Āşık oldu yine dil bir büt-i gonca-dehene
K'oldı şeh cümle-i hûbân-ı zemîn ü zemene
- 25b 2 Şeh-i hüsni olduğıçün Rûm u ' Acem hûbları
Bendedür cânile ol Türk-i Hıtâ vü Hôten'e
- 3 ' Aks-i ruhsâr[1] anuñ bâğ-ı cihâna düşeli
Reng ü bü vird[i] gül ü yâsemen ü nesterene
- 4 Naş u şüret kadeh oldu vü ânuñ hüsni şarâb
Teşnedür cânım anuñ' çün mey-i hüsni hasene
- 5 Pertevi hüsni anuñ cümle şuverde görelî
Varuram şem' -şifat yanmağa her encümene

- 6 Bu cihân deyr[i] ser-â-ser toludur naqş-ı veşen
Mihrüni naqqâş göre kılmaga naqşı veşene
- 7 Çü Zeliḥâ benüm olsa dirüm ol Yūsuf [a] ben
Dil-i Ya' kūb'[a] neḡam düşdise beytü'l-ḥazene
- 8 Küfr ola zülf-i siyâhına disek misk-i Ḥıṭâ
Beñzeden la' lini seng ola ' aqıq-i Yemen'e
- 9 Çeşme-i Āb-ı ḥayât oldu lebün Fânî senün
Sem' -i cânı tıtalı ol şeh-i şîrin-sühana

129

mefâ' ilün mefâ' ilün fa' ulün

- 35b 1 Vücūdum yanduruban nâr-ı ' aşka
Ḥalîl oldum gelüp gül-zâr-ı ' aşka
- 2 Göñül oldu cihân bendinden âzâd
Ki ya' nî iriše ahrâr-ı ' aşka
- 36a 3 Eger olduñsa mest-i cām-ı Manşūr
Dilâ ber-dâr olgıl dâr-ı ' aşka
- 4 Oluban baḡlusı vir cümle varuñ
Eger geldüñise bâzâr-ı ' aşka
- 5 Cihānuñ bâr-ı cevrenden kayırma
Eger urduñsa gerden bâr-ı ' aşka
- 6 Geçüben güft ü gūdan oldu ḥāmūş
Tutan cân sem' ini güftâr-ı ' aşka
- 7 Ḥicâb-ı zulmeti terk eyle Fânî
Dilerseñ k'iresin envâr-ı ' aşka

130

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 36a 1 Görüben bir güzeli bu dil-i dīvâne yine
İtdi ' aşkı odına kendüyi pervâne yine

- 2   Āh kim reng-i ruḥum ḥasretile oldı çü zer
Gözlerüm bakmayalı o leb ü dendāna yine
- 3   Yıķılıp gitmişidüm uş yine geldüm kapuña
Bir uğurdan ne ki ķaldıyise tā yana yine
- 4   Ķanumu içmişidi ķanlı gözüñ ķana ķana
Ķana ķana yine içsün ki ola ķana yine
- 5   Terk-i cān eylerise Fānī yoluñda şanemā
Ĥaķķ'a minnet ki virür cānını cānāna yine

131

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 57a 1   Şeb-i 'ālemde tecellī ideli ol māh bize
Ķamu şeyden görünür ķudret-i Allāh bize
- 2   Çeh-i 'ālemde bizüm olalı ol [Yū]suf-ı cān
Görinür bāğile şaḥrā bigi bu çāh bize
- 3   Biz bu şaḥrā-yı cihānda göre ol Türk 'ayān
Toludur ḥūr u cinānile bu ḥargāh bize
- 57b 4   Emn-i küllī bize derdüñdurur ey dōst sitemüñ
Āh eger itmeziseñ derdüñi hem-rāh bize
- 5   N'iderüz 'izzet ü cāhı ki bizi ḥōr u zāyil
İtdi 'aşķuñ dü-cihānda yiter ol cāh bize
- 6   Derdümüz ķışşası uzundur idemez kimse beyān
Līk 'aşķile cünün eyledi kütāh bize
- 7   Ger seg-i kūyuña hem-ser olabilseydük ey şeh
Cümle şirān-ı cihān oladı rübāh bize
- 8⁵   Mülk-i sultān-ı cihāna nazar itmez gözümüz
Diyeliden işgüm bendesi ol şāh bize

---

⁵ Beyit kenardadır.

- 9 Adumuz Fānī koyuban olalı bende-i ‘aşk
Pādişāhuz ivüben halk olur ispāh bize

132

fā‘ilâtün fā‘ilâtün fā‘ilâtün fā‘ilün

- 73a 1 Ben gedāya luṭfile baqmazsa dilber āh āh
Cān meşāmın zülf[i] itmezise mu‘aṭṭar āh āh
- 2 Ḥasretiyle ben ġarīb ü ḥüsnünün ol sīm-ten
Yaşını gülgün ider reng-i ruḥın zer āh āh
- 3 Bir nazarda şad-hezārān zāhidün dīnin alur
Ol leb[i] mül ḥāl[i] fülful çeşm[i] kāfir āh āh
- 4 İşidüb feryādumı bir kez baña raḥm itmedi
İdüben göñlin şimden hem-çü mermer āh āh
- 73b 5 Ebr-i zülfinde cemāli mihrini pinhān ider
Fānī’yi dil-dād[d]an ol mäh-ı enver āh āh

133

mef‘ülü mefā‘ilün mef‘ülü mefā‘ilün

- 73b 1 Tīr-i müjesi zaḥmı göñlümde yanar yāre
Urmağa daḥi yāre ḥācet degül ol yāre
- 2 La‘lin lebün üstinde ol dāne-i müşġinün
Micmer bigi yandurdu ḥasretile içüm[i] nāra
- 3 Men bī-ḥūr u ḥ‘āb oldum mest-i mey-i nāb oldum
Teşne olalı cānum o la‘l-i şeker-bāra
- 4 Meh mi şanemā ḥaddün ya mihr-i cihān-efrüz
Kim ‘ālemi ser-tā-ser ġarḳ eyledi envāra
- 5 Baḥt yüzi ağarmaz ġamdan dil-i miskinün
Cāndan olalı ‘aşık ol zülf-i siyeh-kāra
- 74a 6 Mecnün oluban düşdi Fānī yeñi sevdāya
Ol kimse ki dil virdi ol ṭurre-i ṭarrāra

müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün

- 78b 1 Dil derdine itme devâ derdün yiter dermân bize
Yoluñda virdük cânumuz kim 'aşkuñ ola cân bize
- 2 Īmân-ı taḥḳīkī senün 'aşkuñdurur 'aşıklara
Biz 'aşık-ı dil-dâdeyüz 'aşkuñdurur Īmânımız
- 3 Āzâdeyüz biz kim bizi 'aşkuñ müselleme eyledi
Ġayra itâ' at itmezüz 'aşkuñ yiter sultân bize
- 4 Ol mihr-i ḥüsnuñ pertevi tutdı cihânı ser-be-ser
Gördük mu' ayyen anı biz ḥâcet degül bürhân bize
- 5 Zindân-ı dünyâda bizi ḥabs itmedi kimse velî
Çünkim bizi bilimedük ḡaflet imek zindân bize
- 6 Terk eylemek cânile ser 'âkillere müşkildurur
Mecnûn-ı 'aşkuñ olalı olmışdurur âsân bize
- 79a 7 Dünyâ metâ' ın ser-be-ser virmişdurur sultân-ı Ḥaḳ
Çün biz anı terk idevüz yol bulmaya sultân bize
- 8 Biz ḥüsnumüz 'arz itsevüz nâgeh cihâna perdeden
'Āşık olup ḥayrân ola ḥür u melek rıdvân bize
- 9 Fânî fenâdan ḳurtılup bâkî ḳalaydı 'aşkile
Luṭf idüben bir kez nazâr itse eger cânân bize

VE LEHU EYZAN

mefâ' ilün mefâ' ilün fa' ulün

- 25b 1 Ḳanâ' at *kenz-i lâ-yefnâ* degül mi
Bu sırr[ı] bilmeyen a' mâ degül mi
- 2 Fenâ vü faḳr u fâḳa ihtiyâr it
Ki lânuñ ma' nîsi illâ degül mi
- 3 Faḳîr oldur ki terk-i mâsivallâh
İde sultân-ı bî-hemtâ degül mi

- 4 Ey âdem neyiçün dünyâya kulsın
Ki dünyâ âdeme lâlâ degül mi
- 5 Neyiçün dīv-i dūna sâcid olduñ
Ki âdem ‘*allemē’l-esmā* degül mi
- 26a 6 Neyiçün bendeye biz bende olduk
Hemīn maqşūdumuz Mevlâ degül mi
- 7 Qanâ‘at itmemek ğayrına yârüñ
‘Acâyib himmet-i a‘lâ degül mi
- 8 Qanâ‘at eyleyen ğayrına yârüñ
Qamu ednâdan ol ednâ degül mi
- 9 Erenler himmetiyle Qâf-ı qurbe
Egerçi peşsedür ‘Anqâ degül mi
- 10 Maqâmü’r-rûh-ı eflâk-i ma‘ânî
Ki *subhân-ellezî esrâ* degül mi
- 11 Muhtî-i cümle mevcūd oldı vâhid
Buña şahid kamu eşyâ degül mi
- 12 Bilen bildi bunu bilmez ne bilsün
Gören gördi adı bînâ degül mi
- 13 Gören vü gösteren oldur ki ‘uşşâk
Anuñ‘çün bî-ser ü bî-pâ degül mi
- 14 Görem diyenler anda ğafletinden
Ne ‘ârif zâhid-i ferdâ degül mi
- 15 Rızâ-yı yâr besdür iste Fânî
Saña ol maqşad-ı aqşâ degül mi

136

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 26a 1 Zihî maḥbûb-ı pinhânî ki âdemde nihân oldı
Egerçi kim nihân oldı velî andan ‘ayân oldı

- 2 Nihān oldı ‘ayān oldı kamu dilde beyān oldı
Nazar kıl cān-ı ‘uṣṣāka nicesi cān-ı cān oldı
- 3 Muḥayyer ol niyāz oldı ve hem ma‘ṣūka nāz oldı
Niyāz u nāz iden oldur anuñ gayrı gümān oldı
- 26b 4 Gümāna ḳalma yā ādem ki andan ṭolıdur ‘ālem
Gören vü gösteren oldur ki envār-ı cihān oldı
- 5 Zihī nāzır zihī ḥāzır ki oldı cümleden zāhir
Zihī ḳadir ki ḳudretten aña dil nāvđān oldı
- 6 Bu zāhir şurete ḳalma özün ğam baħrine şalma
Metā‘-ı düzde aldanma saña bu imtiḥān oldı
- 7 Bu zāhir şurete ma‘nī nedür bildün mi sen ya‘nī
Bu ḳālebdür nedür cānı ki tır oldı kemān oldı
- 8 Çeken yayı atan tiri kim oldı fehm ider misin
Ne şehdür ol ki ‘ālemde anuñ ḥükmi revān oldı
- 9 Bu cismün dirliĝi cāndan be cānuñ dirliĝi kimden
Ḳamu varlıĝ saña andan ki cānuñ iĝre cān oldı
- 10 Ne oldı senliĝün senün ki ben dimekdür āyınün
Bu da‘vıyi iden kimdür ki şoñra ol yalan oldı
- 11 Çü Fānī sende māt oldı sözi Āb-ı ḥayāt oldı
Aña ‘aşḳuñ necāt oldı anuñ çün ḥoş-zebān oldı

137

müstef’ ilün fa‘ülün müstef’ ilün fa‘ülün

- 26b 1 Gördi gözüm yüzünde envār-ı Muṣṭafā’yı
K’ol nür ider münevver her ‘arz u hem semāyi
- 2 Ol nür eger irerse ḥüb [olur] zıṣt-i mutlaḳ
Ol nür eger irerse sultān ider gedāyi
- 3 Fürḳat şebinde ḳalduḳ ey şems-i ‘ālem-i cān
Gösterüben şabāhı ‘arz idüben vefāyi

- 4 Geçdük külâh u serden geçdük ten ü qabâdan
Başsuz n'ider külâhı tensüz n'ider qabâyı
- 5 Târîk oldı ' âlem fûrkatle gözlerüme
Gösterüben cemâlün bağışla rûşenâyî
- 27a 6 İtme nazâr cihâna Fânî ki mest olasın
' Aşq odiyile yârûn yanadur qo hevâyı
- 7 Bâkî hemîn Hüdâ'dur gayr-ı Hüdâ fenâdur
Bâkîye irmekiçün terk eylegil fenâyı

138

müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün

- 27a 1 ' Uşşâka ey ma' şûk-ı cân ' arz eylegil didâruñı
Ya' nî ki ey şems-i cihân şubh ' âleme envâruñı
- 2 Hâr-ı cefâdan ey şanem luğ idüben kırtar bizi
Cân bülbülin mest eylegil gösterüben gül-zârını
- 3 Ey dil dehânı sırrını bilmez kimesne dilberüñ
Andan dem urma sen daği ketm eylegil esrâruñı
- 4 Ey ' âkil-i hüşyâr-ı ser câm-ı muşaffâ nûş kııl
Tâ mest-i hüsn-i yâr olup terk idesin pindârını
- 5 Behr-i Hüdâ-yı zü'l-minen terk itmedüñse cân u ten
Ey hod-perest ü bü'l-ğazen inkâr bil ikrâruñı
- 6 Bâzâr-ı ' âlemden dilâ bidâr olup bizâr ol
Ağyâr[ı] terk it sen müdâm yârile it bâzârıñı
- 7 Mest-i mey-i terk ü fenâ olduñsa Fânî urma dem
Hayrân-ı didâr oluban terk eylegil güftârıñı

139

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 27a 1 Göreli divâne gönüm zülfüñüñ zencîrini
Ardına şaldı cihânuñ terk idüp tedbîrini

- 2 'Aķıbet çünkim beni öldüriser hūnī gözün
Bārī ta'cıl it ki gönüm istemez te'hırını
- 3 Zaķm-ı gamuñda ne lezzet buldı cānā ehl-i 'aşķ
Kim hezārān cāna alurlar anuñ bir tırını
- 27b 4 Çün Süleymān saña 'āşıķdur perī vü ādemī
Hāķ meger kim saña virmiş 'ālemūñ teşhırını
- 5 Muşhaf-ı hüsnūñden itdüm müftī-i 'aşķa su'āl
Didi takrır idemez kimse bunuñ tefsırını
- 6 Hı'āba varan sāye-i zūlfūñde uyanmaz tā ebed
İdemez kimse anuñ'çün bu düşün ta'birini
- 7 Gice gündüz Hāķ'dan ister k'idesin ey şeh şehīd
Göreliden berü Fānī 'aşķuñuñ şemşırını

140

mef' ūlū mefā' ilūn mef' ūlū mefā' ilūn

- 27b 1 Bir şāh-ı kamer-peyker ben ķula selām itdi
Zūlfi resenin daķup boynuma ğulām itdi
- 2 Bu mürde-i hicrānı eyledi yine zinde
'İsī gibi çün nuķķa geldi vü kelām itdi
- 3 Başına kıyāmetler ķoparsa ne tañ 'uşşāķ
Servi ķaddi luķfile nā-geh çü kıyām itdi
- 4 Ol yār ğayūr oldu ğayrına nazar itme
Ğayra nazar idene vaşlım hārām itdi
- 5 İster bu gönül tā kim ķatında ola hāşı
Çün gördi kim ol sultān in'āmını 'ām itdi
- 6 Mürg-i dil-i 'uşşāķı şayd itmekiçün ol şeh
Hāl-i siyehin dāne zūlfeynini dām itdi
- 7 Yüzün görüben Fānī terk-i dil ü cān itdi
Sözün işidüp cānā sözünü tamām itdi

141

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 27b 1 Şâh-ı cāndur pādişâh-ı Mevlevî
Luţfdur dāyim penâh-ı Mevlevî
- 28a 2 Hâtem-i cümle tırukdur ey püser
‘Aşk-ı şırf oldı çü rāh-ı Mevlevî
- 3 Ol günâh[a] ben şavāba varmazam
Ger semâ‘ise günâh-ı Mevlevî
- 4 ‘Akl[ı] koyup ‘aşka cān virmekdurur
‘Ālem içre ‘izz ü cāh-ı Mevlevî
- 5 Ger şeb-i deycūrise işbu cihān
Rūşen eyler anı māh-ı Mevlevî
- 6 ‘Arş-ı a‘ zamdan geçüp şāha irer
Cān [u] dilden dūd-ı āh-ı Mevlevî
- 7 Tāc-ı şāhî her güle olmaz naşîb
Tāc-ı şāhidür külāh-ı Mevlevî
- 8 Konya oldı medīne-i evliyā
Olduğıçün taht-gāh-ı Mevlevî
- 9 Yolına terk eyle cānuñ Fānīyā
Ol şehūñ k’oldı sipāhı Mevlevî

142

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 28a 1 ‘Aşk içinde her ki Manşūr olmadı
Ol şehūñ katında mağfūr olmadı
- 2 Görmeyiser gün yüzini ol şehūñ
Her kimūñ kim zulmeti nūr olmadı
- 3 Bile mi Mūsā münācātı nedür
Her kimūñ kim cism[i] çün Tūr olmadı

- 4 Gönlinüñ ayīnesin pāk itmeyen
Ol şeh-i hūbāna manzūr olmadı
- 5 Hāne-i cismini virān itmeyen
Genc-i pinhānile ma' mūr olmadı
- 28b 6 'Aşkuñi pinhān idem dirdüm velik
Büy-ı misk ü 'aşk mestūr olmadı
- 7 Ola mı pīr-i harābāta mürīd
İşbu meyden her ki maḥmūr olmadı
- 8 'Āşık-ı dīdār-ı yār olan bu gün
Cennetile t̄alib-i hūr olmadı
- 9 Hıl' at-i ma' şūka lāyık olmaya
Fāniyā her kimse kim 'ūr olmadı
VE LEHU EYZAN
143
fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
- 28b 1 'Aşkile her dil ki bīmār olmadı
Yārdan derdine tīmār olmadı
- 2 Bilmedi hergiz ene'l-ḥaḫ sırrını
'Aşk içinde her ki ber-dār olmadı
- 3 Cān u dilden terk-i aḡyār itmeyen
Maḥrem-i esrār-ı dildār olmadı
- 4 Bī-vefā dilberleri terk itmeyen
Hem-dem-i yār-ı vefādār olmadı
- 5 Hem-çü bülbül 'aşık-ı zār olmayan
Bil ki yiri bāḡ u gül-zār olmadı
- 6 Virmeyince cānını cānāneye
Hīc kimse ehl-i ikrār olmadı
- 7 Bī-ser ü pā rāh-ı 'aşka girmeyen
Fāniyā bil kim sebük-bār olmadı

144

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 28b 1 ' İkd-i zülfüñ şalalı boynuma müşgîn şikeni
 Ƙodı sevdâ-zede gönlüm yoluña cân u teni
- 29a 2 Ravzada bâd-ı sabâ söyledür vaşf-ı Ƙadüñi
 Hâk ideydi şalup ayaklara serv-i çemeni
- 3 Leb-i cân-bağşuñ ider çün dil-i virânı dürüst
 Ğam degül an[1] şikest eylese zülfüñ şikeni
- 4 İşiginden beni men' idicek ağıyâr didüm
 Yüri var git ölese ol ne seni Ƙor ne beni
- 5 Bu zamân hûbları içre nice yâr isteyeyin
 Ki gelen hasretile geçdi diyüp yâr Ƙanı
- 6 Didüm ey şâh-ı cihân vaşluña nice irişem
 Didi git bu arada görmeyeyin dağı seni
- 7 Tiğ-i çeşmüñ görüben Fânî rızâ virdi saña
 Ƙapuña geldi şehâ boynına şarup kefeni

145

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 29a 1 Görmezisem ol gül-i handânumı
 FırƘat odı yandurısar cânımı
- 2 Tütüşuban hicr odına yanaram
 İtme ziyâd âteş-i süzânumı
- 3 Öldüricek sen beni bu rûzgâr
 Bir gün ola senden ala Ƙanımı
- 4 Ağladuğum görübeni dimedüñ
 Güldüreyin ' âşık-ı giryânumı
- 5 Şükr iderem HâƘƘ'a ki ma' mür ider
 Künc-i gamuñ bu dil-i virânumı

- 6 Derd-i firāk öldürüben Fāniyā
Fāş idiser ‘āleme destānumı
- 7 İşığine nāleyile geldüğüm
Bu k’ışidüp rahm ide efgānumı

146

mefā‘ilün mefā‘ilün fa‘ülün

- 29b 1 Şular kim t̄alib-i d̄idār oldı
Özinden külliyyen b̄izār oldı
- 2 Özinden varise bir zerre varlık
Faķirūñ gözine zünnār oldı
- 3 Özinden çünki vākıf oldı Mansūr
Ene’l-ħaķ diyüben ber-dār oldı
- 4 Bilenler nefsinı bildi Ĥudā’sın
Ki ya’ n̄i zulmeti envār oldı
- 5 Bu varlıkda senüñ iķrārūñ ey cān
Ĥaķiķat ehline inkār oldı
- 6 Ĥaķ’uñ nūrıyla pürdür cān-ı insān
Saña perde hem̄in pindār oldı
- 7 Geçenler bend-i hestiden tamāmen
Şulardur kim adı aħrār oldı
- 8 Dehānı rāzını her kim ki bildi
Ĥabībūñ vākıf-ı esrār oldı
- 9 Ĥamūş ol Fāniyā olma gūyā
Ki saña perde bu güftār oldı

147

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 29b 1 Keşüñüñ görse felekler şanemā kevkebini
Reşk idüp yire nişār ideyidi kevkebini

- 2   Kadrũn ayağını öpmege kimesne iremez
           Altına alsa eger ne nüh felegũn merkebini
- 3   Dil görüp la‘ l-i lebũn saña mürĩd oldı meger
           Sākĩ-i bezm-i elest anda kõmıř meşrebini
- 4   Derd-i hicrũnden iriřmemekiçũn cāna helāk
           şaqlaram sen řanemũn dilde ĥayāl-i lebini
- 30a   5   Zũlf-i bĩ-dĩnũni ger zāhid-i şad-sāle göre
           Tesbĩhin yire şalup yavuķula mezhebini
- 6   Rũz u şeb nice geçer şasretile bilmezem
           Gũn yüzũnde göreliden berũ zũlfũn şebini
- 7   Fāniyā defter-i tıbbını yaķayidi oda
           Ger Felātũn-ı cihān görsedi ‘ ařķuñ tebini

148

fā‘ilātũn fā‘ilātũn fā‘ilũn

- 30a   1   Ĥusrev’ ile Keyķubād u Sencer’i
           Ĥabbeye almaz ķapuñuñ çākeri
- 2   Ĥal‘ atuñ cānā tecellĩ eylese
           Maĥv ideydi nũri şems-i ĥāveri
- 3   Zũhd ü taķvā ĥırmenin oda yaķar
           Nergis-i mestũnle zũlfũn kāferi
- 4   Ĥusrev-i ĥũbānsın saña muĥĩc
           Oldılar cānā güzeller leşkeri
- 5   Görelı dil yoluña cān-bāzdur
           Tiğ-i elmāsile müřđin çenberi
- 6   Bendeñem ey şeh ķapuñdan itme red
           Sen ‘ Alĩ’ sin ben ‘ Alĩ’ nũn Ĥanber’i
- 7   Göreliden yüzũni Fānĩ řehā
           Yoluña terk eyledi cān [u] seri

149

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 30a 1 Bildüñise ' âlem-i kibri nedendür âdemi
Gir vücûduñ şehrine seyr eyle cümle ' âlemi
- 30b 2 Sen Süleymân-ı zamân bil her faķır[i] ma' nide
Kim alubdur nefsinüñ dîvi elinden hâtemi
- 3 ' Aşķ-ı Hâķ' dan olduñise ey gönül ehl-i şafâ
Kendüñe idinme hem-dem bir dem ehl-i mâtemi
- 4 Câh-ı ğafletde kalanlar mâtem ehlidür kamu
Kim geçüp ' aşķ-ı Hudâ' dan nefsiçün yirler ğamı
- 5 Nefse nefsi dir bu ' âlem itdüñise terk-i nefis
Meclis-i cânânda gel nüş kıl câm-ı Cem' i
- 6 Terk idüp bu nefis-i nefsi dime Rabbi di müdâm
Baħr-i Hâķ' da tâ ki maħv ola vücûduñ şeb-nemi
- 7 Mest-i Hâķ olmak dilerseñ Fânîyâ olgıl hamüş
Ğarķ-ı baħr-i vahdet ol terk eyleyüp biş ü kemi

150

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 30b 1 Şem' -i ruhsârûniçün uş yine dîvâne bigi
Tutuşup odlara cânile gönül yana bigi
- 2 Ben[i] bend it şanemâ silsile-i zülfüñe kim
Taĝıdup ' aqlumı geldüm yine dîvâne bigi
- 3 Maħzen-i genc-i ğamuñ olmaĝiçün olmaya hîc
Ne kadar isteriseñ bu dil-i vîrâne bigi
- 4 Bezm-i ğamda ciĝerümden dökilen kanlu yaşa
Gözlerüm oldı şehâ uş iki peymâne bigi
- 5 Âşinâyam ezeli çü senüñ ' aşķuñile
Ne revâdur ki göresin beni bigâne bigi

- 6 Kozamaz dāmenüñ elden beni öldürürise
Döymeyüp cevır ü cefāya dime uşana bigi
- 7 Sen kim didüñidi Fānī faķiri şınayup
İnanuban seni ol kendüzinüñ şana bigi

151

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 31a 1 Zāhidā bildüñise bir haţ-ı ceffe'l-ķalemi
Yüri ta' n itme baña sevdüğüme ol şanemi
- 2 Nā-gehānī kime kim irişe taķdīr-i każā
Ser-nigündür ne ķadar pādişehise 'alemi
- 3 Zāhidi ķarğıdum ben daķi senüñ gibi līķ
Bağladı bilüme zünnār ser-i zülf-i ģamı
- 4 Şimdi 'aşķı yol[ı]dur baña anuñ mezheb ü dīn
K'ıçerem bād[e] leb-i la' liyile cām-ı Cem'i
- 5 'Aşķ içinde ne ķomışdur 'aceb ol ķādir-i pāk
Ki daķi muĥkem olur niçe ki artar elemi
- 6 Hāl-i hindūsımı ol Türk-i Hıta'nuñ göreli
Ruĥ[ı] üzre terk kıldum 'Arab'ile 'Acem'i
- 7 Fānīyā her ki nażar it każā vü ķadere
Bu cihānuñ aña tiryākile şehd oldı semi

152

fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün

- 31a 1 Āh kim ģünī gözüñle küfr-i zülfüñ ķarası
'Āķıbet beni öldürüp toprağa ķanum ķarası
- 2 Göñlümi cellād-ı ģamzeñ pāre pāre eyledi
K'aşlıdır zülfüñüñ her bir ķılında pāresi
- 3 Nāvek-i tīr-i müjeñ bir zaĥm urubdur bağruma
Kim anuñ oñulmaya işlerse biñ yıl yarası

- 4 Kendüñi cem' it melâmet itme dir nâşih baña
Nice cem' ola perişân zülfüñüñ âvâresi
- 5 Âyet-i hüsnüñle mülzem oldı hûbân-ı cihân
K'âftâb-ı çarh toğsa mağv olur astâresi
- 31b 6 Derdüñile dilberâ bir derde düşmişdür göñül
Kim anuñ la' linden özge dañi yokdur çâresi
- 7 'Âşık-ı bî-çâresidür Fânîyâ 'âlem anuñ
Yalıñuz sen seni şanma 'âşık-ı bî-çâresi

153

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 31b 1 Baña derdüñ yiter lezzet n'iderem gayrı lezzâtı
Baña vaşluñ yiter senüñ n'iderem hûr u cennâtı
- 2 Dü-'âlem halk[1] 'aşkuñla 'aceb mi gelseler vecde
Ki toğmış gün gibi vechüñ getürmiş rakşa zerrâtı
- 3 Cihân mir'ât[1]dur yârüñ nazâr kıl ire ol yâre
Özin pinhân idüp anda 'ayân gösterdi mir'âtı
- 4 Şıfâtından bu aḥkâmı 'ayân gösterdi ol sultân
Velî pāk ü münezzehdür dü-'âlemden anuñ zâtı
- 5 Bu mülk-i fânî[yi] terk it k'olasın 'âşık-ı bâkî
Vücüdün evvelâ nefy it bilesin tâ ki işbâtı
- 6 Cihân bir ḥânedür k'anuñ cemâli şem'idür nûrı
Bu nûruñ aşlını bildüñ eger bildüñse mişkâtı
- 7 Eyâ dil lâubâlîvâr cihânda terk idüben 'âr
Yüri var ḳalma nâmüsa eger rind-i ḥarâbâtı
- 8 Cihânüñ halkına Fânî beyân itme bu esrârı
Ki şüret ehlidür bunlar ne bilsün bu işârâtı
- 9 Eger fenâyiseñ ey dil ḥamüş ol dañi urma dem
Ki 'aşḳ içre olan fânî ḳodı lâf [u] maḳâlâtı

154

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 31b 1 Maḥv ider gün yüzüñüñ zerresi şems ü kameri
Şayd ider gözlerüñüñ gamzesi biñ şîr-i neri
- 32a 2 Bir güneşdür görinen āyinesinde yüzüñüñ
K'oldurur cümle cihān ḥalkınuñ aṣl-ı nazarı
- 3 Açmayan gözlerini ol güneşin nūryile
Kaldı maḥcüb dü-^ç ālemde ki yokdur başarı
- 4 Saña tañ mı diseler pādişeh-i ḥüsn ü cemāl
Ki cihān ḥūbları yüzüñden olur nūr-ı ferî
- 5 Āh kim reng[i] zaḥm-ı ḥasretile oldı çü zer
Gözlerüm görmeyeli ol şanem-i sîm-beri
- 6 Terk-i ḥ^âb it mekr-i çeşmüñiçün nergis-i mest
K'urdılar ^ç izzet idüben başına tâc u zeri
- 7 Fāniyâ rāz-ı dehānından anuñ virme ḥaber
Ki ^ç ademde ḳaluban dînmedi cânuñ ḥaberi

155

müstef' ilün fa' ūlün müstef' ilün fa' ūlün

- 37a 1 Kāhr u cefāsı yārüñ luḫ u vefā degül mi
Olmaḳ fenā yolında ^ç ayn-ı beḳā degül mi
- 2 Bir zerredür yüzüñüñ mihrine mihr-i ^ç ālem
Sultān olan cihānda saña gedā degül mi
- 3 Görmekiçün cemālüñ ḥayrān u mest ü bî-ḥod
Olan ḳapuñda ey şeh ehl-i liḳā degül mi
- 4 ^ç Āşık olan cihānda rāḥatdan el yumışdur
Sırrıyilen bilinüñ ehl-i belā degül mi
- 5 Derd istegil müdāmî dermāna olma ḫālib
Ey dil ki derd-i dilber ^ç ayn-ı devā degül mi

- 6 Derdünsüz ey dil-ārām geçmek cihānda bir dem
Derd ehlinüñ katında cehl ü ‘ amā degül mi
- 7 Ey dōst bunca yıldur Fānī yiler yoluñda
Bir kez yüzine baksañ anuñ revā degül mi

156

mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün

- 48b 1 Şular kim ehl-i şahrâdur bilür mi ehl-i deryâyı
Şular kim ehl-i deryâdur n’iderler seyr-i şahrâyı
- 2 Ne bilsün zâğ-tab‘ olan nicedür lezzet-i kandi
Ne bilsün büm-ı vîrānī nicedür Kāf u ‘ Ankā’yı
- 3 Eyâ dil sem‘ üñe koyma sözini dîv-i mel‘ unuñ
Çü Âdem bilmek isterseñ rümüz-ı ‘ ilm-i esmâyı
- 4 Dilerseñ kim bu gün Hakk’ı göresin gün gibi zâhir
Eyâ dil var yüri terk it hicâb-ı ehl-i ferdâyı
- 5 Şular kim Hakk’a ‘ aşıkdur nazar itmez dañi ğayra
Olanlar mest-i didâri nedür cennât u hürâyı
- 6 Bu gün cehd eyle kim Hakk’dan olasın ‘ âlem-i binâ
Ki saña perde olmışdur bu ‘ ilmile bu binâyı
- 49a 7 Eyâ Fānī dilerseñ kim olasın ‘ aşık-ı bākī
Dilinden ‘ aşık-ı Hakk’uñ işit nuḡ-ı Mesihâ’yı

157

fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilün

- 51b 1 İşigün Ka‘ be’sidür ehl-i dilün secde-gehi
Ki ‘ ibâdet olur anda kamu halkuñ günehi
- 2 Ne şeh-i hüsnimiş ol meh k’ işigin öpmekiçün
Mihr ü meh atdı fevḡ-ı semâdan külehi
- 3 Ne melek yüzli şanemdür bu ki ‘ aşkile müdām
Çarḡ ururlar gice gündüz felegün mihr ü mehi

- 4   Āftāb-ı ruḥınuñ tábına döymezdi cihān
Hem-çü ebr olmasa yirde añā zülf-i siyehi
- 5   Ne şeh-i cān u cihāndur ki gedāsıdur anuñ
İşiginde bu cihānuñ şeh-i şāhib-külehi
- 6   Hās u ‘āma irişür luṭfuñ ey şeh n’ola eger
Olsa ben bendeye daḫi nazaruñ gāh gehī
- 7   Fāniyā isteriseñ kim bulasın ‘izz-i ebed
Bende-i dilber olup olma cihān pādişehi

VE LEHU

158

mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

- 52b 1   Vücûdı mäsivallāhuñ saña ‘ayn-ı hicāb oldı
Hicābuñ ‘ayn[ı]dur k’anuñ adı nār-ı ‘azāb oldı
- 2   Bu şahrāda ki teşnesin dime kim tälib-i māyam
Kaçan sen tälib-i mäsın ki gördüğüñ serāb oldı
- 3   Şudur içdüğüñ seni eger kandurdiyise şudur
Eger kandurmadıysa iste anı kim ismi āb oldı
- 4   Kadeş kim an[ı] nüş itdüñ eger mest itdise meydür
Eger mest itmediyse iste anı cām-ı nāb oldı
- 5   Şular kim mest-i Mevlā’dur kamudan qadr[i] a‘lādur
Bu sekr içinde anlara ḫaṭā ‘ayn-ı şavāb oldı
- 6   Eger bende içe bāde olur ol şāh u āzāde
Ki fi‘li cüm[le]ten anuñ hemin fi‘l-i şarāb oldı
- 7   Sakın ‘aşq ehlinüñ züllin görüben olmağıl münkir
Ki yiri dāyimā gencüñ cihān içre ḫarāb oldı
- 8   Bu mülk-i fāniye her kim bu gün ḫarc eyledi ‘ömrin
Añā ḫaşıl bu güşişden hemin āḫir türāb oldı

- 9 Eger ‘aşkından ol şemsün girerseñ rakşa ey Fânî
Çü zerre menzilün dâyim senün ol âftâb oldu

159

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 56b 1 Ol gül-endâm uruban kâküline şaneleri
Çekdi zencîre yine ‘aşık-ı dîvâneleri
- 2 Beni mest eylemedi ol sâkı-i sîmîn-bedenün
Cür‘a-i la‘liyile nergis-i mestâneleri
- 3 Leb ü dendân[1] hayâl[i] tütalı dilde vağan
Gözlerümden şaçaram la‘lile dür-dâneleri
- 4 Çeşm-i humâruñ idelden berü zâhidleri mest
Yüzleriyle süpürürler der-i mey-ğâneleri
- 5⁶ Biz bu gün mest-i cemâlüz bizi ferdâya şalup
Var yürî söyleme nâşih bize efsâneleri
- 6 Ne kadar zâhid olursa ola ol bâde-perest
Nergis-i mest[i] kime kim şuna peymâneleri
- 7 Fânîyâ gayra gönül sırrını zinhâr dime
Maḥrem-i râz ola şanma dil-i bigâneleri

160

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 57b 1 Meh-liqâlar içre var mı ol ḥad-i zibâ bigi
Büstânda var mıdur serv ol ḳad-i ra‘nâ bigi
- 2 Olalıdan iptidâ-yı seyr-i eflâk-i nücüm
Görmedi kimse cihânda ol ḳamer-sîmâ bigi
- 3 Cümlede envâr-ı ḥüsnin gösterüp ol âftâb
Gizlemiş Ḳâf-ı cihânda kendüyi ‘Anḳâ bigi

⁶ 5, 6 ve 7. beyitler kenardadır.

- 4 Ne dükenmez yaşı vardır çeşmüm[üñ] yâ Rab benüm
Kim cihânı dutısdur ser-be-ser deryâ bigi
- 5 Yaş yirine hasretile kan ağıdur gözlerüm
Şûretâ neydür de gerçi görünür ol mâ bigi
- 6⁷ Ne güzeller içredür anuñ bigi şâhib-cemâl
Ne bilinür ‘aşk içinde bu dil-i şeydâ bigi
- 7 Olduñise Fâniyâ divâne-i ‘aşk ol hamûş
Düşme kâlün keşretine ‘âkil-i güyâ bigi

161

müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün

- 60b 1 Nür-i cemâl-i cändurur vechüñde cânuñ manzarı
Hâşâ gözüm k'ide nazar ol âftâba serserî
- 2 Dür-dânedür gerçi dişüñ la' lin maqâm-ı cändurur
Cân virüben bulmuş degül bir gevheri bu gevherî
- 3 Zülf-i siyâhuñ hasreti itdi benüm bahtum siyeh
Nâr-ı ruhuñda beñlerüñ cânumda yaqdı âzeri
- 4 Vîrânesinde göñlümüñ gencini buldum ‘aşkuñuñ
Şâhiddür aña haddümüñ ey sîm-ten reng-i zeri
- 5 Fânî dañi tedbîr-i zühd itmemekiçün ey şanem
Zencîr-i zünnâr eyledi zülf-i siyâhuñ kâferi

162

müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün

- 73b 1 Bâr-ı belâdan kıddümi ol meh-likâ hün eyledi
Leylî saçından göñlümi şeydâ vü mecnün eyledi
- 2 Derd ü cefâ vü miñneti dilde yaqar nâr-ı cañım
Hasretle çeşmüm ağladup yaşımı Ceyhün eyledi

⁷ Beyit kenardadır.

- 3 Dil nice nālān olmasun ḥār-ı ğamında k'ol gülüñ
Ğonce-lebinüñ ḥasreti baĝrumı pür-ḥün eyledi
- 4 Ebrūlarınıñ mekrine cānum nice aldanmasun
Kim siḥri cāzū çeşminüñ göñlümi meftūn eyledi
- 5 Şūfī mecāzīdür diyü ta' n eyleme Fānī'ye kim
Cānımı anuñ mest-i 'aşq ol ḥüs-n-i biçün eyledi

163

mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fa'ûlün

- 74b 1 Cānā dil ü cān şevḳ-ı ruḥuñdan oda yandı
Ḥünābe-i çeşmümile tenüm ḳana boyandı
- 2 Tūbīye heves eylemeye bāĝ-ı cinānda
Gülşende ḥırāmān gören ol serv-i bülendi
- 3 Leylī saçuñ ey dōst beni eyledi mecnūn
Zülfüñ şalalı cān u göñül boynına bendi
- 4 Göñlümi esīr itmekiçün bend-i ğamuñda
Boynuma saçuñ silsilesi şaldı kemendi
- 5 Cānā yanuban şevḳuñıla zevḳa irelden
'Aşq āteşinüñ cān u göñül oldu sipendi
- 6 Seni saña gerekse bize söyleme sūfī
Dīvānelere 'āḳil iseñ eyleme pendi
- 7 Fānī'yi helāk eylemeden telhī-i fūrḳat
Vaşl-ı leb-i la' lüñden irişdür aña ḳandi

164

fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün

- 75a 1 Ol bütüñ k'oldı baña ḳible cemāli güneşi
Ḳıldı miḥrāba işāret ḳamer elinde ḳaşı
- 2 Ḥaddūñ üstinde gören ḥālūñi didi şanasın
Seyr ider gülşen-i cennet[d]e Bilāl-i Ḥabeşī

- 3 Ol şanem leblerini gösterüben cāna didi
مردو تو کرازین آب حیاتم بخشی
- 4 Göreli zülfüñ ü ruḥuñ dil nice şād olmaya kim
‘İd ü ḳadr oldı baña cümle ğudātın ve‘ aşī
- 75b 5 Baña miḥnet südini emzürüben māder-i ğam
Didi kim saña cihānda budurur zād-ı hoşī
- 6 Nāmile nengi koyup gözlemeye mezheb ü kiş
Her ki cānile sever ol şanem-i māvheşi
- 7 Şöyle teşnedür ey şeh Fānī lebüñ şerbetine
Ki kıyāmet[d]e daḫi gitmeye dilden ‘aşeşi

VE LEHU

165

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 79b 1 Her ki mecnūn oluban ‘aşḳuñla vīrān ḳalmadı
Mürdedür cānınd’anuñ sevdā-yı cānān ḳalmadı
- 2 Ser-be-ser mülk vīrān oldı şāh-ı ‘aşḳ
Şehrümüz ma‘ mūr ideli bizde vīrān ḳalmadı
- 3 Ehl-i ‘aşḳuñ ḥücceti terk eylemekdür cān u ser
Bundan artıḳ anlaruñ ḳatında bürhān ḳalmadı
- 80a 4 La‘l-i cān-baḥşuñdan irdi çün bize cānā ḫayāt
Göñlümüzde ārzü-[yı] āb-ı ḫayvān ḳalmadı
- 5 Raḥm irişdi cānuña ey münkir-i ‘uşşāḳ var
Kim cihān içinde saña daḫi dermān ḳalmadı
- 6 Her kim ol ‘aşıḳlara itdi ḫaḳāretle nazar
Kāfir-i bī-dīndür anda nūr-ı imān ḳalmadı
- 7 Mülk-i dünyā sicnimüzdür gerçi kim cānā bizüm
Līk ḫüsnüñle bize teşviş-i zindān ḳalmadı

- 8 ' Ālemi h̄üsnüñ bahārı ōyle h̄andān itdi kim
Ḡüiyā bāğ-ı cihānda h̄ic giryān qalmadı
- 9 F̄urqatūñ bīmār ideli Fānī-yi dil-dādeyi
Maḥv olup geçdi teninde ōanasın cān qalmadı

CEHĀR MISRĀ'

1

fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün

- 49a 1 Sensüz ey dilber baña yoqdur qarār
Oldı ōahrālar yaŕumdan lāle-zār
- 2 Raḥm kıl ben mübtelāya ey nigār
Kim yanar ōevq-i ruḥuñdan dilde nār

VE LEHU

2

fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün

- 49a 1 Rūŕen eyle gönlümi ey āftāb
Kim yanar ōevq-i ruḥuñdan cānda tāb
- 2 Muŕhaf-ı h̄üsnüñdurur üstād-ı ' aŕq
K'oldur ey dilber baña ders ü kitāb

VE LEHU

3

fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün

- 49a 1 Mübtelānam derdüme eyle devā
F̄urqatūñ dilde yaqar nār-ı belā
- 2 İŕigüñde ey ōanem lāyık degül
K'ola bigāne qadīmī āŕinā

VE LEHU

4

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 49a 1 Şuşadum vaşluñ şarâbın şun baña
Leblerüñden derdüme eyle devâ
- 2 Dōstum baña yeter eyle cefâ
Vaqt[i]dür ben ħasteye eyle vefâ

[VE LEHU]

5

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 49b 1 Ādem oldı mazhar-ı envâr-ı zât
Mazhar-ı nûrı şıfât-ı kâyinât
- 2 Ādemiseñ ğayra mâyil olmağıl
Tâ bilesin nidügin zât u şıfât

VE LEHU

6

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 49b 1 Ehl-i 'aşkuñ kıblesi didârdur
Şanmañuz ya seng ü yâ divârdur
- 2 Perdeden ger geçdüñise göresin
Kim cihânu toptolu envârdur

VE LEHU

7

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 49b 1 'Aşkuñı iden kimesne ihtiyâr
İde mi mülk-i cihâna i' tibâr
- 2 İşbu hestiden bu ğün bunda ğülen
Yarın anda ağlayısar zâr u zâr

VE LEHU

8

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 49b 1 Hızr elinden nüş kııl Âb-ı hayât
Tâ ki cânuñ görmeye hergiz memât
- 2 Sendedür Âb-ı hayātuñ çeşmesi
Göresin i[t]düñse tebdîl-i şîfât

VE LEHU

9

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 49b 1 Ey dirîgâ sen saña olduñ hiçâb
K'âftâbuñ nûrina olduñ şehâb
- 50a 2 Hâne-i cismüñi eylegil hârâb
Tâ olasın ğarķ-ı nûr-ı âftâb

VE LEHU

10

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 50a 1 Ey dirîgâ sen seni ne şâhimişsin bilmedüñ
Ebr-i hestî perdesinde mâhimişsin bilmedüñ
- 2 'Âlem-i kübrâ sen olduñ senüñiçündür kamu
Sende sen hem şâh u hem ispâhimişsin bilmedüñ

VE LEHU

11

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 50a 1 Derd-i dilberdür devâsı 'âşîkuñ
Râhat-ı cândur belâsı 'âşîkuñ
- 2 Olduğıyçün şâh-ı 'âşkuñ bendesi
Cümle 'âlemdür gedâsı 'âşîkuñ

VE LEHU

12

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 50a 1 Cümle ' âlem cism ü âdem cānımış
 alb-i âdem mazhar-ı Ramān' imiş
- 2 Őāh-ı ' ařkuñ bendesi sultānımış
 Bu felekler ol Şehe eyvānımış

VE LEHU

13

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 50a 1 ' Ālemūñ cismine âdem cānımış
 Çünkü âdem mazhar-ı Ramān' imiş
- 2 Őūretile gerçi âdem atredür
 Ma' niyile bar-i bī-pāyānımış

VE LEHU

14

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 50b 1 Ram iderseñ ben gedāya vat[i]dür
 Luf iderseñ ařınāya vat[i]dür
- 2 ul irerse pādiřāha vat[i]dür
 Ğar olursa cān řafāya vat[i]dür

15

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 58b 1 Őunalı cür' asını pīr-i ğarābāt baña
 Oldı bu rüy-ı zemīn ūr-ı münācāt baña
- 2 Dü-cihān naşını göñlümde mu' ayyen görürem
 Ruuñ ey māh-liā olalı mir'āt baña

16

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 61a 1 Vaşl-ı ihsanı bize oldu harām
Vaşl-ı rûhānī bizüm oldu müdām
- 2 Ğarķ-ı vaşluñdur dil-i şāfum benüm
Kim vişāl-i rûha olmadı gamām

17

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 61a 1 Ol güneş itdi tecellī bī-ğamām
Künc ü halvet oldu bu demde harām
- 2 Mürğ-i cāna zühd-i taķvā oldu dām
Çünkü el virdi bu dem 'iş-i müdām

MÜFRED

1

mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fâ' ulün

- 60b 1 Yokdur dilā ehl-i vefā mülk-i cihānda
Görmedi anı şora[r]iseñ belki cihānda

MÜFRED

2

fe' ilâtün mefâ' ilün fâ' ilün

- 60b 1 Sākıyā her nefes bu cāna sunar
Çeşm-i mestüñ şarāb-ı şīve vü nāz

TĀRİH-İ SARĀY-I SULTĀN 'ALEM-ŞĀH

1

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 71b 1 Āl-i 'Oşmān ibn-i Sultān Hān 'Alem-şāh-ı güzīn
Yapdurubdur bir sarāy-ı dil-güşā-yı nāzenīn
- 2 Āb-ı Kevşer hāk[1] 'anber cennetü'l-me'vā mişāl
Olduğıyçün didiler tārīhine huld-ı berīn

*8

TĀRĪḤ-İ SARĀY-I SULTĀN ʿALEM-ŞĀH

2

fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilün

- 72a 1 İtdi sultān ibn-i sultān қаʿ rı ʿ ālī bir binā
Cāmiʿ dūr mihrile mäh nerdübānı nüh semā
2 Ḥādimi ğilmān ü vildān pāsübānidur melek
ʿ Arş rifʿ at oldı çün tāriḥ çıqdı çarḥ-ı beḳā

*9

Farsça Şiirler

1

müfteʿ ilün fāʿ ilün müfteʿ ilün fāʿ ilün

- 44a 1 عشق ترا کرده ام از دو جهان اختیار
زان نکنم ای صنم غیر ترا اعتبار
2 در دل و درحان من قبله ایمان من
چونک توی ای صنم از تو کنم افتخار
3 کوهر کاتم تویی ساقی جانم تویی
تشنه جام توم باده کلگون بیار
4 باز مرا بوی یار داد خیر زان دیار
هر که از و بو بردکی کند اینحا قرار
5 کوش و مولوی از تور و د این دوی
یعنی بسوز دترا عشق خداوندکار
6¹⁰ عاشق نام توم بسته دام توم
بند و رام توم ای صنم کل عذار
7 قبله جانهاست چون فانی دل ارام تو
کر تو مسلمان شدی درده اوجان سیار

8	ن	ی	ر	ب	ی	د	ل	و	خ	
50	10	200	2	10	4	30	6	600	= 912	

Müellif-i Fānīʿ dūr (...) üzerine fiʿl-i muzāriʿ dūr gelecek zamānı beyān [...] zīrā ki meşāyih erenleri ḡafere zenbehü ve setere ʿ aybehu dimişlerdür anuñiçün geçmiş efʿ ālden fāriḡ olmışlar

9	ا	ق	ب	خ	ر	ج			
1	100	2	600	200	3	=	906		

Müʿellif-i Fenāyī vü Fānī ikisi bir isimdür maʿnide cemmeke cemmī demmeke demmī cismike cismīdür

¹⁰ Bu beyit kenardadır.

2

fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn

- 44a 1 دردمندی تو زدرمان فارغست
طالب جانان ازجان فارغست
- 2 هر که باشد در پناه حق مقیم
در جهان او از بکهبان فارغست
- 3 هر باشد بنده سلطان عشق
اندین عالم زسلطان فارغست
- 4 مؤمن از دنیای دون بیزار شد
باغ جان دید اوز زندان فارغست
- 5 جان ماشه باز آن شاه است ازان
اندین ویران زجفدان فارغست
- 44b 6 حمد لله که نچغذی وارهید
طوطی جانم زویران فارغست
- 7 هر که او طوطیست شکر می خودد
یعنی از مرداد زاغان فارغست
- 8 مست و حیران شوکه از غم وارهی
که زغمها مست و حیران فارغست
- 9 چونک فانی عاشق روی تو شد
از تماشای کلستان فارغست

3

fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn

- 44b 1 كلّ شيءٍ هالكٌ الا وجهو
گفت درقرآن خدا ای نيك خو
- 2 جون بخواندی پیش امرش خوش بمیر
یعنی دریامی رسان آب سبو
- 3 چون بدر یامی رسد ز آفت رهد
نیست در بحر آب را ضدّ و عدو

- 4 کر زاضداد و عدو خوابی رهی
خاص اور اجر و غیر او مجو
- 5 اوست مقصودت چه جوی از دکر
اوست درمانت چه پویی سو بسو
- 6 بکدر از سو بسوی او بی سو بود
که تعین نیست در دریای هو
- 7 بی تعین بی نشان و بی مکان
باشد انکس که از و بر دست بو
- 8 از هواها ات بمیرودننده شو
ای برادر تا ابد باعشق او
- 9 اوست باقی غیر او باشد فنا
نیست شو فانی از هستی مکو

4

mefâ' ilün mefâ' ilün fa' ulün

- 45a 1 کسی باشد مسلم در دو عالم
که او چون قطره باشد اندران یم
- 2 ز هستیش نباشد يك سر مو
ز مستیش نباشد بیش از کم
- 3 اگر خواهی که باشی خوش دل و شاد
مشو حمدم و می با اهل ماتم
- 4 سلیمانی کنی در ملك انسان
اگر نستاند از تو دیو خاتم
- 5 اگر دتو پاك بازی جام می نوش
مخور از بهر جیفه غصه و غم
- 6 ایا فانی زساقی می طلب کن
خمش شو تو بکو والله اعلم

5

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 45a 1 آنچنانم غرق اندر بحر سودا و جنون
که اندرین ره می روم تنها زملتها برون

- 2 غیر هفتاد و دو ملت عاشقا ترا ملت است
پیش ایشان باد باشد و فتر و علم و فنون
- 3 مذهب و ملت مرا در راه او جان دادن است
بی سر و پا غوطه خوردن اندرین در بای خون
- 4 می پرستم که منم رند خرابات ازل
باز پرکن ساقیا جام رواق لعل کون
- 5 چون زجانان آمدم من کی کنم اینجا قرار
باز جانان می روم انا الیه راجعون
- 45b 6 ماه بیچون را اگر خواهی که می عینی عیان
ای برادر زودیکدر از حجاب ابر چون
- 7 دم مزن فانی که عشقش دم زنداز بهر تو
هر که دم زواندرین نکته شد از لا بغلمون

6

müfte' ilün fâ' ilün müfte' ilün fâ' ilün

- 45b 1 عارف امروز شو زاهد فردا مشو
وحدت و خلوت کزین طالب غوغا مشو
- 2 راه سلامت بیکر تا که نباشی اسیر
گر نه خری همچو خر سخره سودا مشو
- 3 مال جهان جیفه است طالب او سک بهر
قول پیمبر شنو طالب دنیا مشو
- 4 کر زمینی تو پاک باش به پستی چو خاک
جز سویی هستی مرو ناظر بالا مشو
- 5 ازدم جانان مازنده شود مرده کان
گر نه چهودی بیا منکر عیسی مشو
- 6 صحبت زنده کزین تا که شوی ز اهل دین
اهل جهان مرده اند همدم موتی مشو
- 7 قطره ان بحر جان کر شده فانی
بازدر ان محو شو یعنی تو کویا مشو

7

fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn

- 45b 1 من غلام شمس دینم شمس دین
مست جام شمس دینم شمس دین
- 2 ترك كردم كفت و كوهی خلق را
بهر نام شمس دینم شمس دین
- 3 ملك دل را از كرم داد او نظام
در نظام شمس دینم شمس دین
- 46a 4 گوش جانم هر نفس پر می شود
از پیام شمس دینم شمس دین
- 5 درد عشق او سلام می کند
در سلام شمس دینم شمس دین
- 6 جسته ام از دام عالم چون مرا
جوست دام شمس دینم شمس دین
- 7 بکدر از کام جهان کر عاشقی
بهر کام شمس دینم شمس دین
- 8 خاص خاصان همچو طفل الجدست
پیش عام شمس دینم شمس دین
- 9 رهنمایم قبله عشاق را
شد امام شمس دینم شمس دین
- 10 بام هفتم اسمان يك پایه است
پیش بام شمس دینم شمس دین
- 11 گفته اند فانی کجا باشی بکفت
در مقام شمس دینم شمس دین
- 12 کر نمیرم من بگوید این سخت
من کلام شمس دینم شمس دین

8

mefā' ilūn mefā' ilūn fa' ūlūn

- 46a 1 موحد آن بودکز خودر هیدست
درین میدان سربازان شهیدست

- 2 درین وحدت نکجند غیر واحد
که رویی خویش را هم خویش دیدست
- 3 که دعوی کرد انلحق را ز منصور
که منصور از خودی خود رمیدست
- 46b 4 کسی کو بند مولانا بیکرد
سنایی وادر حکمت فریدست
- 5 کسی کو منکر مردان باشد
بلعنت مستحق شد که یزیدست
- 6 طلب کن حالت مردان حق را
تورا کرچه که آن حالت بعیدست
- 7 مشو نومید از دریای رحمت
که کافر باشد انک که نامیدست
- 8 ایا فانی بان دریا نظر کن
که دردی پاک شد هرچه پلیدست

9

fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn

- 46b 1 درجهان ماسوی الله غیر آن دلدار نیست
لیک کی بیند کسی کو واقف اسرار نیست
- 2 آفتاب روی آن شه جمله عالم را گرفت
زیر و بالا پر شد ازوی غیر او دیار نیست
- 3 یکدر از دینی و عقیی طالب دیدار باش
هر که ازین دونکدر داو طالب دیدار نیست
- 4 آتشی دادان صنم در خود بسوز اغیار را
که غیورست آن شه جان ناصر اغیار نیست
- 5 ذره از هستی تو بر تو تاباقی بود
درده اوای برادر دانک جرزان نیست
- 6 کی شوی منصور عشق ای دل تو در بغداد جان
از انلحق چو سرت حلاج وش بردار نیست
- 7 حرّ مطلق اوست کز خود کلّیا فاغ بود
هر که در بند خودست او محرم احرار نیست

- 8 ره نیابی نوبکویی ان صنم ای مدعی
جنت ایرارنک مسکن انترار نیست
- 47a 9 غیر حق را دل مده تا که زغیرش وارهی
زانک غیرازوی ترا اندردو عالم یار نیست
- 10 طالب انوار او شو فانیا کر شمسی یه
غیر شمسی زانک شمسی طالب انوار نیست

10

fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün

- 47a 1 هر که را از جان و دل جویا شوی
زیر و بالا بهر او پویا شوی
- 2 جزوایی بلك اویی بی کمان
اوست شاهت تو ورا لا شوی
- 3 بکدر از جعدان ویران روی آر
سوی قاف قرب تا عنقا شوی
- 4 طالب جان شو که عین جان شوی
همچو جان آخر تو هم بی جا شوی
- 5 بکدر از دون همت عالی طلب
بکدر از سقلی که تا اعلا شوی
- 6 ناضر غیرش مشو کر طالبی
تا بنور کبریا بینا شوی
- 7 هر که از خود لانشداو مشرکست
لاشواز خود تا که در الا شوی
- 8 چونک از دریا تو دوری قطره
محو درباشو که تا دریا شوی
- 9 فانیا خاموش شوا ز خودمکو
تا از وچون بی خود ان کویا شوی

11

fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün

- 47a 1 عاشقانرا هر نفس بایارمی باید شدن
عیش اوباکریه و ابازارمی باید شدن

- 47b 2 پاك و صافی می شود از نام او دل‌های ما
در زبانم نام او تکرار می باید شدن
- 3 تودلا کر صادقی در عشق آن معشوق جان
در رهش حلاج وش بردار می باید شدن
- 4 پرتوی انوار آن خور جمله عالم را گرفت
همچو نرّه محو آن انوار می باید شدن
- 5 ای دل ار خواهی که گفتت گفت آن شح می شود
از سخن بکدر که بی گفتار می باید شدن
- 6 چون شهادت از زبان بندگان مقبول نیست
باش آزاداً که از احرار می باید شدن
- 7 کر ترا خواهی که آتش کل شود همچون خلیل
شوفدای نار که در نار می باید شدن
- 8 در شب عالم همه در خواب غفلت مرده اند
بکدر از خواب کران بیدار می باید شدن
- 9 اندرین عالم همه هستی حجاب یار شد
فانیا از غیر او بیزار می باید شدن

12

mefā' ilün mefā' ilün fa' ulün

- 47b 1 چه کویم من چه کویم من چه کویم
که چوکان بلارا همچو کویم
- 2 دوا و درد من از یار باشد
بسوی هر دوامن چند پویم
- 3 رهم از غم اکر نیماید از لطف
جمال خویش ران ماه رویم
- 4 بکن اول تو مارا غرق جویت
پس آنکه سنک می زن برسویم
- 5 کسی که او مرده عشقت نباشد
بجان تو من آنکس را عدویم

KAYNAKÇA

- AHMED Vefik Paşa
2000 *Lehce-i Osmânî*
Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, (Haz. Recep Toparlı)
- AKKÜN, Ömer Faruk
1994 “Divan Edebiyatı” Maddesi
İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, İslam Ansiklopedisi, c. 9
- AKKAYA, Mehmet
1996 “Divân Şâirlerinin Gazellerinde Harf Tercihleri ve Redif Hususu”
İlmî Araştırmalar Dergisi, s: 3, s. 19–24
- ALİ Enver
1309 *Semâhâne-i Edeb*
İstanbul
- ARSLAN, Mehmet, İ. H. AKSOYAK
1994 *Haşmet Külliyyâtı*
Sivas
- ATEŞ, Ahmet
1942 “Metin Tenkidi Hakkında”
Türkiyat Mecmuası, İstanbul, c. VII-VIII
- AYNUR, Hatice
2000 *Üniversitelerde Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları*
İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Yay.
- ÇANTAY, Hasan Basri
1974 *Kur’ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm*
İstanbul: Ahmet Sait Matbaası, c. III
- ÇAVUŞOĞLU, Mehmet
1997 “16. Yüzyılda Divan Edebiyatı: Divan Edebiyatında Şiir Kavramı”
Osmanlı Divan Şiiri Üzerine Metinler, (Haz. Mehmet Kalpaklı)
İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 208-217.
- ÇAVUŞOĞLU, Mehmet
1999 “Bir Beytin Çerçevesinde”
Osmanlı Divan Şiiri Üzerine Metinler, (Haz. Mehmet Kalpaklı)
İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 204-207

ÇAVUŞOĞLU, Mehmet

1999 “Divan Şiiri”

Osmanlı Divan Şiiri Üzerine Metinler, (Haz. Mehmet Kalpaklı)

İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 194-203

ÇAVUŞOĞLU, Mehmet

1971 *Necâî Bey Divanı'nın Tahlili*

İstanbul: Milli Eğitim Basımevi

ÇIPAN, Mustafa

1993 “Mevlevî Şeyhlerinden Divâne Mehmet Çelebi”

Konya: S. Ü. 7. Millî Mevlânâ Kongresi (Tebliğler) s. 97-106

DEVELLİOĞLU, Ferit

1998 *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*

Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları

DİLÇİN, Cem

2000 *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*

Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

DİLÇİN, Cem

1984 “Divan Şiirinde Gazel”

Türk Dili, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, s. 415-417

GENÇ, İlhan

1993 “Mevlevî Edebiyatı Üzerine Bir Değerlendirme”

EÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, s: 7, s. 129-143

GENÇ, İlhan

2000 *Esrar Dede, “Tezkire-i Şu'ara-yı Mevleviyye”*

Ankara

GİBB, E. J. Wilkinson

1999 *Osmanlı Şiir Tarihi* (Çev. Ali Çavuşoğlu)

Ankara: Akçağ Yayınları, c. I, II, III, IV

GÖKÇE, Turan

2000 *XVI. ve XVII. Yüzyıllarda Lâzıkıyye (Denizli) Kazâsı*

Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları

GÖLPINARLI, Abdalbaki

1983 *Mevlânâ'dan Sonra Mevlevilik*

İstanbul: İnkılap Yayınları

GÖNÇER, Süleyman

1971

1991 *Afyon İli Tarihi*

Afyon: I-II

GÖYÜNÇ, Nejat

1991 “Osmanlı Devleti’nde Mevleviler”

Bellekten, Ankara: TTK, Ağustos, c. LV, s: 213, s.352, 354

HAMMER, J. Von

1947 *Osmanlı Devleti Tarihi* (Çev. Mehmet Ata)

İstanbul, C. XI

HORATA, Osman

1998 *Esrâr Dede, Hayatı, Eserleri, Şiir Dünyası ve Divânı*

Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları

İLAYDIN, Hikmet,

1997 *Türk Edebiyatında Nazım*

Ankara: Akçağ Yayınları

İLGAR, Yusuf

1992 *Afyonkarahisar’da Mevlevilik*

Afyon

İPEKTEN, Halûk, M. İSEN v. Dğr.

1988 *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*

Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları

İPEKTEN, Haluk

1985 *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri*

Ankara: Birlik Yayınları Kooperatifi

İZ, Fahir

1966 *Türk Edebiyatında Nazım*

İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, c. II

KARACA, Oktay Selim

1995 *Hâşimî Divânı*

(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Kayseri: Erciyes Üniversitesi

KOCATÜRK, Vasfi Mahir

1970 *Türk Edebiyatı Tarihi*

Ankara: Edebiyat Yayınevi

KÖPRÜLÜ, Mehmet Fuad

1981 *Türk Edebiyatı Tarihi*

İstanbul: Ötüken Yayınevi

KURNAZ, Cemal

1996 *Hayâlî Bey Divânı'nın Tahlîli*

İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları

KURNAZ, Cemal

1997 *Divan Edebiyatı Yazıları*

Ankara: Akçağ Yayınları

KURNAZ, Cemal

1990 *Halk ve Divan Şiirinin Müsterekleri Üzerine Denemeler*

Ankara: Akçağ Yayınları

LEVEND, Agah Sırrı

1973 *Türk Edebiyatı Tarihi*

Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, c.1

LEVEND, Agah Sırrı

1980 *Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar*

İstanbul: Enderun Kitabevi

MAZIOĞLU, Hasibe

1981 "Anadolu'da Türk Edebiyatının Başlamasında ve Gelişmesinde
Mevlananın Yeri ve Etkisi"

Mevlânâ Sevgisi (Haz. Feyzi Halıcı)

Konya: Konya Turizm Derneği Yayınları, s. 30-39

MENGİ, Mine

2000 *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*

Ankara: Akçağ Yayınları

MERMER, Ahmet

1991 *Mezâkî, Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divânı'nın Tenkildi Metni*

Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi
Yayıncı

MUALLİM, Naci

1317 *Lûgat-ı Nâci,*

İstanbul: Asır Matbaası ve Kütüphanesi

NASRATTİNOĞLU, İ. Ünver

1971 *Afyonkarahisarlı Şâirler, Yazarlar, Hattatlar*

Ankara

OCAK, A. Yaşar

1996 “Türkiye Tarihinde Merkezi İktidar ve Mevleviler (XIII-XVIII yy’lar)
Mes’elesine Kısa Bir Bakış”

II. Milletlerarası Osmanlı Devleti’nde Mevlevihaneler Kongresi (Tebliğler)

Konya: S. Ü, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, s: 2 s. 17–22

ayrıca bkz. Ocak, “Bektaşilik” TDV. İA., V, 278

OKUYUCU, Cihan

1994 *Cinânî, Hayatı, Eserleri, Divânı'nın Tenkildi Metni*

Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

OLGUN, İ.,E.DİRAHŞAN

1985 *Farsça - Türkçe Sözlük*

Ankara

ONAY, Ahmed Talat

2000 *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*

Ankara: Akçağ Yayınları

ÖZTUNA, Yılmaz

1994 *Devletler ve Hanedanlar*

Ankara, I-IV

ÖZTUNA, T. Yılmaz

1966 *Türkiye Tarihi*

İstanbul: Hayat Yayınları

PAKALIN, M. Zeki

1971 *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*

İstanbul: Milli Eğitim Yayınları

PALA, İskender

1998 *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*

İstanbul: Ötüken Yayınları

PEKOLCAY, Neclâ

1981 *İslâmî Türk Edebiyatı*

İstanbul: Dergah Yayınları

SAHİH Ahmet Dede

2003 *Mevlevîlerin Tarihi*

İstanbul: İnsan Yayınları

SEFERCİOĞLU, M. Nejad

1990 *Nev’î Divânı'nın Tahlili*

Ankara: Kültür Bakanlığı yayınları

ŞEMSEDDİN, Sâmi

1317 *Kâmûs-ı Türki*
İstanbul

ŞİMŞEKLER, Nuri

1998 “Şâhidî İbrâhim Dede’nin Gülşen-i Esrâr’ı”
(Yayınlanmamış Doktora Tezi) Konya: Selçuk Üniversitesi

TÂHİR-ÜL MEVLEVÎ

1995 *Edebiyat Lügati*
İstanbul: Enderun Kitabevi

TARLAN, Ali Nihat

1964 *Şeyhî Divanını Tetkik*
İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat fakültesi Yayınları

TAVUKÇU, Orhan Kemal

2004 “Türk Edebiyatında Firâk-nâme Adlı Eserler”
Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi, İstanbul, s:10, s. 89-122

ÜNVER, İsmail

1986 “Mesnevi”
Türk Dili, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, s. 430-563

نوش فلک استسیرا کی اول آبیات آب جیواند ز مدای نو فنی نقل گنگاش
فایان کلا را بلذ کردنی و له ملم کصفنا و بر کوه کل سر آنته کرا کس

مرد و عشق شها زنده جاویدیش کون بوزنگ ز غایه کوشیدیش

قدیرا با ندر و طلعت الی آفتاب اکابجو و اقیق کافزنی دیدیش

زلف کلا ابر به بله ماه چینه کورن و دلبری قدر و برات اولاد کورن

بله کس کس کی کم زنده جا نسی بنده خاک روز ان خسرو بنیدیش

غیر ظاهر ایضا و صف اولی و در در مشتمل یقین مدام عام غنچه تو جمیدیش

اصلی بوسه روز ار و مشتلم کلا کرا کرا عقلم بله دم در یکا جیزه کلا غنچه بله دیدیش

فانی طربون اگر ابر سه جیه جاک ظلمی کوه جیلمه سطر نامیدیش

عاشق حق طالب دیداریش عاقل و نا عاشق دینا کیش

ابر مستی ظلمت ترک ایلینت چون مرده نظر ابرو اریشش
اعتبار آتد تنی بشکل مدام بولن اورن جیه و در کساروش

شکست
عالم نوز بطولای و خاور و بحر غنچه لایق فلک خفاش ابله بر استسیر
خوار غنچه ده فلک بر کله خفاش چشم کوری چون اولاد اوله کس

برده غلامی و نوز این قلا و سر جان و دلنا ابله صهر قلا و اول کس

ستر ستر حق در کم جملدن نوح در در اولی عالم کس عالم اسرار کس

اولدی چون صفت و نوا نوح کر و از قیاس ایلدر که عالم کس اول اول کس

صبر اولان خلیج کور کوشن منصور و جامع و بر ستر ایلین اولاد بر کس

بجه عزا اولدر که باب بو کال و طلاله اولدی مولانا جمال الدین و اولاد کس

عاز اول کله در وصف کلا تصور کرا و اول ایلین شها اولدی اول اول کس

ش کله اول شکی اولدی غنچه و ظهور خفاصنه صکر یعنی کرم اول کس

شده صلح الدین در روزی بله بوز کم جهانندن طلوع اندی اول اول کس

شده ستم الدین ضیاء الحق شفا کون کم ابر کوشه صغیر اولدی سرور ابر کس
اولد و یحیی لفظی اسم ابر کله طلال اولد نوری بشمید کرا اولدی ایل اول کس
نور و اهد در بولاری و صغیر کور کله و صغیر کور ایلین اولدی بر خود کس
بالا ای ششم سنده سیر ایلکل کم جه کله کورن و دلدن سوره افکار کس

Handwritten notes at the bottom of the page, including the name 'عبدالله' and other illegible text.

طهرت می صبح
 ز اقله سالوس جهان خان قاضی
 بهشتی ولی بر عاشق زان اولی
 بر که شکر نشینی عاشق دید اولی
 لطف اول بیخیا معمار بود
 بر اول صفا مؤمن و دند را بود
 دل و در ستمن میرا کرد اولی
 در آن زمان طالب دنیا را طوطی
 دل خاندن سخن نیت جو بود
 در و اگر منافق بود جان مکن طوطی
 کو که خنده و عاشق سخن اولی

عالمه دایه و فادار بود
 کشف اند سوز و محرم اسرار بود
 نظمت و در در جمل جوی بر شب
 بر ماه جبین نظر اولی بود
 دنیا بچسب من ایقوده در جمل خالق
 بر که ز راه حق عاشق بین بود
 بو خلق تو مبروده و دست و سوار
 بر زین دل و عاشق و سبب اولی
 بیار غم زنی در در جمل خالق
 عشق خفا بر سر اولی بود
 کذب ادبیا میت غم زنی بود
 علم و عمل اولی بود
 انکار بیدار اولی بود
 کم صفت بر سر صبر اولی بود
 کر با فکرت غم باده دل بود
 که شیون که کجا سخن بود

بهر روز که جبهه و کشتار
 او ده قید حق خرق و پشیم
 است ای و بن ساقی بر ازل
 ابلش بر شیشه قنینه
 عاشقانه فانی در عالم برده
 بید روی عاشق در بر نه
 در

دینی و عقیدت سنی ای هم
 انگیزان راه مشنگ زانید
 قبله ز بر در بر آن قبله
 صد و یک قبله بر او اولی
 بر بلخی بود بود طوطی
 حضرت از زان اولی
 سوز و موزی کلان ز تو
 که بر ز غرق اولی
 بر فتنه ز ستم ز ستم
 جو که فانی ز ستم اولی

ای دل بود جهان ایو
 و روی طلبی ز نه
 خار و سبب طوطی جهان
 زان کجا جان بلنج اولی

و در این کتاب

در این کتاب

زهر آنچه که کسی خورد با غایت صفتش که آنرا تا که آتش از او نبرد
 خواهد بقوت ابله کردن اگر آه کم عالم در حاله حال آتش بر زهر
 صفتی نیز بد نام و پورب ابله انگار زهر اکل اصله که کافر و آتش بر زهر
 سستوس رضمانا جدا و کفر بخورد و کفر در زهر اکل بی که کفر و آتش
 او را کمان کند هر ابله غشی نیز در زهر در این صفت زهر که کفر و آتش
 فان نیز که کفر و آتش ابله است در در این صفت و کفر و آتش بر زهر

در این کتاب

گوده که در جبهه اولادی که نوزدهم در زهر ابله که در زهر اکل
 فضا و خطا برین جانی هفتاد و سه نوع است که در زهر اکل
 جهان صفتی که در زهر اکل هفتاد و سه نوع است که در زهر اکل
 در زهر اکل هفتاد و سه نوع است که در زهر اکل هفتاد و سه نوع است
 نیکو که خال را در زهر اکل هفتاد و سه نوع است که در زهر اکل

در این کتاب
 در این کتاب
 در این کتاب

باید که بدست سی ساله تا در میان بوی که در میان بوی که در میان

جان در بچگی چون طالب جانانند و زهر زهر که در میان بوی که در میان

مخز زهر اکل اندر زهر اکل که در میان بوی که در میان

جامیل سوسه که در میان بوی که در میان

تا صبح بوی که در میان بوی که در میان

موز زهر اکل که در میان بوی که در میان

دلایل و شمع چنانچه در میان بوی که در میان

فان برین بد و کفر و آتش هفتاد و سه نوع است که در زهر اکل

بوی که در میان بوی که در میان

در میان بوی که در میان

است که در میان بوی که در میان

خال در میان بوی که در میان

در این کتاب
 در این کتاب
 در این کتاب